ฝ่าย 1

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา

ภาษาและภาษาศาสตร์ (1)

สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

...วยทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/050/2540
31 กรกฎาคม 2541

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา

ภาษาและภาษาศาสตร์ (1)

สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
สัญญารับทุนเลขที่ PDG 01/050/2540
31 กรกฎาคม 2541

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ไทศึกษา

โครงการที่ 6 : ภาษาและภาษาศาสตร์ (1)

สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กันยายน 2541

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ไทศึกษา โครงการที่ 6 ภาษาและภาษาศาสร์ (1)

ชื่อนักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วัตถุประสงค์ เพื่อประมวล วิเคราะห์ ตีความ ประเมิน และสังเคราะห์สถานภาพไทศึกษาสำหรับการพัฒนาชุดโครงการวิจัยในอนาคต

วิธีการวิจัย 1. *ประมวลความรู้* ด้วยการแสวงหาและเก็บรวบรวมผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านภาษาและภาษาศาสตร์ โดยเน้นเอกสารที่เขียนเป็นภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และเวียดนาม และจำแนกประเภทของเอกสารการศึกษา และแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อที่ศึกษา 7 เรื่อง ได้แก่ 1) การกระจายของภาษาไท-กะได และแผนที่ภาษา 2) พจนานุกรมและรายการคำศัพท์ 3) แบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษา 4) ภาษากับวรรณกรรม 5) การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์ 6) การศึกษาแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ 7) ประวัติและพัฒนาการของอักษรไท

2. *ประเมินสถานภาพ* โดยมีขั้นตอนและสาระของการประเมินดังนี้ คือ 1) วิเคราะห์ ตีความ และประเมินผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภาษาและภาษาศาสตร์ ภาษาตระกูลไท-กะได เน้นเรื่องแนวความคิด กรอบความคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา วิธีการศึกษา ประเด็นหรือคำถามหลัก ขอบเขตและความลุ่มลึก สาระของข้อค้นพบที่สำคัญ และคุณค่าของผลงาน 2) เปรียบเทียบ โดยเน้นเรื่องทิศทางและแนวทางการศึกษาของกลุ่มผู้ศึกษาซึ่งเป็นนักภาษาและภาษาศาสตร์ชาวตะวันตก ชาวตะวันออก นักภาษาและนักภาษาศาสตร์ไทยและไท ซึ่งพูดภาษาตระกูลไท-กะไดเป็นภาษาแม่ ว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร 3) ประมวลภาพกระบวนทัศน์ในการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และข้อจำกัดในการศึกษา

3. *สังเคราะห์และสรุปผล* จะเน้นในเรื่องทิศทาง แนวทาง หัวข้อ และคำถามหรือโจทย์เพื่อการวิจัยตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน

ระยะเวลา 1 ปี (มิถุนายน 2540 - มิถุนายน 2541)

ผลการวิจัย

1. มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการกระจายของภาษาจำนวนมาก แต่เป็นการศึกษาแบบกระจัดกระจาย แบ่งพื้นที่ และมีแผนที่อยู่บ้าง แต่ด้วยข้อจำกัดทางการเมืองและสังคมทำให้งานด้านนี้ยังขาดความสมบูรณ์
2. มีรายการคำศัพท์และพจนานุกรมจำนวนหนึ่ง ซึ่งยังไม่ครอบคลุมจำนวนภาษาไท-กะไดที่สำคัญ และมีปัญหาเรื่องอักษรแทนเสียงที่ใช้แตกต่างกันมาก
3. คู่มือและแบบเรียนภาษามีน้อย และมีเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม เฉพาะยุคสมัยเกินไป และเป็นแบบเรียนเฉพาะบางภาษาเท่านั้น
4. การศึกษาด้านภาษาและวรรณกรรมมีน้อยมากด้วยข้อจำกัดด้านภาษา
5. การศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์ยังมีน้อยมาก ด้วยขาดผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้
6. มีผลงานและองค์ด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบมาก แต่ยังเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ระหว่างการถกเถียงอภิปราย รอการค้นคว้าต่อไป
7. การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของอักษรไทยค่อนข้างสมบูรณ์ แต่การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการของอักษรไท-กะไดกลุ่มอื่น ๆ ยังมีน้อยมาก

Executive Summary

Research Title A Reassessment of the State of Knowledge of Tai Studies: Languages and Linguistics (1)

Researcher Assistant Professor Sompong WITAYASAKPAN, Ph.D.
Department of Thai, Faculty of Humanities,
Chiang Mai University

Funding The Thailand Research Fund (TRF)

Objectives To gather, analyze, interpret, evaluate and synthesize the state of knowledge of Tai studies in order to develop future research on Tai studies in the field of langauge and linguistics.

Research Methods

1. *Collecting all available works* in Tai-Kadai languages and linguistics written in Thai, English, French, Chinese, or Vietnamese, then classify them into 7 categories according to the following topics: 1) the study of the distribution of the Tai-Kadai languages and language maps, 2) dictionaries and wordlists, 3) language lessons and language textbooks, 4) language and literature, 5) philological study, 6) Historical and comparative linguistics, and 7) Tai alphabet and its development.
2. *Reassessing the state of knowledge of languages and linguistics* through the following procedures: 1) analyze, interpret and evaluate all the works collected, focussing on conceptual and theoretical frameworks, methodology, main issues or problems, its scope and depth, essential or important findings, and the value of the work(s). 2) Compare the diferences and similaries between the Western scholars' directions and lines of research or work and the Eastern ones', especially those who are the native speakers of the Tai-Kadai languages. 3) generalize the paradigmatic study of languages and linguistics, also analyze problems and difficulties in carring on this type of study.
3. Synthesis, conclusion, and suggestions, by focussing on directions, ways, topics and problems for future research according to its urgent needs.

Duration 1 year (June 1997-June 1998)

Research Results

1. There is a lot of knowledge on the distribution of the Tai-Kadai ethnic group, but very few for maps. All these works are quite scattered and imperfect due the political and social situations at the time.

2. For some Tai-Kadai languages, wordlists and dictionaries are available, many others languages still are not. Different phonetic transcription is the main problem for the reader.
3. There are very few textbooks and handbooks for learning the Tai-Kadai languages, and all of these are for special purposes for certain time.
4. Language berrier obstructs the advance of the study of Tai-Kadai literature. There is then so little work has been done in this field.
5. Due to lack of philologist, there appears less philological work.
6. The body of knowledge on historical and comparative Tai-Kadai languages and linguistics is abundand, but many topics are still quite controversial, waiting for further study.
7. The study of the history and development of the Thai alphabet is fruitful and settled, while further research is needed on other Tai-Kadai alphabets and writing systems.

สารบาญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	
Executive Summary	
1 บทนำ	1
2 ประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมกับการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได	8
3 การประเมินสถานภาพการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได	19
4 เปรียบเทียบการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได	52
5 ประเมินกระบวนทัศน์ภาพรวมของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได	56
6 การสังเคราะห์ สรุปผล และข้อเสนอแนะ	61
กิติกรรมประกาศ	65
หนังสืออ้างอิง (References)	64
บรรณานุกรม (Bibliography)	77

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ไทศึกษา
โครงการที่ 6 : *ภาษาและภาษาศาสตร์ (1)*

1
บทนำ

0. เกริ่นนำ

ภาษาคือด่านแรกของการศึกษาค้นคว้าวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพความรู้สึกนึกคิด ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ หรือกับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ หรือเรียกโดยรวมว่า วัฒนธรรม การศึกษาภาษายังนำไปสู่ความเข้าใจเชิงพัฒนาการของสังคม ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ การเคลื่อนย้ายอพยพ การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และพัฒนาการการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ภาษายังนำไปสู่การเข้าใจโครงสร้างความคิด มโนทัศน์ โลกทัศน์ของผู้ใช้ภาษา ขณะเดียวกันการศึกษาภาษายังนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับถึงลักษณะเฉพาะและลักษณะร่วมของภาษาต่าง ๆ ทั้งในเขตภูมิภาค และในโลก ภาษาไม่เพียงจะทำให้เข้าใจถึงสภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาเท่านั้น แต่ในทางกลับกันภาษายังทำให้เข้าใจโลกทัศน์ มุมมอง เป้าหมาย ฯลฯ ของผู้เข้าไปศึกษาด้วย

การศึกษา*ภาษาตระกูลไท-กะได*ในแง่ของภาษาและภาษาศาสตร์ได้เกิดขึ้นมานานกว่าศตวรรษ มีผู้สนใจศึกษาหลายกลุ่ม ด้วยทัศนะและเป้าหมายที่แตกต่างกัน และมีพัฒนาการการศึกษามาค่อนข้างยาวนาน ทั้งมีการศึกษาภาษาตระกูลนี้ในรูปของอักษร และภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยแนวทาง วิธีการ และกรอบคิดที่แตกต่างกัน

คำถามพื้นฐานคือ *ภาษาตระกูลไท-กะได* คืออะไร ครอบคลุมภาษาใดบ้าง คำตอบโดยสังเขปคือ ภาษาตระกูลไท-กะได หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ภาษาตระกูลกะได[1] (Kadai Family Language) หมายถึงตระกูลภาษาหนึ่งของภาษาตระกูลต่างๆ ที่พูดในเขตเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เดิมนักภาษาศาสตร์ได้จัดภาษาไทเป็นภาษาสาขาหนึ่งในตระกูลภาษาจีน-

---

[1] กะได หมายถึง คนไท ในทางภาษาศาสตร์ เชิงประวัติเสียง */ท/* แต่เดิมเป็นเสียงก้อง จะตรงกับ */d/* ต่อมาได้พัฒนากลายเป็นเสียงไม่ก้องและมีลม */th/ /ท/* หรือ เสียงไม่ก้องและไม่มีลมในบางภาษา */ป/ /ต/*

ทิเบต แต่มีนักภาษาศาสตร์อีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า ภาษาไทเป็นเพียงสาขาย่อยสาขาหนึ่งอยู่ในกลุ่มหรือตระกูลภาษากะได ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตร-เอเชีย สาขาหนึ่งของตระกูลภาษาออสโตรนีเซียที่สัมพันธ์กับภาษาชาวเกาะต่าง ๆ ในภาคพื้นแปซิฟิก[2] นักวิชาการหลายท่านได้พยายามเสนอภาพสมมติฐานความสัมพันธ์ของภาษาต่าง ๆ ในภาษาตระกูลไท-กะไดไว้ ซึ่งสามารถเสนอไว้พอสังเขปได้ดังนี้[3]

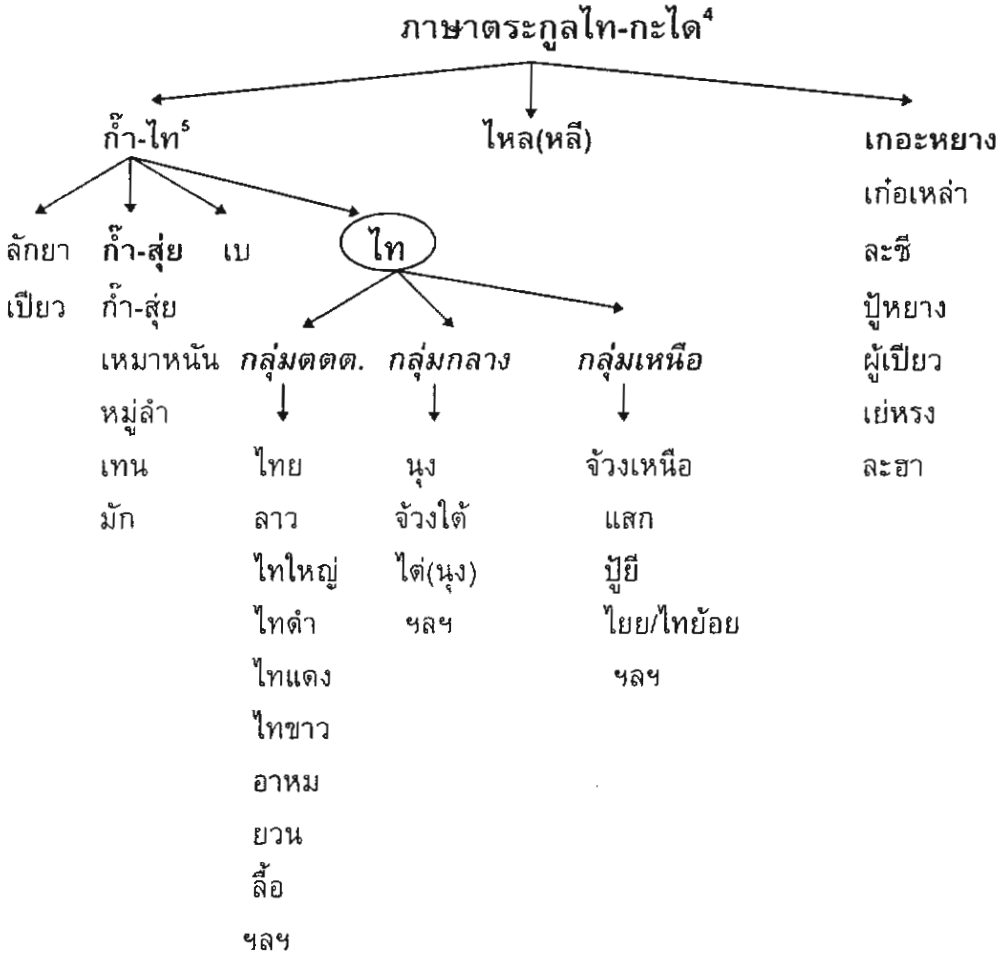

เมื่อกล่าวถึงภาษาตระกูลไท โดยทั่วไปมักหมายถึงตระกูลภาษาไทที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (กลุ่มตตต.) ภาษาไทกลุ่มกลาง และภาษาไทกลุ่มเหนือ ในทางภูมิศาสตร์และทางภาษาศาสตร์ ภาษาไทกลุ่มเหนือและกลุ่มกลางเกี่ยวพันใกล้ชิดกับภาษาตระกูลกะได ซึ่งได้แก่ภาษากลุ่มก๎ำ-ไต ภาษาไหล(หลี) และภาษากลุ่มเกอะหยางมากกว่า

---

[2] ภาษาไท-กะไดจัดอยู่ในตระกูลภาษาใดแท้จริงนั้นยังเป็นเรื่องถกเถียงและเป็นปัญหาทางวิชาการที่ยังรอการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม

[3] ผู้วิจัยได้ดัดแปลงแผนภูมิต้นไม้จาก Edmondson (1997) และจากนักภาษาศาสตร์ท่านอื่น ๆ อีกหลายท่าน

[4] ภาษาที่ปรากฏในแผนภูมิต้นไม้นี้เป็นเพียงภาษาตัวอย่าง ยังมีภาษาย่อย (dialects) ของภาษาต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้นำมาลงไว้ ณ ที่นี้

[5] นักวิชาการจีนปัจจุบันใช้คำว่า ก๎ำ-ไท (Kam-Tai) แต่เดิมมักใช้คำว่า จ้วง-ต้ง (Zhuang-Dong)

ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ แต่ทั้งหมดนี้นักภาษาศาสตร์ได้หาความสัมพันธ์ทางภาษาศาสตร์จนสามารถสรุปได้ข้อสรุปเบื้องต้นแล้วว่า สามารถจัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาเดียวกันได้ ส่วนทั้งตระกูลนี้จะไปเกี่ยวดองสัมพันธ์กับภาษาตระกูลจีน-ทิเบต หรือตระกูลออสโตรนีเซียยังต้องรอค้นหาคำตอบที่แน่นอนต่อไป

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ไทศึกษา โครงการย่อยที่ 6 ภาษาและภาษาศาสตร์ (1) มุ่งที่จะประมวล วิเคราะห์ ตีความ ประเมิน และสังเคราะห์สถานภาพไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ (1) ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุม 7 หัวข้อ[6]ต่อไปนี้

- การกระจายของภาษาไท-กะได และแผนที่ภาษา
- พจนานุกรมและรายการคำศัพท์
- แบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษา
- ภาษากับวรรณกรรม
- การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์
- การศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ
- และอักษรและพัฒนาการของอักษรไท

เอกสารการศึกษาที่คาดหวังว่าจะใช้เป็นข้อมูลในการประเมินสถานภาพการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ตระกูลไท-กะได จะเน้นเอกสารที่เขียนเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีนักภาษาศาสตร์จีนและเวียดนามได้ศึกษาค้นคว้าภาษาไท-กะได ที่พูดในประเทศจีนและเวียดนามอย่างกว้างขวางและผลิตผลงานไว้เป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารการศึกษาที่เขียนเป็นภาษาจีนและเวียดนามประกอบการประเมินสถานภาพด้วย เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ชัดเจนสมบูรณ์และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อวงการภาษาศาสตร์ภาษาตระกูลไท-กะได

ในการออกสำรวจและเก็บรวบรวมเอกสารพบว่าเอกสารที่เป็นภาษาตะวันตกอื่น ๆ นอกจากภาษาอังกฤษ ภาษาจีนและภาษาเวียดนาม ได้สร้างปัญหาขึ้นหลายประการ ประการแรกคือหาเอกสารไม่ได้เนื่องจากไม่มีในห้องสมุดใด ๆ ในประเทศไทย ประการที่สอง แม้มีต้นฉบับอยู่บ้าง แต่ก็มีปัญหาด้านการแปลเอกสาร โดยเฉพาะภาษาเวียดนาม ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน

---

[6] โครงการประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์แต่เดิมเป็นโครงการเดียวและมีหัวข้อที่คิดว่าน่าจะประเมินด้านต่าง ๆ หลายหัวข้อ ต่อมาได้มีการจัดแบ่งออกเป็น 2 โครงการ คือ โครงการที่ 6 ภาษาและภาษาศาสตร์ 1 และโครงการที 7 ภาษาและภาษาศาสตร์ 2 และจัดแบ่งแยกหัวข้อออกเป็นสองกลุ่มตามโครงการ การประเมินจึงเป็นการประเมินตามหัวข้อที่กำหนด มากกว่าที่จะดำเนินตามเนื้อหาจริงที่มีการศึกษาวิจัย ฉะนั้นบางครั้งอาจจะดูไม่ครอบคลุมเนื้อหา แต่ทำให้สะดวกในการทำงานด้วยมีหัวข้อและเป้าหมายค่อนข้างชัดเจนมากกว่า

และภาษารัสเซีย ประการที่สาม หากจะจัดให้มีการแปลก็ติดขัดในแง่ของข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ในที่สุดได้มีข้อตกลงใหม่ว่าให้เน้นเฉพาะข้อมูลภาษาอังกฤษและภาษาไทย และเฉพาะเอกสารที่พอหามาแปลหรือเก็บความได้เท่านั้น

การประเมินสถานภาพครั้งนี้จึงไม่สามารถที่จะให้ภาพรวมที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ทั้งหมดด้วยข้อจำกัดด้านเอกสาร เวลา และการแปล อย่างไรก็ตาม ช่วงระยะเวลาและเอกสารที่มีอยู่ก็พอจะทำให้ได้ภาพการประเมินสถานภาพการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ได้ระดับหนึ่ง

2. วิธีการศึกษา

การประเมินสถานภาพได้ใช้วิธีการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ดังนี้

2.1 ประมวลความรู้ การประมวลความรู้ได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1.1 *แสวงหาและเก็บรวบรวม*ผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านภาษาและภาษาศาสตร์ จากห้องสมุดต่าง ๆ ตั้งแต่ห้องสมุดส่วนบุคคลที่เป็นอาจารย์นักวิชาการค้นคว้าด้านนี้โดยตรง[7] และจากห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยพายัพ ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น เอกสารที่สำคัญที่ได้รวบรวมบรรณานุกรมผลการค้นคว้าทางภาษาและภาษาศาตร์ภาษาตระกูลไท-กะได ที่เป็นผลงานของชาวต่างประเทศและชาวไทย เช่น Robert Shafer (ed.) (1963) *BIBLIOGRAPHY OF SINO-TIBETAN LANGUAGES*, Harry L. Shorto and Judith M Jacob, and E.H.S Simmonds. (eds.) (1963) *BIBLIOGRAPHIES OF MON-KHMER AND TAI LINGUISTICS*, Franklin E. Huffman (1986) *BIBLIOGRAPHY AND INDEX OF MAINLAND SOUTHEAST ASAIN LANGUAGES AND LINGUISTICS*, หรือ สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ ทบวงมหาวิทยาลัย. (2520) *บรรณานุกรมการศึกษาภาษาตระกูลไต*, ศรีสุพร ช่วงสกุลและอาทิตยา จารุจินดา. (บรรณาธิการ) (2538) *บรรณานุกรมการศึกษาเกี่ยวกับชนชาติไท*, ปราณี กุลละวณิชย์ และเพียรศิริ วงศ์วิภานนท์. (2527) *บรรณานุกรมไวยากรณ์และเสียงภาษาไทย*, ปราณี กุลละวณิชย์และมรว. กัลยา ติงศภัทิย์. (2529) *บรรณานุกรมการศึกษาภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์*. และสำหรับการประเมินสถานภาพการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ของไทย ผลงานที่

---

[7] สังเกตได้ว่า เอกสารทางวิชาการด้านภาษาและภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยพบในห้องสมุด แต่พบมากในห้องสมุดส่วนบุคคลที่สนใจค้นคว้าศึกษาและวิจัยด้านนี้โดยตรง โดยเฉพาะเอกสารต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ แบบเรียนภาษาไท-กะไดท้องถิ่น ฯลฯ

สำคัญและน่าสนใจล่าสุดคือ สมทรง บุรุษพัฒน์ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และโสภนา ศรีจำปา (2540) *รายงานการวิจัยเรื่องสถานภาพงานวิจัยภาษาศาสตร์ในประเทศไทย* เป็นต้น ข้อมูลบางส่วนยังได้จากระบบ Information Technology หรือ Web sites ต่าง ๆ ที่ทางฝ่ายผู้ประสานงานโครงการได้จัดหาให้ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายของคณะผู้ร่วมงานชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา แต่ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้ได้อย่างเต็มที่

2.1.2 จำแนกประเภทของเอกสารการศึกษาเป็น 7 กลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดจะศึกษาทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการวิเคราะห์ตีความ

2.2 ประเมินสถานภาพ มีขั้นตอนและสาระของการประเมินดังนี้

2.2.1 *วิเคราะห์ ตีความ และประเมินผล*งานการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภาษาและภาษาศาสตร์ ภาษาตระกูลไท-กะได จากเอกสารต่าง ๆ ที่ประมวลมาได้ โดยเน้นเรื่อง

- แนวความคิด กรอบความคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
- วิธีการศึกษา
- ประเด็นหรือคำถามหลัก
- ขอบเขตและความลุ่มลึก
- สาระของข้อค้นพบสำคัญ
- คุณค่าของผลงาน (ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและผลการศึกษา จุดอ่อนจุดแข็ง ฯลฯ)

2.2.2 *เปรียบเทียบ* โดยเน้นเรื่องทิศทางและแนวทางการศึกษาของกลุ่มผู้ศึกษาซึ่งเป็นนักภาษาและนักภาษาศาสตร์ชาวตะวันตก ชาวตะวันออก (เช่น ญี่ปุ่น จีน เวียดนาม) นักภาษาและนักภาษาศาสตร์ไทยและไทซึ่งพูดภาษาตระกูลไท-กะไดเป็นภาษาแม่ ว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2.2.3 *ประมวลภาพกระบวนทัศน์*ในการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และข้อจำกัดในการศึกษา

2.3 สังเคราะห์และสรุปผล ซึ่งจะแสดงพัฒนาการและทิศทางของการศึกษาที่ผ่านมาว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่าง มีความก้าวหน้า มีปัญหา มีข้อจำกัด และมีประเด็นสำคัญที่กำลังแสวงหาคำตอบหรือไม่และอย่างไร ส่วนการสรุปและเสนอแนะนั้นจะเน้นในเรื่องทิศทาง แนวทาง หัวข้อ และคำถามหรือโจทย์เพื่อการวิจัยตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน

3. อุปสรรคของการแสวงหารวบรวมข้อมูลและการวิจัย

อุปสรรคหลักของการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลก็คือ รายชื่อเอกสาร บทความ และหนังสือทั้งหมดที่ปรากฏในบรรณานุกรมที่รวบรวมได้นั้น พบว่า สามารถหาเอกสารได้เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น เนื่องจากบทความจำนวนมากตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศโดยเฉพาะวารสารเก่าโบราณและหายาก ส่วนหนังสือก็เป็นหนังสือหายากเช่นเดียวกัน ดังนั้นแม้ว่าจะมีรายชื่อมากก็จริง แต่เทียบกับจำนวนที่หาบทความได้แล้ว ยังนับว่าเป็นจำนวนน้อยมาก

อนึ่ง หากเป็นหนังสือใหม่ พบว่าหนังสือเหล่านั้นมักจะยังไม่มีขายในตลาดเมืองไทย และไม่ปรากฏในห้องสมุดต่าง ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน และแม้วิทยานิพนธ์ก็เช่นเดียวกัน ยังไม่สามารถติดต่อหาเพื่อสำเนาเอกสารได้

มีเอกสารจำนวนไม่น้อยที่พบได้ในห้องสมุดส่วนตัวของนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเฉพาะเอกสารที่เป็นงานวิชาการ งานวิจัย แบบเรียน และวิทยานิพนธ์ต่างประเทศ แต่เอกสารเหล่านี้ไม่สามารถหาได้จากห้องสมุดที่ใดเลยในประเทศไทย

สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการศึกษาวิจัยด้านไทศึกษาในสาขาภาษาและภาษาศาสตร์ และอาจเกี่ยวข้องหรือเกิดขึ้นกับสาขาอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน ผู้สนใจที่จะวิจัยด้านนี้ไม่มีโอกาสที่เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้เลย หากได้มีการรวบรวมเอกสารเหล่านี้ไว้เป็นหลักแหล่งหรืออย่างน้อยห้องสมุดต่าง ๆ พึงมีไว้บ้าง หรือมีศูนย์ประสานงาน ศูนย์รวบรวมเอกสารด้านนี้โดยตรงย่อมถือเป็นการให้แหล่งข้อมูลความรู้แก่ผู้วิจัยได้ หากประเทศไทยต้องการให้นักวิชาการไทยเป็นผู้นำด้านไทศึกษา การมีแหล่งข้อมูลเป็นความจำเป็นเบื้องต้นที่จะสร้างนักวิจัย สร้างความสนใจให้กับผู้ที่จะเข้ามาเป็นนักวิจัยต่อไปในอนาคต และคิดสร้างโครงการวิจัยแตกหน่อต่อยอดจากผลงานที่มีผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว และจากมุมมองที่แตกต่างไปได้

ข้อจำกัดที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือเรื่องระยะเวลาของการประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ การศึกษาเรื่องภาษาเป็นปราการแรกที่นักวิชาการนักวิจัยเริ่มต้นงานวิจัยค้นคว้า ผลงานส่วนใหญ่จึงออกมาในรูปของภาษาเสมอ ด้วยเหตุนี้จึงมีผลงานด้านนี้เป็นจำนวนมาก การที่จะศึกษาประเมินผล วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปภาพรวมออกมาให้ได้ดีนอกเหนือจากการได้ข้อมูลที่ครบถ้วนแล้ว การให้ระยะเวลาที่เหมาะสมก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน ระยะเวลาเพียง ๑ ปีสำหรับอาจเรียกได้ว่าน้อยเกินไปสำหรับการประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาศาสตร์ เวลาที่เหมาะสมที่สุดน่าจะเป็น ๒ ปี

การประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์มีเป้าหมายที่จะรวบรวมผลงานด้านภาษาและภาษาศาสตร์ภาษาไท-กะไดที่ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันขณะดำเนินการวิจัยอยู่ (สิงหาคม 2541) อุปสรรคของการหาเอกสารเก่าโบราณมีอยู่ดังกล่าวข้างต้น และอุปสรรคของเอกสารใหม่ก็มีอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน มีผลงานวิจัยหลายชิ้นที่กำลังดำเนินงานใกล้สิ้นสุด หรือเพิ่งทำเสร็จและส่งให้เจ้าของทุนหรือต้นสังกัด แต่ยังไม่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือยังไม่มีแม้แต่ในห้องสมุด เอกสารวิชาการหรืองานวิจัยเช่นนี้แม้จะทำเสร็จในปีเดียวกันนี้ แต่ก็เหลือวิสัยที่ผู้วิจัยจะสามารถรวบรวมมาได้

4. แนวทางการประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์

ในการประเมินสถานภาพไทศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการทำงานครั้งนี้ไว้ดังนี้ คือ ประการแรก อ่านแบบสำรวจผลงานทั้งหมดตามหมวดหมู่ที่ได้จัดไว้ข้างต้น และพยายามที่ตอบคำถามเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลงาน เช่น วัตถุประสงค์ แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีที่ใช้ ความลุ่มลึกของงาน กระบวนทัศน์ ฯลฯ และจัดกลุ่มเพื่อหาลักษณะร่วมและลักษณะต่าง ๆ ของผู้ศึกษาวิจัยแต่ละกลุ่ม และกำหนดชื่อนักวิชาการคนใดคนหนึ่งให้เป็นตัวแทนความคิดของกลุ่มหรือกระบวนทัศน์ ด้วยวิธีการและแนวทางเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงไม่ได้สรุปผลงานเป็นรายชิ้นรายบุคคล แต่จะให้เป็นการประเมินภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจไปศึกษาและค้นคว้าต่อไป มีรายชื่อนักวิชาการจำนวนมากที่อาจไม่ได้เอ่ยถึงในการประเมินสถานภาพ แต่ปรากฏในบรรณานุกรม หมายความว่าชื่อเหล่านี้จะสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับบริบทของผลงานที่มีผู้สร้างผลงาน ช่วงเวลาหรือยุคสมัย ระยะเวลาที่ทำงาน กระบวนทัศน์หลักที่รับใช้ปฏิบัติ และบริบททางสังคมของผู้เขียนและสังคมที่ถูกศึกษา เพราะสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดจะมาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดลักษณะ เป้าประสงค์ ท่าทีมุมมอง วิธีการทำงาน การเก็บข้อมูลและกระบวนทัศน์ที่ใช้

ผู้วิจัยได้อาศัยเอกสารผลการศึกษาวิจัยค้นคว้าจากสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผลงานทางด้านมานุษยวิทยา คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ วรรณคดีศึกษา ฯลฯ เพื่อให้การประมวลภาพการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ ภาษาตระกูลไท-กะไดเป็นไปอย่างรอบด้านและสมบูรณ์มากขึ้น เอกสารอ้างอิงเหล่านี้ได้รวมไว้กับบรรณานุกรมท้ายเล่มด้วย

ผลของการประมวลภาพรวม กระบวนทัศน์ ตลอดจนพัฒนาการการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ภาษาตระกูลไท-กะได จึงผลของการศึกษา วิเคราะห์ ตีความ และประเมินตามเอกสารเท่าที่หาได้ และเป็นผลรวมการศึกษาค้นคว้าจากมุมมองของศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หาใช่เป็นการมองภาพของการศึกษาวิจัยภาษาและภาษาศาสตร์ภาษาตระกูลไท-กะไดแบบโดด ๆ ไม่ ด้วยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า สรรพสิ่งล้วนสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งที่มนุษย์สร้าง มีความสัมพันธ์ ที่เราใช้คำที่มีความหมายรวม ๆ ว่า "วัฒนธรรม"

2

ประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมกับ การศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

1. ความสัมพันธ์พื้นฐาน

การมองไปข้างได้ยาวไกล มีวิสัยทัศน์จะกระทำได้เมื่อเข้าใจประวัติศาสตร์อันเป็นพื้นฐานที่จะนำมาซึ่งภาพของการประเมินองค์ความรู้ ความคิด กรอบคิด และกระบวนทัศน์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อนำองค์ความรู้เหล่านี้มาวางแผนเพื่ออนาคตที่เหมาะสมต่อไป

ผลของประมวลข้อมูลผลงานศึกษาวิจัยค้นคว้าทางภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดพบว่า จุดเริ่มต้นและพัฒนาการของการศึกษาทางด้านนี้ หาได้เกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ ที่เป็นลักษณะของวิชาการบริสุทธิ์ไม่ หากแต่เริ่มต้นมานั้น เป้าหมายของการศึกษาภาษาไท-กะไดล้วนเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันธ์กับสถานการณ์ของโลกที่เกิดขึ้นและเป็นไปขณะนั้นทั้งสิ้นอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้นหากจะเข้าใจการศึกษาและพัฒนาการทางภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดได้ดี การเข้าใจพัฒนาการทางการเมืองและสังคมของภูมิภาคที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมที่เป็นกรอบความคิด ทฤษฎี ทิศทาง วิธีการศึกษา ตลอดจนคำถามและประเด็นที่ผู้ศึกษาแต่ละกลุ่ม แต่ละช่วงเวลาใช้ในขณะที่ศึกษา และยังให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มผู้ศึกษาที่เป็นคนต่างถิ่น และการศึกษาของคนท้องถิ่นเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นมาได้จากเงื่อนไขทางการเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

เมื่อได้ศึกษาผลงานศึกษาค้นคว้าวิจัยเท่าที่หาได้ทั้งหมดแล้ว พบว่าการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ได้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงนั้นค่อนข้างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีผลต่อการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ ดังจะได้กล่าวถึงโดยสังเขปต่อไป

ในที่นี้ ผู้วิจัยขอแบ่งออกเป็นยุคที่แตกต่างกันออกเป็น 4 ช่วงเวลา การแบ่งยุคสมัยเช่นนี้ก็เพื่อที่จะให้เป็นกรอบช่วยทำให้เข้าใจผลงานศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคและมองเห็นพัฒนาการได้อย่างชัดเจน และสามารถเข้าใจเป้าหมาย แนวทาง กรอบคิด วิธีการ และประเด็นหลักของการสร้างงานวิจัยแต่ละชิ้นในช่วงเวลานั้นได้อย่างแจ่มชัดขึ้น

2. การแบ่งยุคของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

การศึกษาภาษาไท-กะไดไม่ได้เริ่มขึ้นจากความสนใจเชิงวิชาการเช่นในปัจจุบัน หากมีภูมิหลังและเป้าหมายของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในคริสตศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา หลังจากที่ประเทศทางยุโรปตะวันตกได้พยายามยึดครองดินแดนทวีปเอเชียเป็นอาณานิคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออังกฤษได้เข้ายึดครองประเทศอินเดียได้อย่างมั่นคง ได้ส่งผลให้เกิดการค้นพบทางภาษาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้น นั่นคือการค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างภาษาสันสกฤตกับภาษาต่าง ๆ ของยุโรป และยังพบว่าภาษาสันสกฤตที่ปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนาของฮินดูนี้เก่าแก่มาก มากกว่าภาษาทั้งหลายที่พูดกันอยู่ในยุโรปขณะนั้น การค้นพบครั้งนี้ยังผลให้เกิดการตั้งสมมุติฐานว่าภาษาอินเดียและภาษายุโรป ว่าอาจจะเกิดมาจากรากเหง้าหรือพ่อแม่เดียวกัน และได้ตั้งชื่อตระกูลภาษาใหม่นี้ว่าตระกูลภาษาอินเดีย-ยุโรป (Indo-European Language Family) การค้นพบครั้งนี้นำไปสู่การศึกษาวิจัยภาคสนามและการค้นคว้าเพื่อเปรียบเทียบภาษาต่าง ๆ ในอันที่จะกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและสืบหาต้นตอหรือต้นกำเนิดของภาษา นักภาษาศาสตร์เรียกภาษานี้ว่าภาษาดั้งเดิม โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาที่รู้จักกันโดยทั่วไปในขณะนั้นว่าการศึกษาเรื่องการกลายเสียงและระเบียบวิธีเปรียบเทียบ และได้แสดงผลการศึกษาออกเป็นแผนภูมิต้นไม้ที่รู้จักกันแพร่หลายและยังใช้สืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน ลักษณะการศึกษาเช่นนี้ได้รับความนิยมสูงสุดในตอนต้นของศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา จนได้รับการขนานนามทางภาษาศาสตร์ว่า ศตวรรษที่ 19 นี้เป็นศตวรรษแห่งการศึกษาเปรียบเทียบภาษา และแนวคิดดังกล่าวยังจะมีผลกระทบต่อมาในการศึกษาจัดกลุ่มจัดตระกูลภาษาในทวีปเอเชียต่อมา

ทั้งหมดนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลพวงจากการที่ประเทศตะวันตกออกล่าอาณานิคม อันนำไปสู่การศึกษาภาษาท้องถิ่นของแต่ละถิ่นที่กองทหารเข้ายึดครอง การศึกษาเรื่องราวของภาษาครั้งนั้นจึงเป็นผลพลอยได้ของการแผ่อำนาจทางการยุทธ การศาสนา และความรู้ของชาวตะวันตก จากแง่มุมของชาวตะวันตกทั้งสิ้น

เมื่อจักรภพอังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา ฯลฯ ได้ส่งกองทหารเข้าสำรวจเส้นทางการค้าแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิประเทศเพื่อการยึดครองประเทศต่อไปนั้น อาณาเขตระหว่างประเทศอินเดียและจีนเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ ดินแดนส่วนนี้จึงได้รับการขนานนามตามความคิดของชาวตะวันตกว่าเป็นดินแดนอินเดีย-จีน หรือที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า อินโดจีน นั่นเอง

อังกฤษได้ส่งทหารเข้ายึดดินแดนด้านตะวันออกของอินเดีย อันได้แก่บังคลาเทศและพม่าในปัจจุบัน และได้พบกับภาษาไทต่าง ๆ ที่พูดกันในอัสสัมและทางตอนเหนือของพม่า จนมาถึงทางตอนเหนือของประเทศไทย ตลอดจนทางตอนใต้ของจีน ในตอนปลายศตวรรษที่ 19 โดยคาดหวังที่จะสร้างทางรถไฟจากพม่าตอนใต้ขึ้นสู่ทางภาคใต้ของจีนเพื่อเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์และเส้นทางการค้าเข้าสู่ตอนกลางของประเทศจีน

ขณะเดียวกันนั้นเอง ฝรั่งเศสก็ได้บุกยึดเวียดนาม กัมพูชา ลาว และดินแดนบางส่วนที่เคยเป็นของประเทศไทย และวางแผนการสร้างทางรถไฟจากกรุงฮานอยเข้าสู่เขตตอนกลางประเทศจีนเช่นเดียวกัน

ประเทศสยามขณะนั้นเหมือนกันเป็นรัฐกันชนระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส และเป็นแหล่งที่ทั้งสองประเทศเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการต่อรองด้านต้าง ๆ

ไม่เพียงแต่มหาอำนาจทั้งสองประเทศนี้เท่านั้น หมอสอนศาสนาอเมริกันหลายคนก็ได้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในดินแดนแถบนี้เช่นเดียวกัน ทั้งในพม่า ทางตอนเหนือของประเทศไทย และทางตอนใต้ของประเทศจีน

และเหตุการณ์ทั้งหมดนี้นำไปสู่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาไท-กะได ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนไปตามกาลและผลกระทบจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกโดยรวม

หากมองย้อนไป เราสามารถแบ่งช่วงเวลาของการศึกษาภาษาไท-กะไดตามเหตุการณ์ทางการเมืองของโลกและของภูมิภาคนี้ออกเป็นยุคสมัยได้ 4 ยุคดังนี้

1. ยุคบุกเบิก
2. ยุคสงครามเพื่ออิสรภาพ
3. ยุคสงครามเย็น
4. ยุคเปิดพรมแดนความรู้

การแบ่งยุคสมัยเป็น 4 ยุคนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวในการช่วยวางกรอบการมองและการศึกษาโดยดูเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมของโลกและภูมิภาคเป็นหลัก แต่ด้วยเขตภูมิภาคนี้กว้างใหญ่ไพศาล การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมบางอย่างอาจจะไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดได้ ทำให้เกิดการเหลื่อมของเวลาของแต่ละยุคได้ อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยการแบ่งยุคข้างต้นอาจจะช่วยให้เข้าใจแนวการศึกษา กรอบคิด วิธีการ ประเด็นศึกษา ฯลฯ ของแต่ละช่วงเวลาได้ง่ายขึ้น

2.1 ยุคบุกเบิก

เมื่อมหาอำนาจตะวันตกเข้ามามีบทบาทในเขตอินเดีย-จีน ถือได้ว่าเป็นยุคแรกที่มีการศึกษาภาษาไท-กะได ฝ่ายอังกฤษเริ่มจากดินแดนอัสสัมที่อังกฤษเข้าไปยึดครองและโค่นล้มราชวงศ์ไทอาหม ถือเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรคนไทอาหมทางด้านตะวันตกสุด และนำไปสู่การรู้จักภาษาไทในนามของภาษาชาน อันเป็นภาษาที่ชาวพม่าเรียกภาษาไทและคนไท ผู้ปกครองชาวอังกฤษได้ผลักดันให้คนท้องถิ่นศึกษาภาษาไทถิ่นต่าง ๆ โดยร่วมมือกับนัก

ภาษาศาสตร์อังกฤษ ดังจะพบได้ในงานของ Grierson (1903)[8] ที่สำรวจภาษาต่าง ๆ ที่พูดในอินเดียอันเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ครั้งนี้ ภาษาไทหรือภาษาชานได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาชาน-จีน และได้มีการแบ่งเป็นภาษากลุ่มย่อย 3 กลุ่มได้แก่ ภาษาชานกลุ่มเหนืออันได้แก่ภาษาอาหม ฟาเก อ่ายตอน ตุรง โนรา ฯลฯ ภาษาชานกลุ่มตะวันออก ได้แก่ภาษาชานในพม่าและจีน และภาษาชานกลุ่มใต้ ภาษาลื้อ เขิน สยาม และลาว เป็นต้น ในขณะที่ Cushing (1889) หมอสอนศาสนาชาวอเมริกันที่เข้าไปเผยแพร่ศาสนาในกลุ่มคนไทในพม่า ได้แบ่งภาษาชานออกเป็น 3 กลุ่มเช่นเดียวกัน คือ ภาษาชานกลุ่มเหนือได้แก่ ภาษาชาน คำตี่ ฯลฯ ภาษาชานกลุ่มใต้ ได้แก่ ภาษาสยาม ลาว เป็นต้น และ ภาษาชานกลุ่มกลาง ได้แก่ภาษาลื้อ และเขิน เป็นต้น

ในประเทศไทยก็มีหมอสอนศาสนาเข้ามาศึกษาภาษาไทในประเทศไทยตอนเหนือ อันได้แก่ภาษายวน ลื้อ และลาว เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน มหาอำนาจฝรั่งเศสก็ได้เข้ายึดครองเวียดนามและศึกษาภาษาไทที่พูดกันในเวียดนามเหนืออันได้แก่ภาษาโท้ นุง ไทขาว ไทดำ และภาษาลาวในประเทศลาว และยังได้เข้าศึกษาภาษาไทในเขตตอนใต้ของประเทศจีน อันได้แก่ภาษาจ้วง และภาษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวดองกับภาษาไทด้วย

การศึกษาภาษาไทในยุคบุกเบิกมุ่งศึกษาเพื่อสื่อความหมายกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นทหารและพลเรือน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปกครอง การสืบหาแหล่งทรัพยากร การสำรวจทางรถไฟและเส้นทางเดินทัพและเส้นทางขนส่งสินค้า สภาพทางภูมิศาสตร์ของดินแดนและเมืองต่าง ๆ ดังปรากฏชัดเจนในงานของ J. N. Cushing (1880) ที่เป็นแบบเรียนภาษาชาน รายการคำและประโยคสำคัญของ J. George Scott and J. P. Hardiman (1900) เป็นต้น และเพื่อการเผยแพร่ศาสนา เช่น พจนุกรมภาษาภาษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพจนานุกรมภาษาชานและพจนานุกรมภาษาไทต่าง ๆ ในเวียดนามภาคเหนือของ Savina และคนอื่น ๆ เป็นต้น

ผลงานของนักภาษาศาสตร์รุ่นบุกเบิกนับว่าเป็นผลงานที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อวงการภาษาศาสตร์สมัยใหม่มาก เพราะได้บันทึกรายการคำภาษาไทจำนวนหลายภาษาไว้มากมาย อีกทั้งจากรายงานการเดินทางของนักสำรวจรุ่นแรกนี้ก็ได้เป็นข้อมูลสำคัญในการบอกแหล่งที่อยู่ของคนไทในเขตภูมิภาคอินเดีย-จีน ไม่ว่าจะเป็นผลงานรายงานทางภาษาและทางทหารของอังกฤษ ดังปรากฏในงานของ Grierson, Brigg-Wither (1911), J. Scott หรือผลงานหมอสอนศาสนาชื่อ W. C. Dodd ที่ได้เดินทางสำรวจเส้นทางเพื่อการเผยแพร่ศาสนาในกลุ่มคนไทตั้งแต่ตอนเหนือของไทยไปจดทะเลจีน อันเป็นการเปิดเผยต่อโลกเป็นครั้งแรกว่าในบริเวณดังกล่าวนั้นมีคนไทอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายเป็นจำนวนมาก

การศึกษาภาษาไทของผู้บุกเบิกไม่เพียงแต่เพื่อศึกษาเพื่อความเข้าใจและใช้ประโยชน์ในเชิงปัจจุบันเท่านั้น หากยังมีการศึกษาภาษาทั้งในรูปภาษาพูดและภาษาเขียน ควบคู่ไปกับ

---

[8] อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเวลานี้ นักวิชาการอังกฤษมีบทบาทในการศึกษาภาษาไทมาตั้งแต่แรกเมื่อได้เข้าไปสำรวจและยึดครองอัสสัม ผลงานในยุคนี้ได้รวบรวมภาษาไทต่าง ๆ ในอินเดียทั้งในรูปของคำศัพท์ ตัวอักษร และได้รวบรวมคัมภีร์อาหมบุรัญจี และเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดูเพิ่มเติมใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ (2538)

การค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประวัติต้นกำเนิดของคนไทอีกด้วย ดังปรากฏในงานของนักประวัติศาสตร์-นักภาษาศาสตร์ชื่อ Lacouperie และคนอื่น ๆ ที่มีความรู้ไม่เพียงแต่ภาษาไทหากยังเชี่ยวชาญภาษาจีนอีกด้วย การศึกษาเช่นนี้นำไปสู่สมมติฐานว่าคนไทเดิมมีถิ่นฐานอยู่ในเขตตอนกลางและตอนเหนือของประเทศจีน โดยดูจากหลักฐานศิลาจารึกเก่าแก่ของจีนที่ปรากฏคำไทอยู่หลายคำ และได้มีการโยกย้ายจากตอนเหนือสู่ตอนใต้ของประเทศจีนเรื่อย ๆ และในที่สุดก็กระจัดกระจายอยู่ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน

ผลการศึกษาของ Grierson ที่ศึกษาภาษาอาหม พ่าเก อ่ายตอน ฯลฯ ภาษาไทต่าง ๆ ที่พูดในอัสสัมก็พบว่า ผู้พูดภาษาเหล่านี้แท้ที่จริงแล้วเดิมเป็นคนชานที่อพยพมาจากอาณาจักรชานหรือไทชื่ออาณาจักรมาวหลวง ที่ได้ตอกย้ำความเชื่อและสมมติฐานเกี่ยวกับการอพยพของคนไท

ผลการศึกษาของฝรั่งเศสในยุคบุกเบิกค่อนข้างจะแตกต่างจากการศึกษาของอังกฤษข้างต้น ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานการศึกษาภาษาไทต่าง ๆ ในภาคเหนือของเวียดนาม ยังผลให้เกิดการทำพจนานุกรมขึ้นหลายภาษา และนำไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวดองกันระหว่างภาษาไท และการศึกษาภาษาไทดั้งเดิม แต่มิได้มุ่งเพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับที่มาของคนไท

การจัดกลุ่มภาษาไทก็เป็นเป้าหมายอีกประการหนึ่งของผู้ศึกษายุคบุกเบิก การจัดกลุ่มภาษาเป็นไปตามความรับรู้และข้อมูลที่ค่อนข้างจำกัดของยุคสมัย ด้วยเหตุนี้ภาษาไทจึงถูกจัดเข้าไปเกี่ยวดองและอยู่ในภาษาหลายกลุ่มหลายตระกูล เช่น เคยถูกจัดอยู่ในกลุ่มมอญ กลุ่มจีน กลุ่มมาเลย์ เป็นต้น

ในยุคนี้ภาษาสยามหรือไทยเป็นที่รู้จักดีของนักวิชาการตะวันตก และมักจะนำไปเปรียบเทียบกับภาษาไทภาษาต่าง ๆ ที่นักวิชาการเหล่านี้ศึกษาเสมอ

ทางด้านประเทศจีน Academia Sinica ได้มีการผลักดันให้เกิดการสำรวจศึกษาภาษาท้องถิ่นของจีนขึ้น เมื่อประมาณปี ค.ศ 1935 เป็นต้นมา ครั้งนี้เองที่เป็นจุดกำเนิดของนักวิชาการจีน ชื่อ Li Fang-kuei เขาได้เข้าไปศึกษาภาษาไท จ้วง และภาษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวดองกับภาษาไทในทางตอนใต้ของประเทศจีนในถิ่นที่ไม่มีนักวิชาการตะวันตกคนใดมีโอกาสเข้าไปศึกษา และนี่เป็นพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่สร้างและผลักดันให้เขาได้กลายเป็นนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบที่เด่นที่สุดในศตวรรษปัจจุบันนี้ [9]

ขณะเดียวกันนักมานุษยวิทยา-นักภาษาศาสตร์อเมริกัน ชื่อ Paul K. Benedict ที่ได้ศึกษาภาษาของหมู่เกาะต่าง ๆ ในเขตมหาสมุทรแปซิฟิก และได้ศึกษาภาษาไทและภาษาทางตอนใต้ของจีนและภาษาบนเกาะไหหลำ ก็ได้เสนอสมมติฐานที่แตกต่างจากนักภาษาศาสตร์คนอื่น ๆ ว่า ภาษาไทนั้นจัดอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรนีเซีย และยังได้เสนอทฤษฎีการแพร่กระจาย

---

[9] ยุคนี้ถือเป็นยุคเริ่มต้นที่นักวิชาการจีนและนักวิชาการโซเวียตรัสเซียได้ร่วมมือกันสำรวจภาษาและอักษรของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศจีนด้วยจุดประสงค์ทางการเมืองการปกครองที่ชัดเจน มีการวิจัยภาษาชนกลุ่มน้อยทุกภาษาเพื่อสนับสนุนให้มีการใช้ภาษาเขียนหากภาษานั้นไม่มีอักษร มีการใช้อักษรละตินเป็นต้นแบบภาษา และการปฏิรูปอักษรเดิมเพื่อให้เขียนอ่านได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น ดูเพิ่มเติมได้ใน Ma Yin (1989)

ของภาษาว่า เริ่มจากตอนในของประเทศจีนเคลื่อนลงสู่ชายทะเลและแพร่ไปยังหมู่เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก

นักวิชาการสองคนหลังแม้ว่าจะเริ่มศึกษาหลังนักวิชาการรุ่นบุกเบิกคนอื่น ๆ มาก แต่ในแง่ของผลงานศึกษาแล้ว ก็พออนุโลมจัดได้ว่าอยู่ในกลุ่มของผู้บุกเบิกได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าเป้าหมายของการศึกษาจะมีความแตกต่างจากนักวิชาการในรุ่นเดียวกันนี้อย่างมากก็ตาม

2.2 ยุคสงครามเพื่ออิสรภาพ: *ความชะงักงันของไทศึกษา*

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โลกได้แบ่งออกเป็นสองขั้วหรือสองค่ายอย่างชัดเจน ค่ายคอมมิวนิสต์ที่มีโซเวียตรัสเซียเป็นผู้นำ และฝ่ายโลกเสรีที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ การต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับการเรียกร้องหาอิสรภาพของกลุ่มประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจเดิม ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย เวียดนาม กัมพูชา และลาว เป็นต้น ในขณะเดียวกัน จีนก็อยู่ระหว่างการทำสงครามสองด้าน ด้านหนึ่งเพื่อปลดปล่อยตนเองจากการยึดครองของญี่ปุ่น อีกด้านหนึ่งเป็นสงครามการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สภาพทางสงครามในภูมิภาคเขตอินเดีย-จีนนี้เองส่งผลให้เกิดการชะงักงันแต่ในขณะเดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดด้วย ไม่ปรากฏผลงานการศึกษาจากนักวิชาการอังกฤษในเขตอาณานิคมเก่าเช่นอัสสัมหรือพม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาณาบริเวณรัฐชานตอนเหนือของพม่า

เช่นเดียวกับในเขตเวียดนามและลาว สงครามกอบกู้อิสรภาพได้ดำเนินไปอย่างรุนแรง จนฝรั่งเศสต้องถอนตัวออกจากเวียดนามหลังจากความพ่ายแพ้อย่างยับเยินที่สมรภูมิรบเดียนเบียนฟู อันอยู่ในเขตของชาวไทดำ ไทขาวในเวียดนามภาคเหนือที่ใกล้เคียงกับลาว สงครามครั้งนี้ยังผลให้เกิดการสู้รบอย่างต่อเนื่องแพร่กระจายเข้าไปในลาวและกัมพูชา งานศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดที่นักวิชาการฝรั่งเศสได้บุกเบิกสร้างสรรค์ไว้เป็นอันหยุดชะงักไปอย่างสิ้นเชิง

อันที่จริง อาจกล่าวได้ว่าไทศึกษาดูเหมือนว่าได้หยุดนิ่งสนิท พรมแดนของแต่ละประเทศถูกปิดกั้นสำหรับชาวต่างชาติที่อยู่คนละขั้วคนละค่าย ฝ่ายเหมา เจ๋อ ตง มีชัยในการปลดแอกประเทศจีน ฝรั่งเศสปราชัยและถอนทัพออกไปจากดินแดนอินโดจีน อังกฤษยอมให้เอกราชแก่อินเดียและพม่า ยุคนี้เองจึงดูเหมือว่าผลงานไทศึกษาของชาวตะวันตกจะสิ้นสุดลงเพียงนี้

2.3 ยุคสงครามเย็น

การถอนตัวออกไปของมหาอำนาจตะวันตก เช่น อังกฤษและฝรั่งเศสจากดินแดนแถบอินเดีย-จีน ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนฉลองชัยในการปลดแอกประเทศของตนได้และอีกหลายประเทศในภูมิภาคนี้กำลังต่อสู้ในแนวทางเดียวกันนั้น ได้สร้างความสะพรึงกลัวให้กับผู้นำโลกเสรีเช่นสหรัฐอเมริกายิ่งนัก ด้วยการคาดการณ์ว่าหากไม่เข้ามาตั้งป้อมปราการป้องกันการแทรกซึมของฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว ประเทศทั้งหลายบริเวณนี้จะล้มกลายเป็นคอมมิวนิสต์ตาม

ทฤษฎีโดมิโนอันลือชื่อได้ ด้วยเหตุนี้เอง การแทรกแซงทางทหารของอเมริกาจึงเกิดขึ้น เริ่มต้นด้วยการตั้งฐานทัพอากาศและฐานทัพเรือขนาดใหญ่ที่ฟิลิปปินส์ และต่อมาได้ขยายเครือข่ายฐานทัพอากาศขึ้นในหลายจังหวัดของประเทศไทยหลังจากผลักดันให้ประเทศเสรีในภูมิภาคนี้เข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญาซีอาโต้เพื่อความร่วมมือทางการทหารและการเมือง

ความชะงักงันของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได มอญ-เขมร และภาษากลุ่มอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ได้กลายเป็นยุคแห่งความรุ่งเรืองยุคหนึ่งโดยมีนักวิชาการสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำการศึกษา[10] จากการสนับสนุนเงินทุนส่วนหนึ่งจากรัฐบาลและกองทุนต่าง ๆ ที่พุ่งเป้าการศึกษาระดับภูมิภาคในแง่มุมต่าง ๆ มีการแต่งตำราเพื่อเปิดการเรียนการสอนภาษาไทย ภาษาไทภาษาต่าง ๆ ในเวียดนาม ลาว จีน และพม่า ทั้งโดยหน่วยงานของรัฐบาลอเมริกา และภาคเอกชน ทั้งในมหาวิทยาลัยหลายแห่งในอเมริกาและจัดโดยหน่วยงานของรัฐโดยตรง นักวิชาการ นักการทหาร ทหาร ฯลฯ ถูกส่งเข้ามายังเขตภูมิภาคอินเดีย-จีน มีแบบเรียนภาษาเหล่านี้สำหรับชาวต่างประเทศ (ส่วนใหญ่คนอเมริกา) เกิดขึ้นอย่างมากมาย การเรียนการสอนเป็นไปอย่างคึกคัก พร้อมกับมีพจนานุกรมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพจนานุกรมภาษาไทดำ ไทขาว นุง ฯลฯ ดังนั้นจะพบได้ว่ายุคนี้มีนักวิชาการภาษาศาสตร์อเมริกาเข้ามาศึกษาภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการที่เป็นหมอสอนศาสนาแห่งสถาบันภาษาศาสตร์ภาคฤดูร้อน

เป็นที่น่าสังเกตว่าตำราเรียน พจนานุกรมที่เกิดขึ้นใหม่นี้ อาศัยการเก็บข้อมูลจากชาวไทผู้อพยพตามศูนย์อพยพต่าง ๆ ในเขตเวียดนามใต้ ศูนย์อพยพชาวลาวหลายแห่งในภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งมีคนไทเผ่าต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย และพื้นที่ของการศึกษาภาษาส่วนใหญ่มักจะเน้นอยู่ที่ภาคอีสานของไทย ลาว และเวียดนามเป็นหลัก ในขณะที่มีการศึกษาภาษาไท-กะไดในตอนใต้ของจีน พม่า และอัสสัมของอินเดียมีน้อยมาก ยกเว้นความสนใจเล็กน้อยต่อการศึกษาภาษาไทจากผู้อพยพชาวไทจากประเทศจีนที่มาอาศัยอยู่ในเขตแม่ฮ่องสอนและเชียงราย

เมื่อกลุ่มผู้ศึกษาเปลี่ยนไป เนื้อหา แนวทางของการศึกษา วิธีการศึกษาก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นเดียวกัน นอกเหนือจากเป้าหมายเพื่อการฝึกฝนฝึกหัดเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมอสอนศาสนา ฯลฯ แล้ว อีกด้านหนึ่งของจุดประสงค์การแต่งหนังสือแบบเรียน พจนานุกรม[11] และเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ การใช้ผลงานเหล่านี้เป็นคู่มือเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศสำหรับผู้อพยพชาวไทที่ต้องย้ายถิ่นฐานจากบ้านเกิดเมืองนอนไปยังประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น อีกทั้งจุดเน้นของการศึกษาอีกด้านหนึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์ตามหลักเกณฑ์และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์อย่างแท้จริง

เมื่อการศึกษาภาษาไท-กะไดในเวียดนามตอนเหนือและพื้นที่ตอนใต้ของประเทศจีนเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ การศึกษากลุ่มภาษาไท-กะไดบริเวณนั้นจึงหยุดชะงัก ขาดพัฒนาการของการศึกษาไปทันที แต่ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษาภาษาไทจากผู้

---

[10] ข้อสรุปในทำนองเดียวกันนี้ในสาขาวิชาด้านมานุษยวิทยา โปรดดู ยศ สันตสมบัติ (2537) เป็นต้น

[11] กล่าวได้ว่าช่วงเวลานี้และหลังสงครามเวียดนาม มีผลงานด้านรายการคำ พจนานุกรม และแบบเรียนภาษาไทหลายภาษาด้วยการสนับสนุนจัดพิมพ์ของ Summer Institute of Linguistics เช่น ผลงานของ D. Fippinger, และคนอื่น ๆ ที่ทำร่วมกับคนไทท้องถิ่น และคนเวียดนาม

อพยพจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้การศึกษาภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของศาสตราจารย์หลี่ ฟาง กุ้ย ที่มีภาษาไทย ลาว ไทขาว ไทดำ ไทแดง ลื้อ ชาน ฯลฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการศึกษารายละเอียดและมีข้อมูลมากมายทำให้การจัดกลุ่มย่อยมองเห็นได้ชัดเจนขึ้น และในเวลาเดียวกัน เวียดนามใต้ก็ได้กลายเป็นศูนย์การศึกษาภาษากลุ่มออสโตรเอเชียติก โดยเฉพาะกลุ่มมอญเขมร[12] ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นโดยสภาพบังคับของสถานการณ์ทางการเมืองและการสงครามขณะนั้นแน่นอน

ไม่ปรากฏผลงานของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในช่วงต้นของยุคนี้เลยเพราะเป็นช่วงของการสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ ที่ยังคงวุ่นวายสับสนกับการจัดระเบียบสังคมที่ประชาชนไม่คุ้นเคยมาก่อน ผลงานที่ปรากฏยังคงเป็นเพียงผลงานของศาสตราจารย์หลี่ ฟาง กุ้ยที่ได้เดินทางออกนอกประเทศไปสอนที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน ต่อมาได้ไปสอนประจำที่มหาวิทยาลัยฮาวาย สหรัฐอเมริกา ผลงานที่ตีพิมพ์ออกมาได้อย่างสม่ำเสมอเป็นผลงานที่สืบเนื่องจากข้อมูลที่เก็บไว้เดิมผนวกกับการคิดสร้างแนวคิดในการแบ่งกลุ่ม เปรียบเทียบภาษาเพื่อสืบหาภาษาไทดั้งเดิม

ในอีกด้านหนึ่งของภูมิภาค คือ ชาวไทในรัฐอัสสัมของอินเดีย ได้มีการเรียกร้องอิสรภาพเพื่อปกครองตนเองของกลุ่มชาวไท ได้มีการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมไทอาหมที่ได้ตายไปแล้วเพื่อเป็นเหตุผลในการแยกตนเป็นอิสระจากอินเดียที่มีรากเหง้าทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างชาวไทอาหมเดิมอย่างสิ้นเชิง การเรียกร้องครั้งนั้นได้พยายามรวมกลุ่มคนไทกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังใช้ภาษาไทอยู่ไม่ว่าจะเป็นไทพ่าเก อ่ายตอน ฯลฯ และคนไทในพม่าบางส่วนเป็นต้น

เช่นเดียวกับชาวไทในพม่าที่ได้พยายามต่อสู้เรียกร้องความเป็นอิสระจากพม่าตามสนธิสัญญาปางโหลง ได้มีการฟื้นฟูภาษาไททั้งภาษาไทใหญ่และไทเขิน มีการตั้งโรงเรียนสอนภาษาไท พยายามผลักดันให้มีการสอนภาษาไทได้ในระดับมัธยมและอุดมศึกษา ควบคู่ไปกับการตั้งกลุ่มหนุ่มศึกหาญและกลุ่มกองกำลังอาวุธเพื่อสู้รบต่อต้านการปกครองของพม่า

ในประเทศที่อ้างตนว่าเป็นประเทศเสรี หากปกครองภายใต้ลัทธิชาตินิยมแบบหลงชาติก่อให้เกิดการปราบปรามชนกลุ่มน้อยในประเทศด้วยวิธีการหลายอย่าง เช่น การบังคับระบบการศึกษาจากส่วนกลาง การบังคับใช้ภาษามาตรฐานของทางการ และการห้ามพูดห้ามใช้ภาษาท้องถิ่นในสถานศึกษา ตลอดจนการทำลายเอกสาร ตำราเรียน จนกระทั่งห้ามเรียนภาษาท้องถิ่นหรือภาษาชนกลุ่มน้อย ดังกรณีของภาษาลาวในภาคอีสาน ภาษาล้านนาในภาคเหนือของประเทศไทย และกรณีของภาษาฉิน ภาษาลื้อในพม่า หรือภาษาอาหมหรือภาษาไทในอัสสัมของอินเดีย เป็นต้น

ในขณะที่ยุคเดียวกันนี้ หลังการปลดแอก กลุ่มประเทศสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์กลับมีการส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาของชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุผลทางการเมืองที่ว่า ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้มีบทบาทอย่างสูงในการต่อสู้โค่นล้มระบบการเมืองการปกครองดั้งเดิมในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องใช้วิธีต่อสู้แบบจรยุทธ์หรือแบบป่าล้อมเมือง ดังนั้นจึงพบได้ว่า ในประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการปฏิวัติทางวัฒนธรรมของจีน ได้มีการสนับสนุน

---

[12] โปรดดูรายละเอียดได้ใน สุริยา รัตนกุล (2531)

การเรียนภาษาไท หรือภาษาท้องถิ่นอื่น ๆ มีการสร้างแบบเรียนให้คนท้องถิ่นได้เรียนภาษาของตนเองในระดับประถม มีการออกหนังสือพิมพ์ วารสาร และแม้แต่รายการวิทยุและโทรทัศน์เช่นเดียวกันในเวียดนามที่ส่งเสริมการเรียนภาษาไทดำ ไทขาว และนุง เป็นต้น ในลาวก็เช่นเดียวกันมีการสนับสนุนการศึกษาภาษาชนกลุ่มน้อยเพื่อให้มีฐานะเท่าเทียมกับภาษาลาวที่ใช้เป็นภาษากลาง

ท่ามกลางการสู้รบในสงครามตัวแทนระหว่างโลกสองค่าย ดูเหมือนว่า การศึกษาเรื่องของภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดเป็นเรื่องที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของการต่อสู้ครั้งนี้ด้วย การสนับสนุนเรื่องภูมิภาคศึกษาด้วยการให้ทุนลงวิจัยภาคสนามในภูมิภาคนี้ยังผลให้การศึกษาภาษาไท-กะไดที่ชะงักงันไปนั้นกลับกลายเป็นสายวิชาที่มีผู้เข้ามาศึกษากันอย่างคึกคัก ทั้งนี้แน่นอนผู้นำการศึกษาด้านนี้คือมหาอำนาจใหญ่ สหรัฐอเมริกา นั่นเอง ไม่ว่าวัตถุประสงค์โดยแท้จะเป็นเช่นไร ผลที่ได้คือองค์ความรู้ด้านภาษาไท-กะไดได้เกิดขึ้นและมีลักษณะเป็นระบบมากขึ้นด้วย

2.4 ยุคเปิดพรมแดนความรู้

การศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดได้มาถึงจุดเปลี่ยนผันครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งเมื่อเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระบบเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนไป การล่มสลายของมหาอำนาจฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียตรัสเซีย และความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดยุคสังคมข่าวสาร ทำให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ กระแสทุนต่างประเทศมีบทบาทข้ามประเทศ บรรษัทข้ามชาติได้เชื่อมโยงใยเศรษฐกิจโลกให้ดูเหมือนเป็นหนึ่งเดียว และในขณะเดียวกันกระแสท้องถิ่นหรือทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อยอมรับสิทธิและการดำรงอยู่ของชนกลุ่มน้อยที่สหประชาชาติประกาศสนับสนุนสนับสนุนและรณรงค์เกี่ยวกับเรื่องนี้

กระแสการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ก่อให้เกิดการศึกษาท้องถิ่นและภูมิภาคอย่างไม่เคยมีมาก่อน และอาจเรียกได้ว่าเป็นครั้งแรกที่คนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการศึกษาตนเอง ในฐานะเป็นเจ้าของภาษาและวัฒนธรรม หรือในฐานะเพื่อนร่วมชาติร่วมประเทศ หลังจากที่การศึกษาที่ผ่านมาล้วนตกอยู่ในมือของต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิชาการตะวันตก ลักษณะท้องถิ่นนิยมได้เกิดขึ้นและกระจายไปทั่วภูมิภาคและมีผลงานศึกษาไปปรากฏตามเอกสารงานวิชาการระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ในช่วงเกือบสองทศวรรษของยุคเปิดพรมแดนความรู้ ได้มีการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดอย่างมากมาย ดังกรณีของภาษาอาหม มีนักวิชาการไทอาหมได้สร้างผลงานทั้งที่เป็นพจนานุกรม วิทยานิพนธ์ทางด้านภาษา บทความที่เสนอในการประชุมท้องถิ่น และนานาชาติมากมายเป็นประวัติการณ์ เช่นเดียวกันก็มีการศึกษาภาษาไท-กะไดในจีนอันเป็นดินแดนที่ไม่เคยเปิดให้โลกภายนอกได้เข้าไปศึกษามาก่อนเลย มหาวิทยาลัยชนชาติส่วนน้อยของแต่ละมณฑลต่างมุ่งผลิตงานศึกษาด้านภาษาในแนวต่าง ๆ ออกมามากมาย ในเวียดนามสถาบันสังคมศาสตร์และสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ก็ได้มีบทบาทในการสนับสนุนบุคลากรสาย

วิชาการที่เป็นคนท้องถิ่นได้ศึกษาวิจัยและเผยแพร่ผลงานด้านภาษาไทแถบนั้น ในประเทศไทยก็มีการศึกษาภาษาท้องถิ่น ภาษาไทที่มีอยู่ในประเทศไทยเกือบทุกภาษา

ไม่เพียงแต่เท่านั้น การเปิดพรมแดนความรู้ยังผลให้เกิดความร่วมมือกันทางด้านวิชาการ ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และนักวิชาการ ตลอดจนการสร้างโครงการทางวิชาการเพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยภาษาไทในเขตต่าง ๆ ที่ประเทศใดประเทศหนึ่งสนใจศึกษา เช่น ความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างนักวิชาการไทยกับนักวิชาการไทอาหม โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างจุฬาฯกับมหาวิทยาลัยชนชาติส่วนน้อยกวางสี และยังมีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ อีกมาก อาทิ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยพายัพ เป็นต้น ได้ทำบันทึกร่วมมือกันทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยของจีน เวียดนาม ลาว พม่า เป็นต้น และในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรปต่างก็เข้าไปมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือทางวิชาการข้ามชาตินี้เช่นเดียวกัน

ผลของการทำงานข้ามพรมแดนประเทศเพื่อเชื่อมประสานพรมแดนแห่งความรู้ได้มีการทะยอยตีพิมพ์ออกมาเรื่อย ๆ ในทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นพจนานุกรมจ้วงใต้-ไท รายการคำศัพท์ภาษาไท-กะได หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องกับภาษาไท-กะไดอีกจำนวนมากมาย ทั้งหมดนี้ถือเป็นคลังความรู้ที่รวบรวมองค์ความรู้ในปริมาณและคุณภาพอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับนักวิชาการไทยและนักวิชาการตะวันตกต่างยินดีที่มีการแปลเอกสารบทความภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับภาษาไท-กะได ตลอดจนเอกสารเวียดนามที่มีการแปลเป็นภาษาตะวันตกเช่นเดียวกัน

การเปิดพรมแดนความรู้มาพร้อมกับความหลากหลายของมิติ หลักการ แนวคิด วิธีการ และเป้าประสงค์ของการศึกษา แต่ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร อยู่ในแนวทางใดก็ตาม ผลของการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างคุณูปการต่อวงการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดเป็นอย่างยิ่ง จนอาจกล่าวได้ว่า ยุคนี้น่าจะถือเป็นยุคทองของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดที่กำลังเกิดขึ้น ที่ทุกคนกำลังเป็นสักขีพยานได้ในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมระดับภูมิภาคและระดับโลกได้ส่งผลต่อการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดโดยตรงเสมอมา และผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย วิธีการ กลุ่มผู้ศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ฯลฯ ที่นำมาใช้ในการศึกษาด้วย บางทีก็อาจจะกล่าวได้ว่า หากปราศจากเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมเหล่านี้แล้ว การศึกษาภาษาตระกูลไท-กะไดอาจจะไม่เกิดขึ้นเลยก็ว่าได้

3

การประเมินสถานภาพการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

ภูมิหลังและพัฒนาการของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดตามยุคทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้น เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการประเมินสถานภาพการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดตามหัวข้อที่กำหนด เนื่องจากในแต่ละยุคได้สะท้อนถึงกรอบความคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ทิศทาง แนวทาง วิธีการศึกษา ประเด็นหรือคำถามหลัก ขอบเขต ความลุ่มลึกและสาระของข้อค้นพบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเปรียบประเด็นเหล่านี้กับกลุ่มผู้ศึกษาที่เป็นชาวตะวันตก หรือคนท้องถิ่นในอีกหลาย ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพของกระบวนทัศน์โดยรวม และการประเมินค่าได้

3.1 การศึกษาด้านการกระจายของภาษาไท-กะไดและการทำแผนที่ภาษา

การศึกษาด้านนี้มุ่งที่จะสำรวจและประเมินภาพของการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายขยายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดไปยังดินแดนต่าง ๆ เพื่อจะตอบคำถามว่าที่ผ่านมาได้มีการศึกษากันไว้อย่างไร และได้มีการทำแผนภูมิ แผนผังหรือแผนที่ไว้อย่างไรบ้าง

มีข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการกระจายและการทำแผนที่ภาษาไท-กะได กล่าวคือ การศึกษาที่ผ่านมา การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมักจะอาศัยเกณฑ์ด้านภาษาเป็นตัวแบ่ง และมักเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ตามนั้น การเรียกชื่อมีเกณฑ์สองประการคือ ประการแรกเรียกชื่อจากภายนอก หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นเป้าหมายในการศึกษา เช่นกรณีอังกฤษเรียกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งทางเหนือของพม่าว่า Shan ตามการเรียกของชาวพม่า หรือคนไทยเรียกว่าไทใหญ่ ในขณะที่เขาเรียกตัวเองว่าไต ประการที่สอง เรียกตามที่คนชาติพันธุ์นั้นเรียกตนเอง ดังกรณี Shan-ไทใหญ่-ไต เป็นต้น

ดังจะพบได้ว่าในอดีตนั้น อาจจะไม่มีการทำแผนที่แสดงการกระจายตัวของภาษาไท-กะไดโดยตรง แต่ส่วนใหญ่มักเป็นการแผนที่หรือการศึกษาการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได ในที่นี้ผู้วิจัยขอถือเป็นการอนุโลมว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายตัวของภาษาและการทำแผนที่ภาษาไท-กะได[13]

---

[13] ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาชี้ประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความกระจ่างและเข้าใจได้มากขึ้น

การล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ถือเป็นจุดรุ่นต้นของการรับรู้และการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายคนไท และการทำแผนที่ การเข้าครอบครองดินแดนอินเดียนำไปสู่การเข้าไปยึดครองและล้มล้างราชวงศ์ไทอาหมแห่งอัสสัม นำไปสู่การรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่นอกเหนือจากไทอาหมแล้วยังมีคำตี่ อ่ายตอน คำยาง ตุรุง โนรา เป็นต้น หลังจากเข้าครอบครองพม่าได้ และได้เคลื่อนเข้าสู่เขตภาคเหนือก็ได้พบกับคนไท ที่เรียกตนเองว่า ไต หรือพม่าเรียกว่า ชาน ทั้งที่อยู่ในเขตของพม่าและในเขตของจีน หมอสอนศาสนาในเครือจักรภพ ฝรั่งเศส และอเมริกัน ที่เข้าไปพร้อม ๆ กับกองทหารเหล่านี้ได้เดินทางเข้าเผยแพร่ศาสนาในกลุ่มคนต่าง ๆ ฝรั่งเศสได้รายงานเกี่ยวกับคนนุง โท ไทดำ ไทแดง ไทขาว ไต และจ้วง ในเขตภาคเหนือของเวียดนามและในภาคใต้ของประเทศจีน นักการทหาร หมอสอนศาสนาได้พบกับคนไทจำนวนมากมายเรียงรายตามลุ่มน้ำเมืองต่าง ๆ ดังปรากฏในเอกสารรายงานการสำรวจเส้นทาง บันทึกประจำวัน รายงานทางทหาร ฯลฯ ของชาวตะวันตกที่เอ่ยถึงคนไทที่อาศัยตามแหล่งต่าง ๆ

จากปรากฏการณ์ที่พบคนไทหลากหลายนี้เองนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนไท ดังในงานของ Elias (1876) Scott and Hardiman (1900) การรายงานเกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ภาษา ดังงานของ Dodd (1932), Hallet (1890) และที่นำไปสู่การค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นมาของคนไท เช่นงานของ Lacouperie, Parker ส่วนที่พยายามสร้างความสัมพันธ์ด้านภาษาจัดเป็นตระกูล เช่น งานของ Grierson (1903) เป็นต้น ผลงานเหล่านี้จัดเป็นงานบุกเบิกที่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายและถิ่นที่อยู่ของคนไทที่มีคุณค่ายิ่ง

ผลการศึกษาของนักภาษาศาสตร์รุ่นบุกเบิกมุ่งสำรวจถิ่นที่อยู่ของผู้พูดภาษาไท-กะได บันทึกคำศัพท์พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการทำงานด้านการทหารการปกครองหรือด้านศาสนา ดังผลงานของนักวิชาการอังกฤษและฝรั่งเศส ตลอดจนหมอสอนศาสนาชาวอเมริการุ่นแรก กลุ่มคนเหล่านี้ได้เป็นนักสำรวจเดินทางเพื่อทำแผนที่ทางภูมิศาสตร์ ที่บอกภูเขา แม่น้ำ ที่ราบ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ความเป็นอยู่ของผู้คน ภาษาถือเป็นเครื่องมือใช้งานเพื่อการสื่อสารมากกว่าเป็นการศึกษาในฐานะที่เป็นศาสตร์หนึ่งแยกอิสระที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าภาษาศาสตร์[14]

แผนที่ที่แสดงการกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไท-กะได หรือถิ่นที่พูดภาษาไท-กะไดที่ค่อนข้างครอบคลุมมากที่สุดเป็นแผนที่ของ Frank M. LeBar, Gerald C. Hickey, and John K. Musgrave (1964) ที่มี Robert Lee Williams เป็นผู้เขียนแผนที่ แผนที่ฉบับนี้ เป็นของสหรัฐอเมริกายุคสงครามเย็น แผนที่ได้แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได 4 กลุ่ม คือ กลุ่มไท-กะได ที่ไม่ได้ให้รายละเอียดมากนัก กลุ่มไทมีไทใหญ่ (Shan) ลาว สยาม ไทดำ และกลุ่มกะไดได้แก่หลีเก่อเหล่า ละคา และละตี (ละซี) แต่หากดูบนแผนที่จริง แล้วจะพบจ้วง จุงเจีย คำตี่ สุ่ย นุง โท้

---

[14] ผลงานที่จัดได้ว่าเป็นผลงานที่ดีมากว่าด้วยการกระจายตัวหรือถิ่นที่อยู่ของคนไทในที่ต่าง ๆ ในยุคแรกนี้คือ ผลงานของ J. George Scott and J. P. Hardiman (1900), Grierson (1903), Dodd (1932) เป็นต้น

ไทขาว และเหนือ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งได้ระบายเป็นสีเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่แสดงไว้บนแผนที่ก็คือกลุ่มจีน-ทิเบต กลุ่มทิเบต-พม่า ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มากมาย กลุ่มกะเหรี่ยง และกลุ่มม้ง-เย้า(เมี่ยว-เย้า) แผนที่นี้มีชื่อว่า Ethnolinguistic Groups of Mainland Southeast Asia อันเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของหนังสือ Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia ของผู้รวบรวมสามคนข้างต้น อาจกล่าวได้ว่านี่เป็นแผนที่แผ่นแรกและแผ่นเดียวที่เป็นแผนที่ใหญ่ให้ภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งภาษาต่าง ๆ ที่พูดในเขตภาคพื้นเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ LeBar et al. (1964) ได้ค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งข้อมูลเก่า ๆ ที่ผู้บุกเบิกทั้งหลายได้บันทึกไว้

หลังจากนั้นมา ผู้วิจัยยังไม่พบผู้ใดที่อาจหาญทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์หรือแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของภาคพื้นเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้อีกเลย หากจะมีก็ปรากฏเป็นแผนที่ระดับประเทศและระดับมณฑลหรือจังหวัดเท่านั้น[15]

แผนที่ระดับประเทศที่แสดงการกระจายของภาษาไทได้แก่แผนที่ของเกย์นี่และธีระพันธ์ (2520) ที่แสดงภาษาชนชาติต่าง ๆ ที่พบในประเทศไทย ระดับภูมิภาคหรือจังหวัดก็พบได้ในแผนที่ของกาญจนาและคณะ(2538) และคนอื่น ๆ อีกจำนวนมากในช่วงทศวรรษนี้เนื่องจากเป็นวิทยานิพนธ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของบัณฑิตศึกษา เป็นต้น แผนที่ที่แสดงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาจเรียกได้ว่าสมบูรณ์ที่สุดที่จะมีการบอกจำนวนผู้พูด ถิ่นที่อยู่ละเอียดถึงระดับหมู่บ้านและตำบลได้นั้นคือแผนที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของประเทศไทยของสุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ (2540)[16]

แผนที่แสดงที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจะแสดงถิ่นของผู้พูดภาษานั้น ๆ ด้วยที่ทำระดับประเทศที่ค่อนข้างสมบูรณ์ คือ Atlas des Ethnies et Des Sous-Ethnies du Laos ของ Laurent Chazee (1995) เป็นแผนที่สีสดใสแสดงกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไท ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได มีภาษาย่อย ๆ อีกประมาณ 25 ภาษาเลยทีเดียวที่รู้จักกันในประเทศลาว นับว่าเป็นแผนที่ที่ให้รายละเอียดของภาษาย่อยได้ดี มีหนังสือคู่มือประกอบ แต่น่าเสียดายที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อีกมากเท่าที่มีปรากฏในประเทศลาว

เป็นที่น่ายินดีอย่างหนึ่งว่า บทความหรือหนังสือที่ว่าด้วยภาษาไท-กะไดในยุคเปิดพรมแดนความรู้มักจะตีพิมพ์แผนที่แสดงที่ตั้งของกลุ่มภาษาที่ศึกษาอยู่ให้เห็นได้อย่างพอสังเขป ทำให้ผู้อ่านพอจะจินตนาการได้ว่าภาษาไท-กะไดที่พูดถึงนั้นอยู่บริเวณใดของภูมิภาคที่ผู้วิจัย

---

[15] ข้อมูลล่าสุดที่ผู้วิจัยได้รับคือ มหาวิทยาลัยมหิดลมีโครงการจัดทำแผนที่ภาษาไทเพื่อแสดงบริเวณผู้พูดภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่มีโอกาสได้เห็นผลงานชิ้นนี้

[16] แผนที่ชุดนี้จัดได้ว่าเป็นแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เพราะไม่เพียงแต่จะมีตำแหน่งของผู้พูดภาษาต่าง ๆ แล้ว ยังมีตัวเลขประชากรของผู้พูดและยังบอกภาษาต่าง ๆ ที่ใช้พูดในชุมชน ทำให้มองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าในบริเวณนั้น ๆ มีการใช้ภาษาทั้งหมดกี่ภาษา หากมีการจัดทำแผนที่ภาษาไทหรือภาษาต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ แนวทางเช่นนี้จัดว่าเป็นแนวทางที่น่าสนใจและจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยเป็นอย่างมาก

ศึกษาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาภาษาไท-กะไดในตอนใต้ของประเทศจีน เพียงแต่ว่าแผนที่เหล่านั้นค่อนข้างเล็กและคร่าวมากเกินไปที่จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งที่ชัดเจนได้

เป็นที่น่าเสียดายว่า ไม่มีแผนที่ภาษาไทในพม่าและอัสสัมที่มีรายละเอียดชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดินแดนดังกล่าวยังไม่เปิดโอกาสให้นักวิชาการนักภาษาศาสตร์เข้าไปทำงานวิจัยภาคสนามได้มากนัก ในช่วงหลังที่พม่าเต็มไปด้วยสงครามกลางเมืองระหว่างชนชาติส่วนน้อยส่วนใหญ่ในพม่า การเคลื่อนย้ายอพยพผู้คนเกิดขึ้น หมู่บ้านถูกเผาทำลาย ถิ่นที่อยู่ของประชากรคงเปลี่ยนแปลงไปจากที่ที่เคยมีการบันทึกไว้ในผลงานของผู้บุกเบิกอย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาหรือบันทึกไว้แต่อย่างใด

มณฑลยูนนานที่มีประชากรที่เป็นคนไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อีกจำนวน 25 กลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน การให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับความแตกต่าง ถิ่นที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ทำให้มีการทำแผนที่แสดงตำแหน่งที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์แสดงออกเป็นแผนที่สีสันแต่ละสีแสดงที่อยู่ของแต่ละกลุ่มชน แม้ว่าจะดูไม่ละเอียดนัก แต่ก็สามารถจะบอกตำแหน่งของกลุ่มคนไทว่าอาศัยกระจายอยู่บริเวณใด แต่แผนที่ได้แยกคนไท(ไต) ออกจากจ้วง สุ่ย และปู้ยี

กล่าวได้ว่า การทำแผนที่ภาษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักเป็นแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง หากยังไม่ได้แสดงภาษาหรือถิ่นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่รอบข้างที่มีการปะทะสังสรรค์หรือมีปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดภาพเชิงโดด ที่เป็นลักษณะสังคมภาษาเดียว แต่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดแต่ละกลุ่มไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวหากผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เสมอมา การให้ภาพบนแผนที่ที่ถูกต้อง มีบริบท จะทำให้เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงความจริงมากขึ้น

การทำแผนที่ในระยะแรกมีเป้าหมายทางการเมืองและสังคมที่เด่นชัดมาก เริ่มต้นจากการเดินทางออกสำรวจเส้นทาง ที่เกิดการแข่งขันกันระหว่าง 2 ชาติมหาอำนาจขณะนั้นคือ อังกฤษและฝรั่งเศส โดยมุ่งที่จะสำรวจเพื่อตัดแบ่งดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ออกเป็นส่วน ๆ แยกออกจากเขตแดนของประเทศเดิม ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทยหรือประเทศจีนก็ตาม เป้าหมายหลักขณะนั้นไม่เพียงแต่จะเปิดเส้นทางการค้า หากเป็นการมุ่งยึดเขตแดนตอนใต้ของจีนโดยตรงอีกด้วย การสำรวจทางภูมิศาสตร์เป็นประโยชน์ในแง่ของการควบคุมเส้นทางการค้า การคมนาคม แต่ในขณะเดียวกัน เพื่อเพื่อสร้างเส้นทางยุทธศาสตร์เพื่อเคลื่อนกำลังทหารเข้าไปปกครอง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การแบ่งแยกดินแดนทำได้ง่ายขึ้นก็คือ การใช้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งกำหนดเพื่อดังที่อังกฤษและฝรั่งเศสเคยใช้เป็นข้ออ้างเกี่ยวกับเรื่องการเรียกชื่อชนชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ตัดดินแดนของกลุ่มคนลาว คนไท ตัดออกจากประเทศสยามขณะนั้น เช่นเดียวกัน อังกฤษและฝรั่งเศสพยายามใช้วิธีการเดียวกันนี้เพื่อที่จะเข้ายึดทางภาคใต้ของประเทศจีนด้วยข้ออ้างว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่ใช่คนจีน หากเป็นชนกลุ่มน้อยที่เคยปกครองเป็นอิสระ ข้ออ้างเดียวกันนี้ได้รับการสนับสนุนจากหมอสอนศาสนาชาวอเมริกันหลายคนที่เดินทางสำรวจเขตภาคใต้ของจีนและอ้างการมีอำนาจเหนือกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มเพื่อเผยแพร่คริสต์ศาสนา ขณะเดียวกันผลการสำรวจก็ได้ไปยืนยันข้ออ้างของมหาอำนาจทั้งสองว่ากลุ่มคนเหล่านั้นไม่ใช่คนจีน

ด้วยเหตุนี้เอง จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า การทำแผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในระยะแรก ที่แสดงให้เห็นถึงถิ่นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้นมีเป้าหมายทางการเมืองเป็นหลักชัดเจน และลักษณะเช่นนี้ยังดำเนินต่อมาจนถึงยุคสงครามเพื่ออิสรภาพที่ทั้งสองฝ่ายต้องการช่วงชิงประชาชน การรู้จักพื้นที่และประชาชนกลายเป็นเรื่องสำคัญ แผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นไปด้วย

แผนที่แสดงกลุ่มชาติพันธุ์ได้กลับมามีบทบาทสำคัญอีกครั้งหลังจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคแห่งการท่องเที่ยว ที่วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยได้รับกล่าวขวัญถึงและยอมรับว่ามีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถนำมา "ขาย" ได้ ตลอดจนมีการดิ้นตัวศึกษาเรื่องท้องถิ่นกันมากขึ้น ช่วงนี้เอง เริ่มมีการทำแผนที่ของประเทศ ภาค มณฑล และจังหวัดกันมากขึ้น เพื่อบอกถิ่นที่อยู่และตำแหน่งของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นในประเทศจีน เวียดนาม และลาว ยกเว้นพม่าที่ยังมีปัญหาการเมืองและสังคมภายใน

ในทางภาษาและภาษาศาสตร์ เริ่มมีการทำแผนที่ภาษาที่แสดงภาษาถิ่นและภาษาชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยหลังปี 2526 เป็นต้นมา พบว่ามีการใช้ความรู้ด้านภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ด้านนี้ออกมาเป็นจำนวนมาก และจะพบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับแผนที่ภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ออกมาไม่น้อยเช่นเดียวกัน

เป็นที่ชัดเจนว่า การศึกษาเรื่องการกระจายของภาษาไท-กะไดและแผนที่ภาษาได้มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาและเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมตลอดมา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีผลงานศึกษาของชาวตะวันตกและชาวตะวันออก ตั้งแต่เริ่มแรกในยุคบุกเบิกจนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่และการกระจายของคนไท-กะไดไว้เป็นจำนวนมาก จนสามารถรู้ได้ว่ามีคนไท-กะไดอยู่ส่วนใดของประเทศอินเดีย พม่า จีน ลาว ไทย และเวียดนามได้ แต่น่าเสียดายว่ายังไม่มีการทำแผนที่ภาษาไท-กะไดโดยรวมทั้งหมดเลย จากข้อมูลที่มีอยู่ เราสามารถทำแผนที่ได้ในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้มองเห็นพัฒนาการการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของคนไท-กะไดได้ค่อนข้างชัดเจน

เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก หากโครงการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ไทศึกษาจะได้มีการเสนอให้มีการดำเนินการทำแผนที่ด้วยการศึกษาจากเอกสารเป็นปฐม และจากการเดินทางสู่ท้องที่เพื่อมาประกอบในการเขียนแผนที่ คงจะทำให้ผู้สนใจด้านภาษาและวัฒนธรรมไท-กะไทจะได้ภาพของความเคลื่อนไหวและถิ่นที่อยู่ปัจจุบันในศตวรรษนี้ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และจะเป็นครั้งแรกที่นักวิชาการไทยได้ลงเก็บข้อมูลภาคสนามที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางมากที่สุดเพื่อสร้างงานวิชาการด้านไทศึกษาให้เคียงบ่าเคียงไหล่นักวิชาการตะวันตก และมีแนวโน้มว่าจะสามารถศักยภาพด้านนี้ให้เพิ่มสูงได้มากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ อีกด้วย ที่ผ่านมานักวิชาการมีขีดจำกัดด้านเงินสนับสนุน พื้นฐานทางวิชาการในสาขานี้ และข้อจำกัดด้านการเมืองของแต่ละประเทศ แต่ปัจจุบัน นอกจากพม่าแล้ว นักวิชาการไทยมีโอกาสเดินทางเก็บข้อมูลในเขตแดนถิ่นที่อยู่ของคนไท-กะไดได้เกือบทุกถิ่น

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา นักวิชาการไทยเป็นเพียงนักแปลผลงานของตะวันตกเพื่อให้คนไทยได้ทราบถึงถิ่นที่อยู่ของคนไท เช่นผลงานด้านนิรุกติศาสตร์ของพระยาอนุมานราชธน หรือ

ผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์บางส่วน น้อยคนนักที่มีโอกาสเดินทางได้เช่น สารนาถที่เดินทางไปอัสสัม หรือดร.บรรจบ พันธุเมธาที่เดินทางไปอัสสัมและรัฐชาน และบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ที่เดินทางเข้าไปถึงเขตสิบสองปันนาของจีน ผลงานเหล่านี้ถือเป็นผลงานที่มีคุณค่า น่าภาคภูมิใจสำหรับคนไทย เพราะนักวิชาการเหล่านี้ได้เดินไปเห็น ได้ศึกษาด้วยตนเอง และได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และเป็นหลักฐานที่ดีสำหรับการทำแผนที่และการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไท แม้ว่าจะเน้นเรื่องของไทใหญ่และไทอาหมก็ตาม ระยะหลังเมื่อมีการเปิดพรมแดนในยุคใหม่นี้ มีนักวิชาการไทยและสื่อมวลจำนวนไม่น้อยที่มีโอกาสได้เดินทางไปในดินแดนต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดและได้เสนอผลงานการศึกษาวิจัยออกมาหลายรูปแบบทั้งเป็นบทความวิชาการ สารคดีโทรทัศน์ ฯลฯ นี่ถือเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับงานแผนที่และการศึกษาเรื่องการกระจายของภาษาไท-กะได[17]

3.2 รายการคำและพจนานุกรม

ผลงานที่มีคุณค่ายิ่งของนักภาษาและนักภาษาศาสตร์ชาวตะวันตกในยุคบุกเบิก ก็คือรายการคำและพจนานุกรมที่เหลือไว้เป็นอนุสรณ์ให้คนรุ่นหลังได้ทำการค้นคว้าศึกษาในด้านต่างๆ การทำรายการคำและพจนานุกรมเกิดขึ้นมาจากข้อจำกัดของการสื่อสารเพื่อบอกทิศทางสื่อสาร ติดต่อ และเพื่อการมุ่งเผยแพร่ความคิดความเชื่อทางศาสนา เป็นความจำเป็นเบื้องต้นของคนทำงานในท้องถิ่นกับคนพื้นเมืองที่ไม่รู้ภาษาอื่นใดนอกจากภาษาท้องถิ่น

จะพบได้ว่าในยุคแรกมีรายการคำและพจนานุกรมภาษาไทเป็นจำนวนมากที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน เช่นพจนานุกรมภาษาไทใหญ่ (Shan) ภาษานุง ภาษาโท้ ภาษาลาว ฯลฯ ในช่วงที่หมอสอนศาสนาเข้าไปทำงานเผยแพร่ศาสนา มีรายงานคำง่าย ๆ ที่ใช้ติดต่อขอซื้ออาหาร สินค้า สั่งคนงาน คนใช้ ถามเส้นทาง เพื่อให้เจ้าหน้าทางการเมืองและการทหารสามารถทำงานได้ระดับหนึ่ง

รายการคำและพจนานุกรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการศึกษาภาษาไท-กะไดเพื่อให้เข้าใจการสื่อสาร วัฒนธรรมและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งที่เป็นทางภาษาศาสตร์และจุดประสงค์อื่น ๆ แม้ว่าภาษาไท-กะไดจะกลุ่มภาษาย่อยต่าง ๆ มากมายนับร้อยภาษา แต่การทำพจนานุกรมและรายการคำยังคงมีค่อนข้างจำกัด มีเฉพาะบางภาษา และทำขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ถือว่าค่อนข้างล้าสมัยในปัจจุบัน แต่ยังเป็นประโยชน์มากสำหรับวงการผู้ศึกษาภาษาไท-กะได

การทำพจนานุกรมในยุคบุกเบิกดำเนินไปแบบขาดมาตรฐานในการถ่ายเสียง โดยทั่วไปจะใช้สัทอักษรตามที่ผู้ศึกษารวบรวมถนัด อาจเป็นอักษรละตินในกรณีฝรั่งเศส หรือสัทอักษรแบบอังกฤษ แม้แต่ผู้ทำพจนานุกรมระยะหลังก็อาจใช้การถ่ายเสียงแบบท้องถิ่น เช่น กรณีของ

---

[17] ผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับรองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ ผู้วิจารณ์ผลงานวิจัยชิ้นนี้ว่า อาจจำแนกการทำแผนที่เป็น 2 แบบคือ แบบแรกเป็นแผนที่แสดงการกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และแบบที่สอง เป็นแผนที่ที่แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเท่านั้น

ภาษาไทในเวียดนาม[18] นักวิชาการอเมริการ่วมกันคนท้องถิ่นถ่ายเสียงเป็นสัทอักษรแบบเวียดนาม ทำให้ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับสัญลักษณ์เช่นนั้นมีปัญหาในการอ่านและออกเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายเสียงวรรณยุกต์เป็นรูปเขียนที่ตรงกับเสียงจริง

ประการต่อมา การทำพจนานุกรมยุคบุกเบิกและยุคต่อมาเน้นการทำพจนานุกรมภาษาพูด และมักมีข้อจำกัดในการเลือกภาษาว่าควรจะเป็นภาษาย่อยถิ่นใดที่จะนำมาเป็นภาษามาตรฐานของการถ่ายเสียง[19] เพราะภาษาไทแต่ละภาษาย่อยจะมีความแตกต่างกันไม่เพียงแต่ในด้านการออกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เท่านั้น หากยังแตกต่างกันในแง่ของความหมายอีกด้วย

การเน้นภาษาพูดเป็นเรื่องที่ดีสำหรับการสื่อสารด้วยจุดประสงค์ที่ต่างกัน ภาษาไทหลายภาษามีภาษาเขียน แต่อาจกล่าวได้ว่า นอกจากภาษาอาหม ภาษาล้านนา และภาษาไทยแล้ว แทบจะไม่มีภาษาไทใดที่มีการทำพจนานุกรมภาษาเขียนเพื่อประโยชน์ในการอ่านและศึกษาภาษาไทนั้น ๆ

ในระยะหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเปิดพรมแดนความรู้ ที่ข้อมูลข่าวสารไหลไปมาสู่กันได้ง่ายและสะดวก อีกทั้งวงการภาษาศาสตร์ได้พยายามสร้างและกำหนดแบบมาตรฐานของการถ่ายเสียงเป็นสัทอักษร (อักษรที่เขียนแทนเสียง) ทำให้พจนานุกรมในยุคนี้แก้ไขปัญหาเรื่องการอ่านออกเสียงไปได้มากเลยทีเดียว

ในยุคที่ผู้คนต่างตระหนักในความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นก็กำลังสูญสลายด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ มากมาย การมุ่งอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นตัวผลักดันให้มีการทำพจนานุกรมกันมากขึ้น หรือหากไม่สามารถจะรวบรวมคำได้มากพอก็อาจจะเรียกว่าเป็นเพียงรายการคำเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่งเพื่อเป็นการเก็บรักษาคำเหล่านั้นไว้

และในยุคเปิดพรมแดนความรู้นี้เองก่อให้เกิดการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไท-กะไดต่าง ๆ ขึ้นมาก การเก็บรายการคำพร้อมกับเปรียบเทียบภาษาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย ดังเช่น ผลงานของนักวิชาการจีนที่เป็นคนจ้วง ปู้ยี ฯลฯ กำลังมีบทบาทสูงในการเก็บรวบรวมคำศัพท์พื้นฐานของภาษาถิ่นที่ตนเป็นเจ้าของภาษา และต่อมาได้มีการแปลคำศัพท์เหล่านั้นเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย นักวิชาการชาวไทใหญ่ ไทดำ ไทขาว หลายคนได้เก็บรวบรวมคำศัพท์ทำเป็นรายการคำหรือพจนานุกรมเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ ข้อจำกัดของนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบได้ถูกกำจัดไปส่วนหนึ่งแล้ว

---

[18] แบบเรียน พจนานุกรมของภาษาไทในเวียดนามเกือบทั้งหมดใช้ระบบตัวเขียนของเวียดนาม ดู Vy Thi Be and Janice Saul (1974), Van Khay Slim (1978), และ หนังสือแบบเรียนชื่อ Nong Toc Si Slu (1978) ซึ่งเป็นแบบเรียนภาษาพู่ เป็นต้น

[19] การทำรายการคำและพจนานุกรมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่รวบรวมรายการคำจากผู้บอกภาษาเท่าที่จะหาได้ เช่น จากผู้อพยพจากเวียดนามเหนือในกรณีของภาษาไทดำ ไทขาว หรือในกรณีของภาษาไทใหญ่ จะรวบรวมจากเมืองหรือตำบลที่ผู้วิจัยหรือหมอสอนศาสนามีฐานปฏิบัติงานอยู่ ยังไม่มีการคำนึงถึงความเป็นมาตรฐานกลางมากนัก ดังนั้น หากเป็นการทำงานต่างเมือง ต่างพื้นที่ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นจึงอาจมีได้มาก ข้อจำกัดทางการเมืองเช่นนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำรายการคำและพจนานุกรมที่ครอบคลุมตามมา

ยุคใหม่เป็นยุคของคนท้องถิ่น ดังจะพบได้ว่า หลังจากที่พจนานุกรมและรายการคำศัพท์มักเป็นของชาวตะวันตกเพื่อมุ่งศึกษาท้องถิ่น ปัจจุบันคนท้องถิ่นได้กลายเป็นผู้นำทำการรวบรวมสร้างพจนานุกรมกันขึ้นมาเอง ดังพบได้ในประเทศไทยก็มีเช่นพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน พจนานุกรมล้านนาฉบับแม่ฟ้าหลวง พจนานุกรมล้านนาเฉพาะคำที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพจนานุกรมภาษาจ้วงเหนือ และพจนานุกรมภาษาจ้วงใต้ ของรองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์ (2529) รายการคำภาษาไท-กะไดที่มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับมหาวิทยาลัยชนชาติส่วนกลาง ปักกิ่ง (2538) จัดพิมพ์ขึ้น[20] รายการคำทั้งหมดเป็นการรวบรวมของคนท้องถิ่นที่เป็นนักวิชาการและเป็นเจ้าของภาษาเกือบทั้งสิ้น เป็นต้น

ยังมีภาษาไท-กะไดอีกจำนวนมากที่รอผู้ศึกษาและนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์เพื่อดำเนินการ งานพจนานุกรมและรายการคำเป็นงานที่ใช้เวลานานและต้องมีความรู้ด้านการทำพจนานุกรม อย่างไรก็ตามการทำพจนานุกรมและรายการคำจะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจภาษาเป้าหมายได้อย่างถ่องแท้ทั้งด้านระบบเสียง ระบบคำ และประโยค อีกทั้งอาจช่วยให้เข้าใจบริบทของภาษาและสังคมของภาษาหรือผู้พูดกลุ่มนั้น ๆ ได้ดีอีกด้วย

ประเทศไทยมีบัณฑิตศึกษาด้านภาษาศาสตร์ทั้งระดับปริญญาโทและเอก จึงกล่าวได้ว่าเราเองมีศักยภาพมากพอที่จะดำเนินการด้านนี้ได้ หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย อุปสรรคใหญ่ของนักวิชาการไทยน่าจะเป็นที่การต้องมีความรู้ภาษาของประเทศที่จะไปศึกษา เช่นการรู้ภาษาจีน เวียดนาม พม่า อินเดีย จะทำให้การทำงานไม่ต้องผ่านล่ามและมีหนทางที่จะได้สอบถามข้อมูลได้หลายทาง อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่ถูกต้องได้มากยิ่งขึ้น การสร้างบุคลากรทางภาษาศาสตร์ด้านไทศึกษาจึงน่าจะมีการเสนอให้เรียนภาษาเพื่อนบ้านเป็นวิชาเลือกเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของนักภาษาศาสตร์ไทยให้มากขึ้น

รายชื่อพจนานุกรมและรายการคำศัพท์ภาษาไท-กะได ที่ได้มีผู้ทำได้แล้ว สามารถแยกออกเป็นสองประเภทได้ดังนี้

1. พจนานุกรมและรายการคำกลุ่มภาษาไท
2. พจนานุกรมและรายการคำกลุ่มภาษากะได (ที่ไม่ใช่กลุ่มภาษาไท)

1. พจนานุกรมและรายการคำกลุ่มภาษาไท จัดว่าเป็นกลุ่มภาษาไทที่มีการทำรายการคำและพจนานุกรมมากที่สุด เหตุผลที่ชัดเจนก็คือ ภาษาเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นภาษาที่อยู่ในพื้นที่ของมหาอำนาจที่เข้าไปยึดครอง ความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาเพื่อเหตุผลทางการเมือง การปกครองและการเผยแพร่ศาสนา เหตุผลนี้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองและช่วงระยะเวลา

---

[20] อาจกล่าวได้ว่า ผลงานศัพท์ไท ๖ ภาษา พจนานุกรมภาษาจ้วงเหนือ พจนานุกรมภาษาจ้วงใต้ และรายการคำภาษาไท-กะได ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์มากสำหรับนักวิชาการไทย ที่ผ่านมาข้อมูลเหล่านี้มักเป็นของส่วนตัวของผู้วิจัยชาวตะวันตกหรือเป็นเอกสารจีนแต่เดิมที่นักวิชาการยากที่จะหาได้หรืออ่านเข้าใจ ผลของการเปิดพรมแดนความรู้จึงได้เกิดความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้ด้านนี้

ภาษาที่มีการเก็บรายการคำและมีพจนานุกรมแล้ว ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเพียง 10 ภาษา ได้แก่ ภาษาอาหม ไทย้อย ลาว (รวมภาษาอีสานของไทย) ไทใหญ่(ทั้งในพม่าและจีน) นุง ไต่(ไตย) ไทดำ ไทขาว ไย ยวน (หรือภาษาล้านนา)

ภาษาที่มีการทำพจนานุกรมมากที่สุดคือ ภาษาลาว และพจนานุกรมส่วนใหญ่เป็นภาษาฝรั่งเศส เช่น Estrade (1895) *Dictionnaire et guide franco-laotiens, Prononciation en francais*, J. Taupin (1892) *Petit vocabulaire laotien*, Massie (1894) *Dictionnaire Laotien*, Marie Joseph Cuaz (1904) *Lexique francais-laotien*, Guy Cheminaud (1906) *Nouveau dictionnaire francais-laotien*, Theodore Guinard (1912) *Dictionaire laotien-francais*, ที่เป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ D.G. Gollins (1906) *An English-Lao Dictionary*, ในระยะหลังมีเจ้าของภาษาเขียนขึ้นเองได้แก่ Bountham Bounyaong (1962) *English-Lao Dictionary*, และวัจนานุกรมลาว (1956-1957) ที่เขียนขึ้นเป็นภาษาลาว หากต้องการเปรียบเทียบกับภาษาลาวหรือภาษาอีสานของไทย โปรดดู สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2530) *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* หรือปรีชา พิณทอง (2532) *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*

ภาษาย่อยของภาษาลาวในประเทศไทยนอกเหนือจากภาษาอีสานแล้ว ยังมีภาษาผู้ไท ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ ได้เขียน *"ภาษาถิ่นผู้ไทนครพนม"* และ วรวิทย์ เลี้ยงถนอม (2532)ก็ได้ทำพจนานุกรมภาษา*ไทย*พวน ซึ่งเป็นพจนานุกรมที่น่าสนใจเล่มหนึ่งทีเดียว นอกจากนี้แล้วยังมีวิทยานิพนธ์อีกหลายเล่มที่เกี่ยวกับภาษาพวนในประเทศไทย เช่น Chalong Eam-Eium (1986) *A Phonological Description of Phuan at Tambon Hat Siaw Si Satchanalai District Sukhothai Province*, อุทัยวรรณ ตันหยง (2526) *วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน* จารุวรรณ สุขปิติ (2532) *การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี* เป็นต้น[21] ส่วนภาษาแสกซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มเหนือ ผู้พูดได้อพยพมายังภาคอีสานของไทยมีชาวตะวันตกและนักวิชาการไทยได้ศึกษาเรื่องนี้ไว้ ผลงานการศึกษาที่น่าสนใจคือผลงานของรองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2519) *ภาษาแสก* ที่สานต่อผลงานที่ศาสตราจารย์เก็ดนีย์ได้ทำไว้ นับเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์ที่ให้ภาพรวมของภาษาทั้งด้านระบบเสียง คำ ประโยค และรายการคำ พร้อมการออกเสียงและความหมายในภาษาไทย

ภาษาที่มีพจนานุกรมมากรองลงมาได้แก่ภาษาอาหม ได้แก่ B. Barua and N. N. Deodhai Phukan (ed.) (1964) *Ahom Lexicons*, G.A. Grierson (1904) *"An Ahom Cosmology with a Translation and a Vocabulary of the Ahom Language,"* Rai Sahip Golap

---

[21] หลังปีพ.ศ. 2518 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังปี พ.ศ. 2528 มีวิทยานิพนธ์ที่ทำเกี่ยวกับภาษาและระบบเสียงภาษาไทยถิ่นในภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคกลางเป็นจำนวนมาก วิทยานิพนธ์เหล่านี้ได้รวบรวมรายการคำของภาษาไทยถิ่นเหล่านี้ไว้ด้วย ภาษาที่ศึกษา เช่น ลาวโซ่ง ลาวแง้ว ลาวพวน ไททรงดำ ไทยโย้ย ญ้อ ผู้ไทย ลื้อ ไทยใหญ่ ลาวครั่ง ขืน(เขิน) เป็นต้น

Chandra Baua (1920) *Ahom-Assamese-English Dictionary*, Nomal Chandra Gogoi (1987) *The Assamese-English-Tai Dictionary*, และประเสริฐ ณ นคร (2534) *พจนานุกรมไทยอาหม* ในจำนวนพจนานุกรมทั้งหมดนี้ เล่มแรกน่าสนใจที่สุด เพราะได้รวบรวมคำจากอาหมบุราญจี มีตัวเขียนอาหม มีการแบ่งคำศัพท์ตามหมวดหมู่ตอนท้ายเล่ม แต่สำหรับคนไทยจะใช้สะดวก ให้ความหมายไทยไว้อย่างดีนั้นฉบับสุดท้ายนับว่าเหมาะสมที่สุด

ภาษาไทใหญ่ (Shan) ก็เป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีการทำรายการคำและพจนานุกรมมาตั้งแต่ยุคบุกเบิก มีรายการคำของ J. George Scott (1900) "Ethonology with Vocabularies" ที่ให้คำศัพท์พื้นฐานสำหรับชีวิตประจำวัน 1 ชุดที่เป็นภาษาไทใหญ่และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเขตตอนเหนือของพม่าอีกเกือบ 10 ภาษา พร้อมกับมีบทสนทนาสั้น ๆ ให้ด้วย ส่วนพจนานุกรมที่มีคุณค่ามากที่สุดคือ ผลงานของ J. N. Cushing (1887) *A Shan and English Dictionary* ที่ใช้อักษรภาษาไทใหญ่ทั้งได้คิดวิธีกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทใหญ่ไว้ด้วย พจนานุกรมฉบับนี้ใช้ภาษาไทใหญ่จากเมืองไลค่าและเมืองนานเป็นภาษามาตรฐาน แม้เวลาจะผ่านไปกว่าศตวรรษแล้ว ยังไม่มีการทำพจนานุกรมฉบับใหม่ขึ้นมาทดแทนเลย อีกฉบับเป็นของ H. W. Mix (1920) *An English and Shan Dictionary* จัดเป็นพจนานุกรมหายากเช่นเดียวกัน ผลงานของคนไทยได้แก่รายการคำศัพท์ของบรรจบ พันธุเมธา (2515) ซึ่งได้รวบรวมไว้มากพอประมาณทีเดียวและอ่านเข้าใจง่ายเพราะเขียนเป็นภาษาไทยให้ออกเสียงได้ใกล้เคียง[22] สำหรับภาษาไทใหญ่ในประเทศไทยนั้น มีวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต 2 ฉบับได้แก่ วรรณา จันทนาคม (2526) *ลักษณะของภาษาไทยใหญ่ (ไตอ้อ) ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย* และ Orawan Poo-Israkij (1985) *The Phonology of Tai Yai at Amphoe Mae La Noi Mae Hong Son Province* ทั้งสองฉบับมีรายการคำไว้ในภาคผนวกไว้สำหรับการอ้างอิงด้วย[23]

สำหรับภาษาไทใหญ่อื่น ๆ นั้น มีรายการคำภาษาไทเหนือที่นักภาษาศาสตร์ได้รวบรวมวิเคราะห์ระบบเสียงและเปรียบเทียบไว้ เช่น Gedney (1976) *"Notes on Tai Neau"* Harris (1975) "A Comparative Word List of Three Tai Nua Dialects" เป็นต้น และภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาไทใหญ่ เช่น ภาษาคำตี่ มีผลการรวบรวมรายการคำ ของ บุญยงค์ เกศเทศ (2532) *"ถ้อยคำภาษาไท-คำตี่"* และ "คำตี่-อีสาน ชนเผ่าไท: สายเลือดเดียวกัน" Harris (1976) *"Notes on Khamti Shan"* ที่เป็นผลงานให้ความรู้ด้านระบบเสียงและอักษรบางตัว และยังได้เปรียบเทียบคำภาษาไทมาวกับภาษาไทคำตี่อีกด้วย และผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่รวบรวมรายการคำไว้อย่างน่าสนใจด้วยการวิเคราะห์ระบบเสียงตามแนวปริวรรต คือ Alfons Weidert (1977) *Tai-Khapti Phonology and Vocabulary*

ในประเทศจีนเพิ่งมีการตีพิมพ์พจนานุกรมภาษาฮั่น(จีน)-ไทใต้คง (1991) ออกมา เพื่อให้ชาวฮั่นที่ไปทำงานในเขตใต้คง ซึ่งเป็นเขตปกครองตนเองชาวไทใหญ่และชาวจิ่งโพ ใช้ในการ

---

[22] ผลงานภาษาไทใหญ่โบราณที่น่าสนใจของนักวิชาการญี่ปุ่นคือ Nishida *Tatsuo*(1960) *"A Study of the 16th Century Pai-I Chinese and Chinese-Pai-I vocabuaries.* เพราะเป็นการศึกษาภาษาไทใหญ่ในสมัยศตวรรษที่ 16 เทียบกับภาษาจีน

[23] สำหรับรายการคำภาษาไทเขินหรือภาษาขืน โปรดดู Rasi Petsuk (1973) *General Characteristics of the Khun Language.*

ติดต่อสื่อสาร และในทางกลับกันก็ต้องการให้ชาวไทใหญ่ได้เรียนรู้ภาษาอื่นไปด้วย พจนานุกรมเล่มนี้เป็นหนังสือที่เพิ่งได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นของสำนักพิมพ์ชนชาติยูนนานในปี 2540[24]

ในเวียดนามเหนือมีภาษาไทอยู่หลายภาษา ภาษาหนึ่งที่มีการทำพจนานุกรมมากในระยะแรกของยุคบุกเบิกได้แก่ภาษาไต่ (Tay) ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการทำพจนานุกรมภาษาไทต่าง ๆ ของเวียดนามคือ Francois M. Savina ผลงานภาษาไต่ได้แก่ F. M. Savina (1910) *Dictionnaire tay - annamite -francais*, Damias Nghia (1927) *Vocabulaire tay-tongkinois-latin*, ผลงานเหล่านี้อ่านค่อนข้างยากเพราะใช้ระบบการถ่ายเสียงแบบละตินซึ่งนักวิชาการทั่วไปไม่คุ้นเคยนัก ผลงานล่าสุดที่ทำโดยนักวิชาการอเมริกันร่วมกันชาวเวียดนาม คือ Dieu Chin Nhim and Jean Donaldson (1970) *Tai-Vietnam-English Vocabulary* ซึ่งเกิดขึ้นในยุคสงครามเวียดนาม

ภาษาไทในเวียดนามอีก 4 ภาษาที่มีการทำพจนานุกรมหลายฉบับได้แก่ ภาษาไทขาว ภาษาไทดำ ภาษานุง และภาษาโท้ ภาษาไทขาวได้รับความสนใจมาแต่ยุคบุกเบิก ผู้ที่ศึกษาด้านนี้คือ Georges Minot มีผลงานของเขาสองชิ้นคือ *Dictionnaire tay-blanc-francais avec transcription latine* (1940) และ *Vocabulaire francais-tai blanc et elements de grammaire 2 vls.* (1949) เล่มหลังมีไวยากรณ์ประกอบด้วย และในยุคสงครามเวียดนาม ชาวอเมริกัน Jean Donalson ได้เขียนพจนานุกรมไทขาว *White Tai Dictionary* (n.d.)

ภาษาไทดำเพิ่งมีการทำพจนานุกรมในยุคสงครามเวียดนาม มี 2 เล่ม ได้แก่ J. and D. Fippinger (n.d.) *Black Tai Dictionary* และ Baccam Don et al. (1986) *Tai Dam-English, English-Tai Dam Vocabulary Book*

ภาษาไทขาวและภาษาไทดำทั้งสองภาษานี้มีรูปอักษรเขียน พจนานุกรมที่จัดทำขึ้นได้ใช้อักษรเขียนนี้ด้วย

ภาษานุงมีผลงานของ F. M. Savina (1924) Dictionnaire etymologique francais-nung-chinois, และผลงานล่าสุดของ Vy Thi Be, Janice E. Saul and Nancy Frieberger (1982) *Nung Fan Slihng-English Dictionary*

ภาษาโท้ มีพูดทั้งในเวียดนามและในเขตตอนใต้ของจีน มีผลงาน 2 ชิ้น ชิ้นแรกเป็นของ J. Beau (1909) *"Rudiments d'un vocabulaire du dialect des Tou-jen (Tho) de la region de Long-Tcheou"* ซึ่งเป็นผลงานยุคบุกเบิก และผลงานช่วงสงครามเวียดนามได้แก่พจนานุกรมของ A. Colin Day and I. Lean Day (n.d.) *Tho Dictionary*

นอกจากนี้ยังมีพจนานุกรมภาษาไทอื่น ๆ ที่น่าสนใจได้แก่ William J. Gedney (1991) *The Yay Language, Glossary, Text, and Translation* ซึ่งเป็นผลงานการเก็บรวบรวมรายการคำของศาสตราจารย์เก็ดนี่ย์เมื่อหลายสิบปีก่อน โดยเก็บคำภาษาไยที่พูดทางตอนเหนือของ

---

[24] พจนานุกรมศัพท์หมวดภาษาไทเหนือ โปรดดู นววรรณ พันธุเมธา รุ่งอรุณ ทีฆชุณหเถียร ตาว เซิง หวา และหู เย่ ผ่าง *วิเคราะห์คำศัพท์ภาษาไทเหนือ* (2540) ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียก็ได้มีการจัดทำพจนานุกรมภาษาไทใหญ่ไต้คง-อังกฤษ อังกฤษ-ไทใหญ่ไต้คง โดย Lou Yongxian(อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์)

เวียดนามและเขตที่ติดต่อกับจีน และ John Hudak ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม (edit) และพจนานุกรมของ Esquirol and Williate (1907) *Dictionnaire Dioi-Francais*

ภาษาจ้วงเป็นภาษาที่พูดในมณฑลยูนนานและกวางสี แต่เดิมมีชาวจีนได้ทำพจนานุกรมไว้ แต่อ่านยากมากเพราะเป็นภาษาจีน ใช้ระบบการถ่ายเสียงที่แตกต่างไป ด้วยการใช้ระบบแทนเสียงภาษาจ้วงสมัยใหม่ ผลงานของสมาคมวิทยาศาสตร์จีนได้จัดพิมพ์พจนานุกรมจ้วง-ฮั่น ชื่อ *Chuang-Han Tzu-wei (Chuang-Chinese Dictionary)* (1960) ผลงานล่าสุดที่ออกมาเป็นผลงานของนักวิชาการไทย ที่ได้ใช้ความวิริยะและอุตสาหะทำพจนานุกรมจ้วงสองภาษาออกมา คือ พจนานุกรมภาษาจ้วงใต้-ไทย และพจนานุกรมภาษาจ้วงเหนือ-ไท ของรองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์ ทั้งสองฉบับใช้อักษรแทนเสียงภาษาจ้วงที่สร้างขึ้นหลังการตั้งจีนใหม่ ซึ่งอาจจะยากสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับสัทสัญลักษณ์เช่นนี้ ผลงานทั้งสองชิ้นนับว่าเป็นประโยชน์ต่อวงการภาษาศาสตร์ไท-ไทยเป็นอย่างมาก ทำให้เข้าใจความหมาย เข้าใจระบบเสียง และวิธีการออกเสียง สามารถเปรียบเทียบกับภาษาไทยและภาษาไทอื่นๆ ได้โดยไม่ยากนัก

ภาษาล้านนาในประเทศไทยได้รับความสนใจมาแต่ยุคบุกเบิกด้วยมีหมอสอนศาสนาเข้ามาเผยแพร่คริสตศาสนา มีพจนานุกรมจำนวนไม่น้อย เช่น Herbert C. Purnell (1963) *A Short Northern Thai-English Dictionary (Tai Yuan)* นอกจากนั้นเป็นผลงานของคนไทยทั้งสิ้นอันได้แก่ เมธ รัตนประสิทธิ์ (2508) *พจนานุกรมไทยยวน-ไทย-อังกฤษ* จ.จ.ส. (2498) *พจนานุกรมภาษาภาคเหนือ* และสองเล่มล่าสุดได้แก่ อุดม รุ่งเรืองศรี (2535) พจนานุกรมล้านนาไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และคณะ (2539) *พจนานุกรมศัพท์ล้านนา เฉพาะคำที่ปรากฏในใบลาน.*

พจนานุกรมดังกล่าวมานี้ ส่วนใหญ่เป็นพจนานุกรม 3 ภาษา หรือสูงสุด 3 ภาษา ดังเห็นได้จากชื่อ ยังมีพจนานุกรมที่บรรจุหลายภาษาอื่น ๆ อีก เช่น *พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ* ของมีวรรณ ลีระวัฒน์ และคณะ (2525) ที่มีภาษาไทยกรุงเทพ-ไทยวน-ไทลื้อ-ไทดำ หรือปราณี กุลละวณิชย์ (2528) *ศัพท์ไท 6 ภาษา* เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีรายการคำอีกเป็นจำนวนมากที่นักภาษาศาสตร์ได้เก็บรวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเรื่องหน่วยเสียง เช่น Harris (1975), Gedney (1976), และผลงานทางภาษาศาสตร์อื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่มักจะมีรายการคำประกอบ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งรายการคำเปรียบเทียบตั้งแต่สองภาษาขึ้นไป หรืออาจเป็นรายการคำเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่ง

2. พจนานุกรมและรายการคำกลุ่มภาษากะได (ที่ไม่ใช่กลุ่มภาษาไท)

เนื่องจากภาษาส่วนใหญ่ในกลุ่มภาษากะไดที่นอกเหนือจากภาษาไทอยู่ในตอนใต้ของจีน จึงไม่ค่อยมีผลงานปรากฏออกมามากนัก หากจะมีส่วนใหญ่เป็นผลงานของชาวตะวันตกรุ่นบุกเบิกได้ทำไว้ และผลงานการรวบรวมคำศัพท์ของนักวิชาการจีนในยุคหลังปลดแอก เท่าที่ค้นพบได้แก่ ภาษาเบ (Be) เป็นภาษากะไดที่มีผู้ทำพจนานุกรมไว้เพียงคนเดียวคือ Francois M. Savina (1965) *Le Vocabulaire Be*, ผลงานของชาวจีนได้แก่ Hsu Yun Tsiao (1947) *"A Comparative Vocabulary of the 16th Century Puyi Compared with Modern Thai"* แต่ผลงาน

ที่น่าสนใจที่สุดในกลุ่มนี้ได้แก่ Somsongse Burutpat. ed. (1996) *Languages and Cultures of the Kam-Tai (Zhuang-Dong Group): A Word List (English-Thai Version)* อันเป็นผลงานความร่วมมือกันระหว่างสมาคมก๋ำ-ไตศึกษา มหาวิทยาลัยชนชาติส่วนกลางปักกิ่งกับมหาวิทยาลัยมหิดล ได้แปลผลงานการรวบรวมรายการคำภาษาก๋ำ-ไต ซึ่งในความเห็นของนักวิชาการจีนได้รวมเอาภาษาไทลื้อและภาษาไทใหญ่ใต้คงไว้ด้วย และรายการคำภาษาในกลุ่มนี้ไว้เป็นจำนวนมาก ฉบับแปลภาษาไทยนี้ได้เพิ่มเติมภาษากรุงเทพและภาษาอีสาน พร้อมทั้งการแปลความหมายเป็นภาษาไท การจัดเรียงรายการคำใหม่ทำให้สะดวกต่อการค้นคว้าอ้างอิง แต่ในการจัดเรียงแบบเก่าที่เป็นลักษณะหมวดต่าง ๆ เช่น ร่างกาย สิ่งของ บ้านเรือน ก็เป็นความสะดวกในการใช้อีกแบบหนึ่งเช่นเดียวกัน[25]

ผลงานอื่น ๆ ที่ได้รวบรวมรายการคำของภาษากะไดไว้ เช่น He Jiashan (1983) *An Introduction to Gelao Language*, Chen Qiguang (1984) *An Introduction to Pubiao Language*, Li Jinfang (1992) *"The Sound System of Baha Buyang"*, และ *A Brief Description of Langia Buyang (1995)*, Liang Min (1990) *The Buyang Language* เป็นต้น อาจถือได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบในการศึกษาของนักวิชาการจีนเนื่องจากภาษาเหล่านี้เป็นภาษาถิ่นย่อยของจีน และทางการจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันชนชาติส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นต่างสนับสนุนนักวิชาการชนชาติที่เป็นเจ้าของภาษาให้หันมาศึกษาของตนเอง หรือทำงานร่วมกับนักวิชาการจีนผู้เชี่ยวชาญ[26] แต่เป็นเรื่องน่าเสียดายอย่างมากที่ผลงานเหล่านี้ไม่ค่อยมีการเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันมากนัก ทั้งนี้เนื่องด้วยมีภาษาเป็นอุปสรรค จากการสำรวจผลงานทั้งหมดพบว่านักวิชาการจีนได้ทำงานสำรวจศึกษาและวิจัยภาษาไท-กะไดไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะหลังปี 1980 เป็นต้นมา หากมีความร่วมมือกันระหว่างนักวิชาการไทยกับนักวิชาการจีนต่อไปในอนาคต ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้ด้านนี้มากขึ้น

หากดูจากผลงานที่นำเสนอในที่นี่ จะพบว่ายังมีภาษาไทอีกจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียวที่ยังไม่เคยมีการทำรายการคำหรือพจนานุกรม หรือหากมี ก็เป็นพจนานุกรมที่เก่าเหมาะสำหรับการอ้างอิงมากกว่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาด้านอื่น ๆ และกลุ่มภาษากะไดในประเทศจีน แม้จะมีนักวิชาการจีนและนักวิชาการตะวันตกกลุ่มหนึ่งทำอยู่ แต่ก็ยังไม่มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง หรือไม่เป็นที่รู้จักของนักวิชาการไทย

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การทำรายการคำและการทำพจนานุกรมยังเปิดกว้างสำหรับนักวิชาการไทยที่สนใจทั้งภาษาไทและภาษากะได

---

[25] รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณี กุลละวณิชย์ได้กรุณาแนะนำผลงานของ Thurgood ที่รวบรวมรายการคำภาษาตังไว้ แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีเวลาจึงไม่ได้ค้นคว้าทำบรรณานุกรมไว้ ณ ที่นี้

[26] เปรียบเทียบได้กับการศึกษาภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่มีมากมาย ความแตกต่างกันระหว่างการศึกษาของจีนและของไทยก็คือ การศึกษาของไทยมักให้เป็นผลงานศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ ในขณะที่ของทางการจีนใช้นักวิชาการ นักวิจัยท้องถิ่นทำงานศึกษาวิจัย ผลของความแตกต่างในด้านบุคคลและวิธีการเช่นนี้ ก่อให้เกิดผลที่แตกต่างกันอย่างมาก กล่าวอย่างสั้น ๆ คือ การศึกษาแบบไทยถือว่าการเขียนวิทยานิพนธ์เป็นจุดสิ้นสุด แต่สำหรับนักวิชาการจีนเป็นจุดเริ่มต้นและมีการสานต่อองค์ความรู้ไปได้เรื่อย ๆ และสามารถพัฒนาเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ได้

3.3 แบบเรียนและคู่มือเรียนภาษา

แบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษาแบ่งออกได้เป็นสองประเภทใหญ่ตามวัตถุประสงค์ คือ แบบเรียนภาษาหรือคู่มือเรียนภาษาสำหรับชาวต่างประเทศที่ต้องการศึกษาภาษาเป้าหมาย และแบบเรียนและคู่มือเรียนภาษาสำหรับเจ้าของภาษาเอง (หรือเจ้าของภาษาที่ลืมภาษาของตนเองไปแล้ว)

ในยุคบุกเบิก คู่มือการเรียนภาษาดูจะเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายอย่างแท้จริง บุคคลประเภทนี้มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการชาวตะวันตกที่สนใจภาษานั้น ๆ อย่างจริงจังทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปกครองดูแล เพื่อเขียน อ่านคำร้องทุกข์ ตัดสินคดีความ เป็นต้น และหมอสอนศาสนาที่มุ่งศึกษาภาษาพื้นเมืองสำหรับการแปลและถ่ายทอดพระคัมภีร์ คู่มือเรียนภาษาจึงมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและแน่นอน ภาษาไทใหญ่หรือชานดูจะเป็นภาษาหลักที่ได้รับความสนใจมาก รวมไปถึงภาษาเขิน ภาษาลื้อ และภาษาล้านนา ที่เป็นเป้าของหมอสอนศาสนามาแต่เริ่มแรก ดังปรากฏในผลงานของ Cushing (1880) หรือ W.W. Cochrane (1908; 1912) และผลงานของ F.M. Savina (1924; 1965) ที่รวมรวมคำและทำพจนานุกรมภาษาไทต่าง ๆ ในเวียดนาม และคนอื่น ๆ ในยุคสมัยเดียวกัน

อาจกล่าวได้ว่ามีภาษาไม่มากนักที่ได้รับความสนใจในการสร้างเป็นแบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษาสำหรับชาวตะวันตก ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรของกลุ่มผู้พูดภาษาไทที่เป็นตัวแปรในการสร้างแบบเรียน

แบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษาไทที่นักภาษารุ่นบุกเบิกสร้างขึ้นถือเป็นเอกสารที่น่าสนใจและมีคุณค่า เพราะได้สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของคนตะวันตก วิธีมองภาษาและวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองหรือคนท้องถิ่น การมองภาษาไทว่าเป็นภาษาที่ไม่มีไวยากรณ์เพราะไม่มีการแจกวิภัติปัจจัย เนื้อหาได้แทรกทัศนคติของความเป็นนาย ความเป็นใหญ่ที่เหนือกว่าจึงไม่น่าแปลกใจว่า ตัวอย่างจะมีคำสั่ง หรือคำพูดที่แสดงถึงฐานะและอำนาจของผู้เรียน แบบเรียนบางส่วนได้พยายามสะท้อนให้เห็นลักษณะทางชนชั้นของภาษาไว้ด้วย ดังปรากฏในบทเรียนภาษาไทใหญ่ (Crochrane 1908) เป็นต้น

ลักษณะเช่นนี้เปลี่ยนไปเมื่อถึงยุคหลังที่แนวคิดในการสร้างตำราไวยากรณ์และแบบเรียนเปลี่ยนไป ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาและความรู้สึกเพื่อสร้างความเป็นมิตรให้มากขึ้นระหว่างผู้เรียนกับเจ้าของภาษา หรือเป็นแบบเรียนที่แทรกแนวคิดเชิงวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมุ่งให้ผู้เรียนที่เป็นคนท้องถิ่นสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับสังคมตะวันตกได้ด้วย ดังปรากฏในตำราเรียนภาษาไทดำ (Baccam Don and James L. Brase, 1977) เป็นต้น

การเรียนภาษาท้องถิ่นของคนท้องถิ่นที่ผ่านมาอาศัยการเรียนจากวัดเป็นหลัก ไม่มีการเรียนแบบเป็นทางการ ดังนั้นคนท้องถิ่นจึงไม่มีคู่มือและแบบเรียนที่เป็นมาตรฐานเช่นในปัจจุบัน ในยุคสงครามเพื่อสันติภาพเป็นต้นมา ได้มีการสร้างแบบเรียนและคู่มือการเรียนภาษาของคน

ท้องถิ่นเองขึ้นเพื่อใช้เป็นการให้การศึกษากับคนท้องถิ่นเพื่อบ่งบอกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และมองว่าหากภาษาสูญไป วัฒนธรรมก็สิ้นสลาย ความเป็นชาติพันธุ์ก็สูญสิ้นไปด้วย ดังกล่าวไว้ในคำนำของหนังสือแบบเรียนภาษาไทใหญ่ ภาษาขืน หรือแม้แต่แบบเรียนภาษาอาหมที่เริ่มมีการฟื้นฟูขึ้น ในสถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดมีการเรียนการสอนภาษาไทเหล่านี้ทั้งในโรงเรียน หากมีการอนุญาตจากรัฐ หรือสอนในวัด แม้จะถูกทางการห้ามสอนในโรงเรียนก็ตาม ในประเทศที่มีการปกครองแบบลัทธิชาตินิยมเช่นนี้ พระจึงเป็นผู้ถ่ายทอดและสืบทอดภาษาและวัฒนธรรมการเขียนได้ดีที่สุดดังเห็นได้ในกรณีของประเทศพม่าและประเทศไทยในยุคเดียวกัน

ภาพเหตุการณ์ในประเทศจีน เวียดนาม และลาวแตกต่างออกไปเพราะลัทธิทางการเมืองที่แตกต่างกัน การสนับสนุนจัดพิมพ์ตำราเรียน แบบเรียนเพื่อให้คนท้องถิ่นรักษาและภาคภูมิในภาษาและวัฒนธรรมของตนนั้นได้เกิดขึ้นมาก่อนและคงยังดำเนินต่อไป เช่นในกรณีของชาวไทใหญ่ในเขตใต้คง ไทลื้อสิบสองปันนา ชาวไทในกวางสี กวางตุ้ง หรือกุ้ยโจว เป็นต้น

แบบเรียนภาษาไทใหญ่ใต้คง แบบเรียนภาษาไทลื้อสิบสองปันนา มีลักษณะการแต่งแบบเรียนเฉกเช่น แบบเรียนภาษาชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในจีน หรือดำเนินแนวการวางบทของแบบเรียนภาษาอั่นนั่นเอง ภาษาไทใหญ่ใต้คงและภาษาไทลื้อเป็นภาษาที่มีอักษร การเรียนการประสมอักษรจึงเป็นเรื่องสำคัญ แบบเรียนทั้งสองภาษามุ่งให้ผู้เรียนระดับประถมต้นเรียนเท่านั้น และมีจำหน่ายจ่ายแจกเฉพาะในเขตปกครองตนเองของแต่ละแห่ง ภาษาไทใหญ่ใต้คงใช้รูปอักษรแบบใหม่ที่พัฒนาให้เขียนง่าย สระ พยัญชนะอยู่บรรทัดเดียวกัน มีรูปวรรณยุกต์กำกับครบ 5 เสียง และเขียนตรงตามเสียง ทำให้เรียนเขียนอ่านง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อนเหมือนลายไทเฒ่าแบบเก่า แต่ก็ยังเรียกว่าเป็นแบบอักษรตัวถั่วงอก เช่นเดียวกับแบบเรียนภาษาไทลื้อเป็นตัวอักษรไทลื้อใหม่ที่มีรูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์แบบใหม่เพื่อความสะดวกในการอ่านและเขียน

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์ทางพุทธศาสนา เรื่องราวชาดก นิทานต่าง ๆ ที่เขียนด้วยกระดาษสาและเผยแพร่กันในกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ยังคงเป็นอักษรแบบเก่าทั้งในกรณีของภาษาไทใหญ่ใต้คงและภาษาไทลื้อสิบสองปันนา

ภาษาไทใหญ่ในพม่าใช้อักษรแบบตัวกลมหรือเรียกว่าตัวมน คนไทใหญ่ในประเทศจีนเรียกว่า "ลายต่องจาน" เป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้นโดยปราชญ์ชาวไทใหญ่โดยมีเจ้าฟ้าแห่งเชียงตุงเป็นประธาน มีลักษณะการวางบทและวิธีการฝึกหัดที่แตกต่างไปจากแบบเรียนภาษาไทใหญ่ใต้คง มีลักษณะคล้ายกับแบบเรียน ก. ไก่ ของไทยเมื่อสมัย 50 ปีก่อน เรื่องราวที่นำมาประกอบใกล้เคียงกับเรื่องราวที่เสนอในแบบเรียนภาษาไทยมาก ไม่ว่าจะเป็นนิทาน คำคม สุภาษิต หากพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า ลักษณะพยัญชนะและวรรณยุกต์มีความแตกต่างจากภาษาไทใหญ่ใต้คงหลายประการ ด้านหนึ่งอาจเป็นอิทธิพลของผู้สร้างแบบเรียนที่อาจใช้สำเนียงไทเขินเข้ามาปะปนค่อนข้างมากก็เป็นได้ หรืออาจเป็นลักษณะเฉพาะของเสียงในภาษาไทใหญ่เขตพม่า

อาหมเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีแบบเรียนเมื่อไม่นานมานี้ ด้วยอาหมเป็นภาษาที่ตายแล้ว ฉะนั้นแบบเรียนภาษาอาหมจึงเป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อการอ่านอาหมบุราญจี แต่ในแง่ของการเรียนเพื่อพูดและการสื่อสารอื่น ๆ ดูเป็นเรื่องที่น่าสงสัย

แบบเรียนภาษาไทเขินมีจำนวนมาก แม้ว่าภาษาไทเขินจะเป็นภาษาต้องห้ามในโรงเรียนต่าง ๆ ในพม่าก็ตาม แต่ชาวไทเขินก็มีโรงพิมพ์และพิมพ์ภาษาไทเขินเพื่อแจกจ่ายกันไปเรียนตามบ้านและตามโรงเรียนต่าง ๆ เจ้าส่างหรือสามเณรน้อยของไทใหญ่ ไทเขินมีบทบาทสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมด้านอักษร เพราะในวัดเท่านั้นที่อักษรไทใหญ่ ไทเขิน และไทลื้อมีการเรียนการสอนโดยไม่มีการห้ามปรามแต่ประการใด ผู้ที่บวชเรียนในวัดไทเขิน วัดไทใหญ่ และไทลื้อส่วนมากจะมีความรู้ในการอ่าน เขียนคัมภีร์ และสามารถนำความรู้ทางด้านภาษาเหล่านี้มาสอนและใช้ในงานทางศาสนาหรืองานอื่น ๆ ต่อไป หากปราศจากวัดแล้ว ก็เป็นไปได้ว่าอัตราการสูญภาษาเขียนอาจจะดำเนินไปเร็วกว่าที่เป็นอยู่ทั้งในเขตไทเขิน ไทใหญ่ และไทลื้อ

ในเขตประเทศจีนที่มีชนชาติส่วนน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์หลายเผ่าได้มีการคิดค้นอักษรแทนเสียงเพื่อให้ชนชาติเหล่านั้นมีภาษาเขียนของตน ในจำนวนนี้ก็มีภาษาไท-กะไดรวมอยู่ด้วยหลายภาษา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าผู้วิจัยไม่สามารถหาแบบเรียนเหล่านี้ได้เลย

ในเวียดนาม มีแบบเรียนภาษานุงที่ใช้อักษรเวียดนาม อ่านได้ไม่ยาก และมีการวางโครงสร้างของบทเรียนคล้ายกับบทเรียนภาษาชนกลุ่มน้อยของจีน เข้าใจได้ไม่ยากว่าน่าจะมีแบบเรียนภาษาไทขาว ภาษาไทดำ และภาษาโทด้วย เพราะภาษาเหล่านี้มีผู้พูดจำนวนไม่น้อยเลย

ในระยะเริ่มแรกจะพบตำราเรียนภาษาไทจำนวนมาก แต่ยังไม่พบตำราเรียนภาษากะไดที่นอกเหนือภาษาไทเลย ภาษาแต่ละภาษาที่ชาวต่างประเทศเขียนขึ้นเพื่อให้ชาวต่างประเทศเรียนส่วนมากเป็นภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมาก เป็นภาษาที่มีลักษณะสำคัญทางยุทธศาสตร์หรือทางการค้า หรือแหล่งทรัพยากร ภาษาเหล่านั้นได้แก่ ภาษาไทใหญ่ในพม่า ภาษาลาว ภาษายวน (ล้านนา) ภาษาไทบางภาษาในเวียดนามเป็นต้น

แบบเรียนภาษาไทใหญ่ที่ดีและมีชื่อเสียงมากได้แก่ Cochrane (1908) *Easy Shan Exercise in Translation Part I: Simple Stories, Part 2: Official Writings*, J. N. Cushing (1888) *Elementary Handbook of the Shan Language*, และ Bigg-Wither (1911) *A Guide to the Study of Shan* ไม่เพียงแต่มีตำราแบบเรียนเท่านั้น หากยังมีหนังสือคู่มือเรียนไวยากรณ์ประกอบอีกด้วย เช่น J. N. Cushing (1887) *Grammar of the Shan Language*, หรือ W.W. Crochrane (1912) *A Guide to the Study of Shan* หรือ J. N. Cushing (1880) *Shan Language* เป็นต้น

ประเทศลาวถือเป็นเขตยุทธศาสตร์ของฝรั่งเศส มีตำราเรียน แบบเรียนและไวยากรณ์ลาวออกมาเป็นจำนวนมาก เช่น Anonymous (1913) *Lao Second Reader*, Roland Meyer (1924) *Cours de langue laotienne*, และ Pierre Sh Nginn (1965) *Elements de grammaire laotienne* เป็นต้น[27] ลาวเป็นประเทศเอกราช ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่มีแบบเรียนตำราเรียนภาษาลาวที่สร้างขึ้นเพื่อประชาชนของประเทศเอง และขณะเดียวกันก็มีตำราเรียนภาษาลาวสำหรับชาวต่างประเทศอีกจำนวนไม่น้อยเช่นเดียวกัน หลังปลดแอก ประเทศลาวได้ปฏิรูปแบบ

---

[27] นอกจากนี้ยังมีตำราเรียน ไวยากรณ์ภาษาลาวอีกเป็นจำนวนมาก รวมถึงไวยากรณ์ภาษาลาวของหมาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ที่ได้กรุณาแนะนำหนังสือเล่มนี้ให้

เรียนภาษาลาวใหม่ทั้งหมด โดยเน้นเรื่องเนื้อหาเพื่อปลูกฝังอุดมการใหม่และพฤติกรรมทางสังคมของสังคมลาวใหม่

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในภาคเหนือของไทยก็มีผู้แต่งตำราเรียนภาษายวน ซึ่งขณะนั้นเรียกว่าภาษาลาว คือ W.A. Briggs (1904) *First Lessons in the Study of Lao Language* ในระยะหลังต่อมามีชาวต่างประเทศแต่งตำราเรียนเพิ่มเติม ได้แก่ Herbert C. Purnell (1962) *A Colorful Colloquial Introduction to Spoken Northern Thai,* Richard Davies (1970) *A Northern Thai Reader* ตำราเรียนและไวยากรณ์ไทยวนเกิดขึ้นในระยะต่อมา เช่น พระธรรมราชานุวัตร (ฟู อตฺตสิโว) (2502) *หลักภาษาไทยพายัพ* แสน เมืองมา (2518) *อู้คำเมือง คู่มือหัดพูดภาษาไทยพายัพ* เป็นต้น

ยุคสงครามเย็นเป็นอีกยุคหนึ่งที่มีการสร้างแบบเรียนและคู่มือเรียนภาษาไทในเวียดนาม ลาว และภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ หรือกล่าวอย่างเฉพาะเจาะจงหรือสำหรับเจ้าหน้าที่ทางทหารและพลเรือน หมอสอนศาสนา ชาวสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ ด้วยวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดตามสถานการณ์ของภูมิภาคและของโลกในขณะนั้น เช่น A. Collin Day (1966) *The Syntax of Tho, a Tai Language of Vietnam,* Jean Donalson (1962), Tay Don 1,2 (White Tai Primer Book), J. and D. Fippinger (1976) *Black Tai Primer Book 1.* และ Vy Thi Be. (1974) *Bai Toc Cang Nohng (Fan Slihng) (Nung Language Lessons)* และ Janice E. Saul and Nancy Freiberger Wilson (1980) *Nung Grammar* เป็นต้น

ในยุคเปิดพรมแดนความรู้ ที่มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกันอย่างแพร่หลายนั้น ได้มีการศึกษาภาษาไทต่างถิ่นต่างแดนกันมากขึ้น และในยุคนี้เองที่แบบเรียนภาษาไทได้เกิดขึ้น เพื่อให้คนไทยและนักศึกษาไทยที่สนใจได้ศึกษา[28] ไม่ว่าจะเป็นภาษาอาหม ภาษาไทใหญ่ ทั้งในพม่าและจีน ภาษาเขิน ภาษาไทดำ ไทขาว เป็นต้น

ตัวอย่างของตำราแบบเรียนและไวยากรณ์ที่เขียนขึ้นในช่วงนี้ได้แก่ Government of Assam (1987) *Ahom Primer,* เป็นแบบเรียนที่เขียนด้วยภาษาอัสสัม มีภาษาอังกฤษบ้าง อย่างไรก็ตาม การได้เห็นตัวเขียน การออกเสียงแล้วทำให้อ่านเข้าใจได้บ้าง *Wu Ling Yun and Yang Gong Yuan (1992) The Grammar of Dai (in Chinese)* เป็นไวยากรณ์ภาษาไทได้คงที่เขียนตามแนวไวยากรณ์ดั้งเดิม ตำราเรียนภาษาไทใหญ่ได้คงและไทใหญ่ในพม่า ของทวี สว่างปัญญางกูร (2531, 2529) และของชายชื้น คำแดงยอดไตย (มปป.) แบบเรียนภาษาไทยเขินของพระทิพย์ ชุติธมฺโม (1986) และตำราเรียนภาษาล้านนาหลายเล่มจากผู้แต่งหลายคน ที่ใช้เป็นตำราแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา

ในเวียดนาม มีตำราเรียนภาษาไทภาษาต่าง ๆ หลายภาษาสำหรับชาวไทในเวียดนาม บทเรียนเขียนเป็นภาษาเวียดนาม ใช้ระบบอักษรเวียดนามถ่ายเสียง แต่เป็นแบบเรียนของภาษาไท แบบเรียนเหล่านี้เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเวียดนามปลดปล่อยประเทศของตน

---

[28] ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามีผลงานของคนไทยในรูปของวิทยานิพนธ์และเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้สนใจเรียนภาษาไทต่าง ๆ ได้ค่อนข้างมาก ดังเช่นผลงานของ เรณู วิชาศิลป์ (2528) ทวี สว่างปัญญางกูร (2529, 2530, 2531)

ได้แล้ว แบบเรียนที่น่าสนใจเช่น Van Khay Slim (1978) *Tay-Nung* เป็นแบบเรียนภาษาไตย-นุงพื้นฐานเขียนด้วยภาษาเวียดนาม มีลักษณะใกล้เคียงกับหนังสือแบบเรียน ก.ไก่ของไทยมาก หนังสือชุดนี้มีหลายเล่ม แบบเรียน *Luon Coi Tay-Nung* (1978) เป็นแบบเรียนชั้นสูงเขียนอักษรเล็กลง และไม่มีภาพประกอบ เป็นนิทานเรื่องราวต่าง ๆ เล่มอื่น ๆ เช่น *Nong Toc Si Slu* (1971) แบบเรียนภาษานุงประถมปลาย มีรายการคำศัพท์แปลเป็นภาษาเวียดนามท้ายเล่ม Tap Tooc (1978) *Lop Sli Eo Thong* เป็นแบบเรียนระดับสูงขึ้นมาอีก มีบทกวี นิทาน และเรื่องน่ารู้ มีภาพประกอบ

ในประเทศไทยเรา มีการสร้างตำราเรียนภาษาไทหลายภาษา เช่น ภาษาไทใหญ่(พม่า) ภาษาไทใหญ่ใต้คง ภาษาไทเขิน ฯลฯ ตำราเรียนภาษาไทบางภาษาที่นักวิชาการไทยทำขึ้นเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการนำตำราหรือแบบเรียนต้นฉบับจากภาษาไทนั้น ๆ มาเป็นต้นฉบับ ไม่ใช่การเรียบเรียงขึ้นใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น และการเรียนรู้เน้นไปที่เรื่องของภาษาเขียนมากกว่าการเรียนรู้ภาษาพูด

ในขณะที่แบบเรียนของชาวต่างประเทศมักเน้นภาษาพูด มีตลับบันทึกเสียงประกอบบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฟังฝึกออกเสียงได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้าเช่นนี้ หากมีการลงทุนเพื่อศึกษาวิจัยในการสร้างแบบเรียนภาษาไท ก็น่าที่จะทำได้โดยใช้ระบบภาพ เสียงผสมผสานกันเพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ จดจำง่าย และสามารถนำไปใช้งานปฏิบัติได้จริง

ขณะเดียวกันการสร้างบทเรียนสำหรับภาษาเขียนที่คนไทอีกหลายกลุ่มที่ยังใช้กันอยู่ก็นับว่าเป็นเรื่องจำเป็น และต้องทำควบคู่ไปกับการสร้างพจนานุกรมภาษาเขียนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการอ่านเอกสารโบราณและเอกสารปัจจุบันอันเป็นแหล่งความรู้ที่อาจไขความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาษา วัฒนธรรม และอื่น ๆ ของคนไทแต่ละกลุ่มได้ งานด้านนี้ยังขาดผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญอีกมาก

อาจสรุปได้ว่า ตำราเรียน แบบเรียน และไวยากรณ์ส่วนใหญ่ที่มีอยู่เป็นตำราแบบเรียนและไวยากรณ์ของภาษาไทบางภาษาเท่านั้นที่มีเผยแพร่ทั่วไป และมักเป็นแบบเรียนตำราหรือไวยากรณ์ที่แต่งไว้เป็นเวลานาน ภาษาเหล่านั้นได้แก่ ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทดำ ไทขาว ลาว ยวน(ล้านนา) ภาษาไทอื่น ๆ ไม่มีแพร่หลาย ส่วนใหญ่เป็นเพียงตำราแบบเรียนสำหรับคนท้องถิ่นเรียนเท่านั้น ยังมีภาษาไทอีกจำนวนมากที่น่าจะมีการสร้างแบบเรียน ไวยากรณ์ขึ้นมาเพื่อเป็นคู่มือในการเรียนภาษานั้น ๆ และเมื่อเอ่ยถึงภาษาอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่าภาษากะได ที่นอกเหนือจากภาษากลุ่มภาษาไทแล้ว จะพบว่าแทบจะไม่มีเอกสาร ตำรา แบบเรียน หรือไวยากรณ์ให้เห็นหรือศึกษาได้เลย อาจมีอยู่ในเขตท้องถิ่นของจีนหรือเวียดนามเท่านั้น

ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับนักภาษาและภาษาศาสตร์ในการศึกษาภาษาไท-กะได ที่ยังไม่มีแบบเรียน ตำราเรียน และไวยากรณ์ ซึ่งยังมีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก หรือเอกสารส่วนที่มีอยู่แล้ว ก็ยังสามารถนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมให้ทันสมัย สะดวกในการใช้ศึกษา ค้นคว้า และอ้างอิงสำหรับผู้สนใจด้านนี้ได้

3.4 ภาษาและวรรณกรรม

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาภาษาลอย ๆ แล้ว เป็นเรื่องที่กำหนดขอบเขตหรือให้คำนิยามค่อนข้างยากเนื่องจาก การศึกษาภาษาทำได้หลากหลายวิธีการและรูปแบบด้วยจุดประสงค์ มุมมองและทฤษฎีต่างกัน ในการศึกษาภาษาแบบวิทยาศาสตร์ที่ต้องมีข้อมูล ศึกษาอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุเป็นผลที่มักเรียกว่า ภาษาศาสตร์ เป็นการศึกษาครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน ขณะเดียวกันก็แตกออกตามทฤษฎีและความสนใจของผู้ศึกษา ในระยะเริ่มแรกนั้น จะพบได้ว่าการศึกษามีแง่มุมในการศึกษาไม่มากนัก เป้าประสงค์ยังไม่หลากหลาย แต่มีความแน่นอน เด่นชัด เช่น การศึกษาภาษาเพื่อความเข้าใจ เพื่อให้สื่อสารได้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาษาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การรวมเป็นกลุ่มหรือตระกูลภาษา การศึกษาเพื่อสืบสาวประวัติความเป็นมาของภาษาหรือเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบหลักฐานอื่น ๆ เพื่อที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์และทางสังคม อาจเป็นไปได้ว่า ในรุ่นบุกเบิกมีนักภาษาและนักภาษาศาสตร์ไม่มากนัก ความหลากหลายจึงไม่มากเท่ากับปัจจุบัน

นอกเหนือจากการศึกษาเพื่อสร้างตำราแบบเรียน ไวยากรณ์ ที่เกิดขึ้นในระยะแรกและในระยะหลังแล้ว สิ่งที่พบเห็นได้และบ่งชี้ถึงความแตกต่างระหว่างนักภาษาและภาษาศาสตร์รุ่นแรก ๆ และรุ่นใหม่ ก็คือ การสร้างผลงานวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาวิจัยเพื่อองค์ความรู้ทางวิชาการหรือกล่าวให้ถึงที่สุด คือ ศาสตร์บริสุทธิ์ ที่ไม่มีนัยทางสังคม การเมืองการปกครองหรืออื่นใด ลักษณะเช่นนี้สามารถตีความได้สองประการเป็นอย่างน้อยคือ ประการแรก เป็นการมุ่งมั่นที่จะสร้าง พิสูจน์ ยืนยันแนวคิดทฤษฎีที่ได้ร่ำเรียนมา เชื่อถือ หรือต้องการเผยแพร่ให้ปรากฏเพียงเพื่อเป็นผลงานทางวิชาการ ประการที่สอง เป็นผลงานที่สร้างขึ้นเพื่อ "แฝง" วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการออกสำรวจภาคสนาม ไม่ว่าจะมีความหมายอย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ก็เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมเปิด สังคมแบบเปิดกว้างที่ "ใครใคร่ทำ(อะไร) ทำ" และทำในความสนใจเฉพาะด้าว เฉพาะกาล มากกว่าการมองไปในระยะยาว ลักษณะดังกล่าวนี้เอง ทำให้เห็นการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไทมีลักษณะกระจัดกระจาย ขาดทิศทาง ขาดทฤษฎีร่วม ขาดสำนักคิดชี้นำ ขาดเป้าหมายใหญ่ร่วมกัน และมุ่งศึกษาวิจัยเพียงส่วนเล็ก ที่ขาดการนำผลมาติดต่อเป็นภาพรวม ทำให้เหมือนกับการเริ่มค้นคว้าวิจัยใหม่ เปิดพรมแดนความรู้ใหม่ ยังผลให้ผลงานที่ออกมาค่อนข้างขาดความลุ่มลึกทางเนื้อหา และความหนักแน่นทางทฤษฎี และยังขาดการนำส่วนต่าง ๆ มาสังเคราะห์เมื่อเวลาผ่านไป หากเปรียบเทียบการวิจัยทางภาษาและภาษาศาสตร์บางสาขาแล้วจะพบว่ามีทฤษฎี ทิศทาง แนวทาง และเป้าหมายของการศึกษาค้นคว้าวิจัยชัดเจน

การศึกษาภาษาศาสตร์มักนิยมเริ่มต้นด้วยการศึกษาเรื่องเสียง ที่รวมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ อาจศึกษาภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเปรียบเทียบ เช่น ผลงานของ Jay and Dorothy Fippinger (nd.) *"Black Tai Phonemes, with Reference to White Tai"* หรือดูเสียงพิเศษ เช่นเสียงปฏิเสธในภาษาไทลื้อ ในงานของ John F. Hartmann (nd.) *"Syllabic m̩ in Tai Lue and Neighboring Tai Dialects"* หรือหากศึกษาให้ซับซ้อนขึ้นก็อาจจะดูความหมายที่เกิด

จากเสียงในคำประเภทต่าง ๆ เช่น คำซ้ำ ดังในงานของ Theraphan L-Thongkum (1979) *"Iconity of vowel qualities in Northeastern Thai reduplicated words"* หรือของ Thananan Trongdee (1992) *"The Sound Symbolic System in Lao"* ที่อาจจะพัฒนาไปสู่การหาลักษณะสากลของภาษาได้ดังในงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ ธนานันท์ ตรงดี (2535) *เรื่องความเป็นสากลของสัทอรรถลักษณะในภาษาไทเหนือ*

การศึกษาในระดับที่ซับซ้อนขึ้นไปอีกคือการศึกษาเรื่องคำ มีวิธีการศึกษาหลายแบบ เช่น ธนานันท์ ตรงดี (2538) ศึกษาเรื่อง *"การพ้องเสียงและการหลีกเลี่ยงปัญหาจากการพ้องเสียงในภาษาไทเหนือ"* หรือดูเรื่องของคำประสมแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ เช่น ผลงานของ Theraphan L-Thongkum (1994) *"Lexicalization and Conceptualization of Some Noun Compounds in Tai-Kadai Languages"* L.N. Morev (1993) ศึกษาเรื่องการสนธิ *"Sandhi and Morphology in Tai"* หรืออาจดูในแง่ของการใช้และความหมายของสรรพนามดังงานของ Thomas Gething (1976) *"Notes on Lao Personal Pronouns"* การศึกษาลักษณนามของภาษาไทภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น ดุษฎีพร ชำนิโรคศานต์ (2538) *ลักษณนามในภาษาจ้วง* หรือศึกษาในเชิงประวัติดังงานของ Scott Delancey (1986) *"Toward a History of Tai Classifier Systems"*

การศึกษาเรื่องคำอาจดูเรื่องของความหมาย เช่น Zhang Quisheng (1990) *"The Dai Language and the Dai Culture"* ประวัติคำ หรือนัยทางสังคมของคำในแนวมานุษยวิทยาดังผลงานต่อไปนี้ คือ Phukan Sarat K.R. (1992) *"Tai Element in the Place Names of Assam"*, Anthony Diller (1995) "Keeping Time in Tai", Dorothy C. Fippinger. (1971) *"Kinship Terms of the Black Tai People"* เรณู วิชาศิลป์ (2538) *"คำบอกทิศทางในภาษาไท"* หรือศึกษาเรื่องชื่อหรือการเปรียบเทียบ เช่น ปราณี กุลละวณิชย์ (2535) *ชื่อหมู่บ้านในมณฑลกวางสีและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย* และ Fang He (1993) *"The Kinship Terms and the Family Structure in Post-Proto Zhuang-Dong Community-Compared with Chinese"* หรือศึกษาเฉพาะกรณี เช่น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) *คำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจ้วง* เป็นต้น

อีกระดับหนึ่ง ซึ่งมีการศึกษาค่อนข้างน้อยมากคือการศึกษาระดับประโยค ข้อความ หรือบทสนทนา เช่น ผลงานของ Jay W. Fippinger (nd.) Black Tai Sentence Types: A Generative Semantic Approach ซึ่งวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีที่กำลังแพร่หลายในช่วงปี 1970 หรือดูเรื่องของการเรียงคำดังงานของ เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2525) *เปรียบเทียบระบบการเรียงคำในภาษาไทยนุงกับภาษาไทยมาตรฐาน* การศึกษาเรื่องของประโยคอาจศึกษาลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น Amara Prasithrathsint. (1993) *"The Adversative Passive in Tai Nuea: Evidence of Language Contact and Implications for a Theory of Language Change"*

การศึกษาอาจเป็นการศึกษาภาษาทั้งระบบโดยรวม เช่น ปราณี กุลละวณิชย์ (2538) *"ลักษณะหนึ่งของภาษาใต้คง"* ที่พูดถึงเรื่องเสียง และคำก็ได้ หรือ Huang Loung (1993) *"The Dialects of White Thai People in Vietnam"* จะเป็นการศึกษาภาษาลักษณะของการใช้ภาษา

เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2537) *"ลักษณะภาษาที่ใช้เขียนอาหมบูราญจี"* ก็มี หรือดูเฉพาะรูปเขียนเพียงรูปเดียวเช่น ทวี สว่างปัญญางกูร *"คำที่เขียนด้วย ไ ไม้ม้วนในภาษาไต-ลาว"* หรืออาจเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทกับภาษาไทด้วยกันในเชิงเปรียบเทียบหรือกับภาษาอื่นในแง่ของการใกล้ชิดหยิบยืมก็ได้ดังในงานของ Somchit Davies (1979) *"A comparative study of Yong and Standard Thai"* Aimya Khang Gohain (1993) "The Tai Language as Spoken by the Tai-Phakaes" และ Voung Toan (1993) *"The Tay-Nung Language in Contact with the Vietnamese"* เป็นต้น

ผลงานการศึกษาด้านนี้มีมากในกลุ่มภาษาไทตะวันตกเฉียงใต้ด้วยเหตุผลเคยกล่าวมาแล้ว และมีน้อยมากในภาษาไทยกลุ่มกลางและกลุ่มเหนือ และมีน้อยมากไปอีกเพื่อพูดถึงกลุ่มภาษากะได

ยังมีการศึกษาภาษาอีกแนวหนึ่งที่เป็นการศึกษาอย่างมีเป้าหมายและทิศทางแน่นอน นั่นคือ การเข้าใจภาษาเพื่อเป็นสะพานนำไปสู่ความเข้าใจวรรณกรรมทั้งที่เป็นวรรณกรรมบอกเล่าและวรรณกรรมลายลักษณ์ การศึกษาแนวนี้ไม่เป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์กระแสหลักนัก เพราะดูเหมือนว่าจะไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวภาษาเป็นแก่น แต่ใช้ภาษาเป็นเพียงเครื่องมือนำทางเท่านั้น

ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของการศึกษาภาษาไท-กะได คือเรื่องของการศึกษาวรรณกรรมทั้งประเภทวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ(เรื่องเล่า) ภาษาคืออุปสรรคสำคัญในการเข้าใจทั้งภาษาเขียนในกรณีที่มี และภาษาพูด หัวข้อนี้จึงมีความเกี่ยวข้องหัวข้อการทำรายการคำและพจนานุกรม และการสร้างแบบเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ในยุคบุกเบิก มีการบันทึกและแปลวรรณกรรมไทบางส่วนเป็นภาษาตะวันตกดังพบได้ในงานของ J. George Scott and J.P. Hardiman (1900) และคนอื่น ๆ ที่สนใจตำนานพงศาวดาร นิทานพื้นบ้าน ฯลฯ แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้มีการบันทึกเป็นภาษาไทท้องถิ่น ส่วนที่มีการจาร บันทึกลงใบลาน พับสา เปลือกไม้ ฯลฯ มีจำนวนมากมายที่ยังไม่มีการเผยแพร่ หรือบางส่วนมีการเผยแพร่ในวงแคบ แต่ก็ติดขัดด้วยข้อจำกัดทางภาษา ได้มีความพยายามอ่านเอกสารเหล่านี้กันมาแต่รุ่นยุคบุกเบิก แต่ก็เป็นไปด้วยความยากลำบากและมักไม่ถูกต้องนัก เช่น กรณีการอ่านอาหมบุรัญจี หรือการอ่านเอกสารไทในพม่าและในจังหวัดใต้คง เป็นต้น ก็ประสบปัญหาอย่างเดียวกัน วงวิชาการไทศึกษาจึงได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ผ่านการแปลหลายชั้น เช่นแปลผ่านภาษาอัสสัมเป็นภาษาอังกฤษและสู่ภาษาไทย หรือผ่านภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษและถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทย หรือผ่านภาษาเวียดนาม เป็นภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสและต่อมาจึงแปลเป็นไทย

ด้วยเหตุผลเช่นนี้เองที่ทำให้นักวิชาการไทยและชาวตะวันตกส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้อ่านเอกสารต้นฉบับอย่างแท้จริง และเท่าที่ศึกษาภาษาไทต่าง ๆ มา ก็ไม่พบว่าจะมีการอ่านวรรณกรรม และทำคำอธิบายศัพท์เพื่อความเข้าใจของผู้ศึกษาเลย ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษานั้น ๆ นี่เอง

ในยุคเปิดพรมแดนความรู้ ปัญหานี้ได้แก้ตกไปได้เล็กน้อย มีผู้ศึกษาภาษาไทถิ่นเหล่านี้อย่างจริงจังทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทย เช่น B.J. Terwiel ที่มุ่งศึกษาภาษาอาหมและได้ร่วมงานกับเรณู วิชาศิลป์ปริวรรตคัมภีร์อาหม เรื่อง *Tai Ahoms and the Stars Three Ritual Texts to Ward off Danger* (1992), Roger Anatole Peltier ได้ปริวรรตและเผยแพร่วรรณกรรมไทขึนเป็นจำนวนมาก เช่น *วรรณกรรมไทเขินเรื่องอลองเจ้าสามลอ* (2531) *วรรณกรรมไทลื้อไทเขินเรื่องสุมังคละปทุมมุกขะ* (2532) *วรรณกรรมไทเขินเรื่องกาลาซาเครือดอก* (2533) ผลงานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ปริวรรตต้นฉบับหากได้สร้างแบบอักษรบนคอมพิวเตอร์เพื่อพิมพ์อักษรเพื่อเป็นต้นฉบับสำหรับการตรวจสอบความถูกต้อง มีรายการคำศัพท์ท้ายเล่มเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้ ประกอบด้วย ทวี สว่างปัญญางกูรได้นอกจากทำตำราแบบเรียนภาษาไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทใต้คงแล้ว ยังปริวรรตตำนานพื้นเมืองต่างๆ หลายเรื่อง เช่น *ตำนานพื้นเมืองสิบสองพันนา* (2529) *ตำนานเมืองยอง* (2527) *ตำนานเมืองเชียงตุง* (2529) และยังได้ร่วมกับคณาจารย์วิทยาลัยครูเชียงใหม่ปริวรรต *สำนวนและสุภาษิตไทยเขิน* (2529) อีกด้วย เรณู วิชาศิลป์ ได้ศึกษาภาษาอาหมจนแตกฉานและได้สร้างผลงานการศึกษาด้านนี้ไว้จำนวนไม่น้อย เช่น *ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทอาหม* (2528) *"การทำนายกระดูกไก่ของคนไทบางกลุ่ม"* (2532) *"คำเรียกขวัญในพิธีราชาภิเศกเจ้าเสือเฮ็ดเปิงฟ้า"* (2532) และผลงานที่ต้องอาศัยความรู้และความอุตสาหะเป็นอย่างสูงและได้สร้างคุณูปการให้กับการศึกษาภาษาและวรรณกรรมไว้อย่างมากคือ งานวิจัยเรื่อง *อาหมบุรัญจี* (2539) ทางด้านล้านนาก็มีวิทยานิพนธ์และงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่มุ่งศึกษาภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นล้านนาด้วยวิธีการศึกษาคำศัพท์ในวรรณกรรม เป็นต้น

เมื่อมาถึงเรื่องของภาษาและวรรณกรรม เห็นได้ชัดว่า วงการไทศึกษายังมีองค์ความรู้ด้านภาษาและวรรณกรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ด้านภาษาและวรรณกรรมของชุมชนคนไทในประเทศไทยเท่านั้น รู้น้อยเกี่ยวกับลาว ไทใหญ่ ไทอาหม ไทเขิน ไทลื้อ ไทดำ ไทแดง ไทขาว หรือไทนุง และรู้น้อยมากที่สุด(แทบไม่รู้อะไรเลย)เกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมของภาษาไทกลุ่มเหนือ เช่น จ้วง เป็นต้น และไม่รู้เลยเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมกลุ่มกะได

เพื่อให้การศึกษางานด้านภาษาในวรรณกรรม หรือการศึกษาวรรณกรรมเป็นไปได้เบื้องแรกสุดจะต้องมีการทำแบบเรียนภาษาไท-กะไดหลายระดับ ตั้งแต่ระดับเบื้องต้นจนถึงระดับสูงเพื่อให้ผู้สนใจทำงานวิจัยด้านนี้สามารถเรียนและเมื่อเรียนจบแล้วสามารถออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามได้ สิ่งที่ต้องมีควบคู่กับแบบเรียนก็คือการสร้างพจนานุกรม ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นพจนานุกรมที่บันทึกเฉพาะเสียงและความหมายเท่านั้น หากเป็นภาษาไท-กะไดที่มีอักษรจำต้องมีพจนานุกรมอักษรเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการทำความเข้าใจภาษาและวรรณกรรมของภาษานั้น ๆ อีกด้วย ในยุคใหม่ที่สื่อมวลชนจากรัฐส่วนกลางกำลังมีอำนาจมาก ภาษาไท-กะไดที่เป็นภาษาชนกลุ่มน้อยกำลังได้รับผลกระทบอย่างหนักและกำลังหมดหน้าที่และบทบาทไปอย่างรวดเร็ว การเร่งทำรายการคำและพจนานุกรมเพื่อเข้าไปศึกษาวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ของไท-กะไดเป็นความจำเป็นเร่งด่วน มิฉะนั้น คำหลายคำที่อาจจะเป็นกุญแจสำคัญที่ไขไปสู่คำตอบเกี่ยวกับที่มา การเคลื่อนย้ายอพยพ ฯลฯ อาจสูญหายไป พร้อมกับวรรณกรรมมุขปาฐะโบราณ

ที่อาจถูกแทนที่ด้วยเรื่องเล่าสมัยใหม่จากสื่อทันสมัยหรือจากระบบการศึกษาแบบใหม่ที่รัฐส่วนกลางบังคับให้คนท้องถิ่นต้องเรียนและเชื่อตาม

3.5 การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์

การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการศึกษา 2 แนว แนวหนึ่งคือการศึกษาที่มาของคำในวรรณกรรมหรือในภาษาพูดทั่วไปเพื่อให้เข้าใจความหมายดั้งเดิมและที่มาของคำ ดังจะพบได้ว่ามีคำในวรรณกรรมโบราณของไทย-ไทจำนวนมากที่ปราชญ์ทางด้านภาษาและวรรณกรรมไทย-ไทไม่สามารถรู้ความหมายได้อย่างถ่องแท้ เพียงสันนิษฐานความหมายจากบริบท ในแง่นี้การศึกษาภาษาไทภาษาอื่น ๆ ตลอดจนศึกษาภาษาที่ผู้ใช้ภาษาไทย-ไทไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วยก็อาจจะเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่การเข้าใจความหมาย ประวัติที่มาของคำได้

อีกแนวหนึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทภาษาต่าง ๆ เพื่อกำหนดคำพื้นฐานที่เป็นคำศัพท์ร่วมกันในการที่รู้ว่าคำใดเป็นคำไทคำใดเป็นคำที่หยิบยืมจากภาษาอื่น อีกทั้งยังสามารถบอกพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของเสียงและความหมายของคำดังกล่าวได้อีกด้วย การศึกษาแนวนี้จึงได้รับผลทั้งในเชิงประวัติพัฒนาการและเชิงเปรียบเทียบภาษาไปในขณะเดียวกัน

การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์ระยะแรกเกิดขึ้นเมื่อมีการจำแนกแยกแยะคำต่างภาษาหรือที่เรียกว่าคำยืมในภาษาไท ดังผลงานของศาสตราจารย์ เกดนี่ย์เรื่องคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย ผลงานศึกษาของจิตร ภูมิศักดิ์ว่าด้วยคำยืม ที่มาของคำ และความหมายทางสังคมของคำ เรื่อง *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมและชื่อชนชาติ* (2524) และผลงานนิรุกติศาสตร์ที่รวมเล่มออกมา นักวรรณกรรมไทยส่วนใหญ่ได้อาศัยแนวการศึกษาเช่นนี้เพื่อบอกความหมายของคำในวรรณกรรมโบราณ เช่น เรื่อง ลิลิตพระลอ โองการแช่งน้ำ ไตรภูมิพระร่วง ฯลฯ งานของพระยาอนุมานราชธน ดร.บรรจบ พันธุเมธา *ภาเลหม่านไต* (2518) *ไปสอบคำไทย* (2522) และ *อันเนื่องด้วยชื่อ* ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร และคนอื่น ๆ อีกมากที่ศึกษางานด้านวรรณกรรมและศิลาจารึก ภาษาถิ่นในประเทศไทย ล้วนใช้การศึกษาแนวนี้เป็นหลัก

เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษาแนวนี้ในสมัยแรก ๆ ของไทยนั้น มักสันนิษฐานที่มาของคำยืมพร้อมความหมายจากแหล่งที่มาเพียงไม่กี่แหล่งนัก เช่น คำยืมภาษาเขมร มอญ อินเดีย หรืออินโดนีเซีย และจีน โดยเน้นที่การยืมจากบาลี สันสกฤตและเขมรมากกว่า ต่อมาในยุคเปิดพรมแดนความรู้ ได้มีนักวิชาการจีน และนักวิชาการไทอื่น ๆ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนทางวิชาการ บทความในระยะหลังได้มีการนำเสนอข้อมูลด้านนิรุกติศาสตร์ว่าด้วยความหมายและที่มาของคำ

ไทยที่ยืมจากภาษาจีนและภาษาไทถิ่นอื่น ๆ มากขึ้น ดังปรากฏในงานของยรรยง จิระนคร (เจีย แยน จอง)[29] และงานของนักวิชาการชาวไทอาหม เป็นต้น

นักวิชาการตะวันตก เช่น B.J. Terwiel, John Hartmann, etc. และนักวิชาการไทยเช่น ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร บรรจบ พันธุเมธา เรณู วิชาศิลป์ และผลงานวิทยานิพนธ์อีกจำนวนมาก ได้ศึกษาภาษาไทในเอกสารโบราณและภาษาพูดเพื่อที่จะเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทว่ามีความเชื่อ ระบบการเมือง การปกครอง ประเพณี พิธีกรรม และวิถีการดำเนินชีวิตอย่างไร มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและเพื่อนบ้านอย่างไร ในยุคบุกเบิกนั้น Terrien de Lacouperie และ Luce ก็เคยใช้การศึกษาแนวนี้เพื่อบ่งบอกที่มาชนชาติไทโดยศึกษาจากเอกสารและศิลาจารึกของจีนสมัยโบราณ

ศาสตราจารย์หลี่ ฟาง กุ้ย และศาสตราจารย์เกดนี่ย์ รวมทั้งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบชาวต่างประเทศทั้งหลายได้อาศัยการศึกษาเปรียบเทียบคำภาษาไทภาษาต่างๆ เพื่อที่จะเป็นแนวทางหรือกุญแจสำคัญนำไปสู่การศึกษาเรื่องพัฒนาการการกลายเสียงและความหมาย อันเป็นข้อมูลสำคัญนำไปสู่การแบ่งกลุ่มภาษาและการสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิม การจัดกลุ่มภาษาไท-กะไดเข้าไปอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต หรือตระกูลภาษาออสโตรนีเซียนั้น นักภาษาศาสตร์ต่างก็อาศัยหลักฐานทางด้านนิรุกติศาสตร์เพื่ออธิบายประวัติที่มาและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของเสียงในคำนี่เองเป็นข้อมูลหลักฐานเพื่อยืนยันในสมมติฐานของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์รุ่นเก่าเดิมเช่น Paul K. Benedict, Li Fang Kuei, และศานุศิษย์รุ่นหลัง ๆ ของแต่ละค่ายความคิด นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันเมื่อได้ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถเปรียบเทียบบอกรูปเดิมของคำที่เป็นปัญหาในภาษาไท-กะไดได้ เช่นงานศึกษาเกี่ยวกับคำประสมที่คำแรกได้กร่อนและแปรรูปเสียงไปในลักษณะต่างกันของแต่ละภาษาดังปรากฏในงานของพระยาอนุมานราชธน ดร.ประเสริฐ ณ นคร และที่สมัยใหม่เช่นในงานของรองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ ล. ทองคำ เป็นต้น

ดังเช่นการศึกษาที่ผ่าน การศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์จำกัดวงแคบอยู่แต่การศึกษาภาษาในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้เท่านั้น โดยศึกษาที่มาของคำจากภาษาเขมร และอินเดีย เป็นหลัก และจากจีนเป็นรอง โดยความเป็นจริงแล้ว ไทมีความสัมพันธ์กับชนชาติมอญมาเป็นเวลาช้านาน ข้อเสนอของดร.ฮันส์ เพนธ์ (1985) เป็นข้อเสนอที่น่ารับฟังเป็นอย่างยิ่งว่า เราน่าจะหันมาศึกษาภาษามอญมากขึ้นอาจจะทำให้เราเข้าใจคำในภาษาไทยได้มากขึ้น และเข้ารูปอักษรของไทยและไทมากขึ้นด้วย ด้วยข้อจำกัดขององค์ความรู้ด้านภาษามอญ พม่า และภาษากะไดอื่น ๆ (แม้แต่ภาษาจีน) ทำให้การศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์เต็มไปด้วยข้อจำกัดและไม่สามารถก้าวหน้าไปได้เท่าที่ควร ด้วยผู้ศึกษาต้องมีคุณสมบัติรู้หลายภาษาที่เกี่ยวข้องและต้องรู้อย่างลึกซึ้ง บังเอิญที่ภาษาเหล่านี้เป็นภาษาโบราณ เรียนยาก ไม่เป็นที่นิยม ไม่ค่อยมีการเรียนการสอนแม้ในระดับ

---

[29] นักวิชาการที่น่าสนใจสองท่านที่ทำงานค้นคว้าด้านนิรุกติศาสตร์ภาษาไทยโดยศึกษาจากเอกสารจีนและได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทกับภาษาจีนที่มีมาแต่โบราณนอกจากศาสตราจารย์เจีย แยน จอง (1990, 1992) แล้ว ก่อนหน้านั้นคือ Prapin Manomaivibool (1976)

อุดมศึกษา และเป็นภาษาที่ไม่เป็นภาษาเศรษฐกิจ (เทียบกับพืชเศรษฐกิจ) ทำให้การพัฒนาองค์ความรู้ด้านนี้ดูจะเลือนลางมากยิ่งขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า งานศึกษาทางด้านนิรุกติศาสตร์ภาษาไทเป็นงานที่ดำเนินมาตลอด การค้นพบ ศึกษาวิจัยภาษาไทใหม่ ๆ และการเปิดโอกาสให้ชาวไทต่างประเทศที่มีความรู้ภาษาจีน เวียดนาม อัสสัม พม่า ฯลฯ หรือชาวต่างประเทศที่มีความรู้ภาษาในเอเชียอาคเนย์หลายภาษา จะเป็นโอกาสที่จะช่วยทำให้การศึกษาด้านนี้ขยายตัวออกไปมาก

3.6 การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ

การศึกษาที่ได้มีการพัฒนาวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีผลงานรูปธรรมออกมาอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับมีผลกระทบต่อการศึกษาภาษาไท-กะไดเป็นอย่างมากคือการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ จุดมุ่งหมายของการศึกษาแนวนี้คือการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มภาษาไทด้วยกันเองและกลุ่มภาษาไทกับภาษาที่มีความใกล้เคียงดังปรากฏในชื่อที่ว่าภาษาไท-กะได ที่เป็นเสมือนความสัมพันธ์ฉันพี่น้อง ทั้งนี้เพื่อที่จะดูต่อไปว่าพี่ ๆ น้อง ๆ ทางภาษาไท-กะไดเหล่านี้ได้มีพัฒนาการมาจากภาษา(พ่อ)แม่อะไร และเส้นทางของพัฒนาการเหล่านั้นได้เกิดอะไรขึ้น ก่อให้เกิดการแปรรูปแปรเสียง เพิ่มหรือลดเสียงวรรณยุกต์ หรือเสียงพยัญชนะสระอื่น ๆ บ้างหรือไม่อย่างไร วิธีการหนึ่งที่จะมาช่วยอธิบายได้ก็คือเรื่องของการศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์ที่ได้กล่าวได้ข้างต้น

ต้องไม่ลืมว่าในการศึกษาภาษาไท-กะไดเกิดขึ้นในยุคทองของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบที่ได้มีการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบกันอย่างแพร่หลาย ระบบ ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ของการศึกษาที่ใช้กันอยู่ในขณะนั้นจึงถูกนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาภาษาไท-กะไดเช่นเดียวกัน แต่ได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของภาษาไท-กะได[30]

ในยุคบุกเบิก ได้มีความพยายามจัดกลุ่มภาษาไท-กะได แต่ด้วยความจำกัดของข้อมูลและวิธีการศึกษาของผู้ศึกษาเอง ทำให้ภาษาไท-กะไดถูกจัดเข้าอยู่ในกลุ่มของภาษามอญ ต่อมาจึงถูกจัดเข้าอยู่ในกลุ่มสยาม-จีนด้วยเหตุผลทางภาษาศาสตร์ของภาษากลุ่มนี้ ด้วยเหตุที่ภาษาไท-กะไดเป็นภาษาหลักภาษาหนึ่งในเขตอินเดีย-จีนนี่เอง ทำให้ภาษาไท-กะไดได้รับการจัดแยกเป็นภาษาใหญ่กลุ่มหนึ่ง[31] แต่อยู่ภายใต้ของกลุ่มภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และถูกจัดว่าเป็นภาษาพี่น้องกับภาษาจีน และกลุ่มภาษาม้ง-เย้า

เป็นที่น่าสังเกตว่า เริ่มแรกนั้นภาษาไท-กะได มักถูกเรียกว่า ภาษาชานจากนักภาษาศาสตร์อังกฤษด้วยการศึกษาเริ่มจากการศึกษาภาษาชานในพม่า ต่อมาได้ใช้คำเรียกตนเองของผู้พูดภาษาไท คำว่าชานจึงได้ถูกเปลี่ยนไป ส่วนคำว่า กะได ถูกสร้างขึ้นเพื่อกลุ่มภาษา

---

[30] R. B. Jones (1965) ได้ให้ความเห็นที่แตกต่างไปเล็กน้อยว่า การศึกษาภาษาศาสตร์ไทเปรียบเทียบได้รับเอาวิทยากรตะวันตกด้านระเบียบวิธีการเปรียบเทียบภาษาที่รุ่งเรืองมาก่อนหน้านี้ มาใช้อย่างไม่มีการดัดแปลงเลย

[31] ระยะแรกมีการเรียกภาษาตระกูลนี้ว่า ภาษาตระกูลจีน-สยาม (Siamese-Chinese Language Family) ดังปรากฏในงานของ Grieson (1903) ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นภาษาตระกูลจีน-ไท หรือไท-จีน

ไทและภาษาพี่น้องที่มีนัยทางภาษาศาสตร์สองแนว คือ แนวหนึ่งเป็นกลุ่มภาษาที่เป็นภาษาพ่อแม่ต้นกำเนิดของภาษาไทและภาษาอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต อีกแนวหนึ่งนั้นได้โยงภาษากะไดไปอยู่กับตระกูลภาษาออสโตรนีเซีย[32]

การโยงความสัมพันธ์ภาษาไทกับกลุ่มภาษาออสโตรนีเซียนั้นได้เกิดขึ้นมาแต่แรก แต่ยังไม่ได้มีคำอธิบายให้เหตุผลที่ชัดเจนนัก จนเมื่อนักภาษาศาสตร์ที่มีความสนใจและเชี่ยวชาญด้านภาษาออสโตรนีเซียได้เข้ามาศึกษาภาษาไท จึงได้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างภาษาทั้งสองกลุ่ม อันได้นำไปสู่สมมติฐานที่ว่าภาษาทั้งสองกลุ่มแท้จริงแล้วมีกำเนิดจากแหล่งเดียวกัน ดังปรากฏในงานของ Benedict (1942) เป็นต้น

ในขณะที่ชาวตะวันตกได้ศึกษาภาษาไท-กะไดด้วยสมมติฐานสองอย่างดังกล่าวนั้น นักวิชาการจีนหลังการปฏิวัติทางวัฒนธรรมกลับแบ่งกลุ่มภาษาไท-กะไดด้วยคำและแนวคิดที่ไม่เหมือนกับนักวิชาการตะวันตกนัก กล่าวคือ นักวิชาการจีนจะเรียกกลุ่มภาษาไท-กะไดว่า กลุ่มภาษาจ้วง-ต้ง หรือที่ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นชื่อ ก่ำ-ไต (Kam-Tai) ในกลุ่มนี้แบ่งออกเป็นสามกลุ่มย่อยได้แก่ 1) กลุ่มภาษาจ้วง-ไต (ไท) ซึ่งได้แก่กลุ่มภาษาไทที่รู้จักกันทั่วไปนั่นเอง 2) กลุ่มภาษาต้ง-สุ่ย ได้แก่ภาษาในกลุ่มภาษากะไดซึ่งมีภาษาต้ง สุ่ย หมู่ลำ เหมาหนาน ฯลฯ และ 3) กลุ่มภาษาหลี ซึ่งมีภาษาหลี หรือไหล นักวิชาการจีนมิใช่ว่าจะมีความเห็นพ้องกันทั้งหมดเกี่ยวกับตระกูลภาษาจ้วง-ต้ง สายหนึ่งเชื่อว่ากลุ่มภาษานี้อยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าน่าจะจัดอยู่ในตระกูลออสโตรนีเซีย

นักวิชาการที่ได้ทำงานศึกษาวิจัยภาษาไท-กะไดมาเป็นเวลานานและได้สร้างคุณูปการเป็นอย่างมากแก่วงวิชาการสายนี้นั้นได้แก่ศาสตราจารย์หลี่ ฟาง กุ้ย ผู้ที่เริ่มศึกษาในยุคบุกเบิกของจีน ได้เริ่มรู้จักภาษาไท-กะไดในตอนใต้ของประเทศจีนเป็นเบื้องแรก และได้อาศัยผลงานศึกษาของนักวิชาการตะวันตกเป็นพื้นฐาน นำมาจัดกลุ่มภาษา เปรียบเทียบและสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิม ศาสตราจารย์หลี่เน้นการศึกษาอยู่ที่กลุ่มภาษาไท แต่ก็มีความรู้ทางด้านภาษากะไดเช่นเดียวกัน เขาได้แบ่งกลุ่มภาษาไทออกเป็นสามกลุ่มตามวิธีการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งผลที่ออกมามีลักษณะพ้องกับลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ คือ 1) *ภาษาไทกลุ่มเหนือ* ได้แก่ภาษาไทที่พูดในตอนใต้ของประเทศจีน 2) *ภาษาไทกลุ่มกลาง* ได้แก่ภาษาไทที่พูดอยู่ตอนใต้ประเทศจีนและตอนเหนือของเวียดนามอันเป็นอาณาเขตติดต่อกัน และ 3) *ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้* ได้แก่ภาษาไทที่พูดตั้งแต่รัฐอัสสัมของอินเดีย ตอนเหนือของพม่า-ตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ไทย และลาว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าการแบ่งกลุ่มภาษาทั้งสามกลุ่มเช่นนี้จะเป็นที่เห็นพ้องต้องกันในกลุ่มของนักภาษาศาสตร์ทั้งหมด มีนักภาษาศาสตร์ที่มีความเห็นแตกต่างกันไปอีกคือ เชื่อว่าภาษาไทสามารถแบ่งออกได้เพียงสองกลุ่ม แต่ก็เป็นสองกลุ่มที่จัดกลุ่มแตกต่างกันไป กล่าวคือ

---

[32] มีข้อสังเกตว่า หากนักวิชาการที่เข้ามาศึกษาภาษาไทหลังจากได้ศึกษาภาษากลุ่มออสโตรนีเซีย หรือกลุ่มมาเลย์มาก่อน เช่น Schlegel (1902) หรือ Wulff (1942) มักจะเสนอแนะว่าภาษากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กัน ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งที่สนใจภาษาจีนก็จะโยงความสัมพันธ์เข้ากับภาษาจีน นอกเหนือจากความใกล้เคียงกันในเรื่องของวรรณยุกต์และลักษณะภาษาคำโดด

นักภาษาศาสตร์ เช่น ศาสตราจารย์เกดนีย์เชื่อว่า เมื่อศึกษาเรื่องเสียงและคำแล้ว ภาษาไทสามารถจัดได้เพียงสองกลุ่ม คือ กลุ่มแรกได้แก่ ภาษาไทกลุ่มเหนือ และกลุ่มที่สองได้แก่ภาษาไทกลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ในขณะที่นักภาษาศาสตร์เช่น Haudricourt เชื่อว่า การแบ่งภาษาไทออกเป็นสองกลุ่มแบ่งได้ดังนี้คือ กลุ่มแรกได้แก่ภาษาไทกลุ่มเหนือและกลุ่มกลางและกลุ่มหลังได้แก่ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ นักภาษาศาสตร์ที่มีความเห็นต่างกันเช่นนี้ก็เนื่องด้วยมีเหตุผลและข้อมูลทางภาษาแตกต่างกัน

ความเห็นที่แตกต่างกันทั้งในแง่ตระกูลภาษาและการแบ่งกลุ่มภาษาไทนั้นยังคงเป็นปัญหาที่ต้องรอการแก้ไขต่อไป ข้อจำกัดที่ไม่สามารถจะลงความเห็นและมีการศึกษาเพื่อเพิ่มเติมความเห็นหรือองค์ความรู้ด้านนี้ได้ก็เนื่องมาจากเหตุการณ์ทางสังคมโลกในยุคการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและยุคสงครามเย็นที่ทำให้การศึกษาด้านนี้ต้องหยุดชะงักไป ด้วยเหตุผลที่ว่านักภาษาศาสตร์ตะวันตกไม่สามารถจะเข้าไปศึกษาภาษาไทกลุ่มเหนือหรือกลุ่มกลางได้

สิ่งที่นักภาษาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักภาษาศาสตร์อเมริกาทำได้คือการศึกษาภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้โดยมีประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษา ด้วยการเก็บข้อมูลจากชาวไทอพยพและการศึกษากลุ่มผู้พูดภาษาไทในประเทศไทย ยังผลให้การศึกษาการแบ่งกล่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้เป็นไปอย่างลุ่มลึกและขยายขอบเขตการศึกษาไปได้มาก

ผู้ที่มีคุณูปการด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติอย่างมากได้แก่ Haudricourt ที่ช่วยให้สามารถอธิบายเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทและภาษาอื่น ๆ ได้อย่างสมเหตุผล เข้าใจได้ถึงการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ทั้งในแง่ของการเพิ่มหรือการลดเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้กันมากเกณฑ์หนึ่งของการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

อีกท่านหนึ่งที่ที่เป็นที่ยอมรับกันมากในวงนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบภาษาไท-กะได คือศาสตราจารย์เกดนี่ย์ผู้ศึกษาภาษาไทมานานและได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาภาษาไท-กะไดไว้มาก อีกทั้งยังได้สร้างทายาทการศึกษาภาษาไท-กะไดในฐานะที่เป็นที่ปรึกวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่เน้นการศึกษาเปรียบเทียบและการสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิม ผลงานที่ถือเป็นงานเด่นได้แก่ผลงานว่าด้วยตารางกล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไท อันเป็นตารางสำเร็จรูปที่สามารถนำไปใช้ทดสอบเสียงวรรณยุกต์ได้ในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งตารางนี้ยังมีนัยทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติและพัฒนาการของภาษาไทอีกด้วย[33]

ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติเป็นงานศึกษาที่ต้องอาศัยผลการศึกษาเรื่องระบบเสียง หรือระบบภาษาของภาษาไทหลาย ๆ ภาษา ยิ่งมากภาษายิ่งจะเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น เป็นเรื่องที่น่าชื่นชมเป็นอย่างยิ่งที่นักภาษาศาสตร์ยุคบุกเบิกที่ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่

---

[33] ผลงานของ William J. Gedney (1989) ที่รวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่ม ถือว่าเป็นผลงานที่ดีสำหรับผู้สนใจศึกษาภาษาไทเปรียบเทียบเบื้องต้น ดู James R. Chamberlain (1989) สำหรับคำวิจารณ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านนี้และคุณูปการทางด้านภาษาศาสตร์ไทของ William J. Gedney

จะทำงานด้านนี้แม้ว่าจะมีข้อมูลไม่มากนักก็ตาม แต่ด้วยอุตสาหะ ความละเอียด ความเอาใจใส่และพื้นฐานความคิดและทฤษฎีที่ดี ทำให้การศึกษาในระยะนั้นได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจและมีความถูกต้องสมเหตุสมผลเชิงตรรกะและเชิงทฤษฎี[34] จนแม้นักภาษาศาสตร์รุ่นต่อมาในยุคหลังต่างก็ดำเนินตามความคิด ทฤษฎีที่มีการวางรากฐานไว้แต่เดิมมา ดังเช่นงานของ Luo (1996) หรือผลงานของนักวิชาการไทยทางด้านนี้ ที่ยังคงสืบสานความคิด หลักการเดิม ด้วยการเพิ่มเติมข้อมูลหรือหลักฐานการค้นพบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการศึกษาระบบเสียงของภาษาในกลุ่มภาษากะไดทางตอนใต้ของจีน จะทำให้งานของนักวิชาการรุ่นก่อนมีความหนักแน่นขึ้นอีก

อย่างไรก็ตาม ในยุคเปิดพรมแดนความรู้ องค์ความรู้ไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลใหม่ ๆ จากภาษาที่เพิ่งมีการศึกษากันอย่างจริงจังเท่านั้น หากยังจะมีแนวคิดแนวทางของการศึกษาใหม่ ๆ เกิดขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งแน่นอน ความขัดแย้งทางความคิดในเรื่องของการจัดตระกูลภาษา การแบ่งกลุ่มภาษาไท-กะได การแบ่งสาขาย่อยคงนับวันจะทวีความเข้มข้นมากขึ้น ด้วยข้อมูลและแนวคิดที่มีความแตกต่างกัน ดังเช่น แนวคิดของ Benedict ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากเมื่อแรกเริ่มเสนอความคิดเรื่องภาษาไทจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียที่มีภาษาไต้หวัน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และภาษาชาวเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ปัจจุบัน Benedict ได้กลับมาศึกษาอีกครั้งและยังยืนยันความเห็นตามข้อสมมติฐานเดิม และเริ่มมีผู้เห็นด้วยมากขึ้น ดังนี้เป็นต้น

นับเป็นเรื่องน่ายินดีสำหรับวงการภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติที่ทางมหาวิทยาลัยชนชาติส่วนน้อยส่วนกลาง ปักกิ่งได้ก่อตั้งสถาบันกำ-ไตศึกษา (Kam-Tai Studies) ขึ้นมาในทศวรรตนี้ โดยเน้นการศึกษาภาษาไท-กะไดในประเทศจีน สถาบันนี้ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาและบางมหาวิทยาลัยในประเทศไทยด้วย นักวิชาการของสถาบันเองส่วนใหญ่เป็นเจ้าของภาษาที่ได้รับการศึกษาทางภาษาศาสตร์ และเริ่มมีผลงานผลิตออกมาทั้งที่เป็นภาษาจีน และบางส่วนได้รับการสนับสนุนให้แปลเป็นภาษาอังกฤษเผยแพร่ทั่วไป ข้อมูลภาษาที่เคยเป็นเรื่องลึกลับ เข้าไม่ถึง บัดนี้ได้ถูกเปิดเผยและนักวิชาการทั่วไปก็สามารถหยิบใช้ได้ สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักภาษาศาสตร์ไท-กะได

การเปลี่ยนแปลงวิธีการศึกษาทางด้านภาษาไท-กะไดเชิงประวัติและเปรียบเทียบได้เริ่มขึ้นในยุคสงครามเย็นและการเปิดพรมแดนความรู้ ด้วยการเบนการศึกษาเปรียบเทียบออกจากประเด็นทางภาษาศาสตร์เชิงทฤษฎีล้วน ๆ มาเป็นการศึกษาด้านตำนาน ประวัติศาสตร์ นิทานพื้นบ้านเพื่อใช้เป็นข้อมูลหลักฐานเพื่อยืนยันไม่เพียงแต่เรื่องราวของการแบ่งกลุ่มภาษาเท่านั้น หากยังต้องการใช้หลักฐานเหล่านั้น พร้อมด้วยหลักฐานทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบไปตอบคำถามเกี่ยวกับต้นกำเนิดและการแพร่กระจายของคนไท ดังจะพบได้บ้างในงาน

---

[34] แม้ว่าศาสตร์ด้านการเปรียบเทียบภาษาจะรุ่งเรืองก้าวหน้า สามารถพยากรณ์หรือคาดการณ์ภาษาโบราณได้ค่อนข้างถูกต้องแม่นยำในหลายกรณี แต่โดยระเบียบวิธีเปรียบเทียบนี้เองก็มีข้อจำกัด โดยเฉพาะเรื่องแนวคิดในการเปรียบเทียบด้วยการอ้างอิงถึงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติหรือศาสตร์อื่น ๆ ที่รุ่งเรืองในยุคเดียวกันมาเป็นแนวทางในการสร้างอุปลักษณ์ ข้อวิจารณ์เหล่านี้ โปรดดู แอนโทนี่ ดิลเลอร์ (2533)

ของศาสตราจารย์เกตนี่ย์และพบมากในงานของแชมเบอร์เลนระยะหลัง ที่พยายามจะพิสูจน์สมมติฐานของเกตนีย์ว่าคนไทมีต้นกำเนิดทางเหนือเวียดนามและตอนใต้ของจีนในบริเวณติดต่อกัน และได้เคลื่อนย้ายอพยพเข้าสู่ดินแดนตะวันตกภายหลัง และผลงานของ Jerold A. Edmondson ในระยะหลังเริ่มศึกษาประวัติศาสตร์จีน และมาเป็นหลักฐานอ้างอิงเพื่อที่จะอธิบายรูปแบบกระสวนการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะไดในเขตมณฑลกุ้ยโจว กวางตุ้ง และกวางสี แต่การศึกษาตามแนวนี้ยังมีอยู่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาที่เน้นไปที่ตัวภาษาด้วยการเปรียบเทียบภาษาไทหลาย ๆ ภาษา และการเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง

การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ศึกษาไม่เพียงแต่ต้องรู้ภาษาไท-กะไดหลายภาษาเท่านั้น แต่การที่จะทำให้การศึกษาเป็นไปได้อย่างลึกซึ้งและถูกต้อง นอกเหนือจากพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎีแล้ว ความรู้ภาษาต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ทั้งหมดดูจะเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญอีกด้วย ด้วยเหตุนี้เอง จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจนักว่าในอดีต ปัจจุบัน และแม้แต่ในอนาคตอันใกล้จะยังคงไม่มีนักภาษาไทยหลายคนนักที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทนำในการศึกษาทางด้านนี้ได้

ในขณะที่ระเบียบวิธีเปรียบเทียบที่มักจะอาศัยเรื่องกฎเกณฑ์ทางเสียง เสียงปฏิภาค คำศัพท์พื้นฐาน คำศัพท์ร่วม และลักษณะพิเศษทางเสียง และวรรณยุกต์ มาเป็นแนวในการศึกษา แนวการศึกษาเช่นนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น แนวคิดว่าด้วยต้นกำเนิดภาษาไทเพียงภาษาเดียวและมีการแพร่กระจายที่แตกต่างกันออกไป ความยากในการกำหนดยุคและเวลาที่แน่นอนอันเนื่องด้วยข้อจำกัดของข้อมูล และการมองเพียงพัฒนาการของภาษาไทโดยมองข้ามบริบททางภาษาที่อาจเข้ามามีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงภาษา การยืมคำ การรับเอาระบบวรรณยุกต์ หรืออื่น ๆ แท้จริงแล้ว ภาษาก็เฉกเช่นวัฒนธรรมอื่น ๆ ในเขตภูมิภาคนี้และภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก ที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน หยิบยืมกันมาโดยตลอด ด้วยเหตุนี้เอง แอนโทนี่ ดิลเลอร์ (2533) จึงได้เสนอแนวคิดว่าด้วยการแลกเปลี่ยนสัมพันธ์กันทางภาษาว่าอาจจะเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่จะมาช่วยไขปัญหาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบได้ ปัจจุบันเป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่มีผลงานออกมา แต่กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดใหม่ที่น่าสนใจมากแนวคิดหนึ่ง

แท้จริงแล้ว การศึกษาภาษาไท-กะไดเชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบเป็นความหวังประการหนึ่งของผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกำเนิด พัฒนาการ และการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได เริ่มต้นจากความคาดหวังที่จะให้ตอบคำถามหลักที่ว่า ภาษาตระกูลไท-กะได เป็นตระกูลภาษาที่เป็นอิสระ หรืออยู่ในตระกูลภาษาอะไร มีความสัมพันธ์อะไรกับภาษาจีน และภาษาออสโตรนีเซียอื่น ๆ หลายคนยังหวังว่าหากตอบคำถามนี้ได้ชัดเจนก็คงจะตอบคำถามอื่น ๆ ได้ตามมา

ความหวังประการที่สอง ที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทโดยตรง นักวิชาการหลายคนอยากรู้ว่าความรู้ด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบได้สร้างคุณูปการที่เป็นคำตอบให้กับคำถามที่ว่าถิ่นกำเนิดของคนไทอยู่ที่ใด และมีแบบแผนของการอพยพเป็นอย่างไร เท่าที่ผ่านมา

เป็นเพียงการคาดการณ์ทั้งในแง่ของถิ่นกำเนิดและแบบแผนการเคลื่อนย้าย ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอื่น ๆ นัก

ประการที่สามเป็นเรื่องของระยะเวลา หรืออายุของภาษาไท-กะได ว่าแต่ละภาษาหรือแต่ละภาษาถิ่นมีอายุหรือได้แยกตัวออกจากภาษาแม่เมื่อใด หรือ พี่น้องได้พลัดพรากจากกันเมื่อใดจึงก่อให้เกิดความแตกต่างด้านภาษา การแสดงความสัมพันธ์ของภาษาด้วยแผนภูมิต้นไม้ไม่สามารถบอกเกี่ยวกับช่วงเวลาหรืออายุได้เลย

คงจำกันได้ดีว่า เมื่อประมาณ 7 ปีก่อน เมื่อมีความขัดแย้งทางวิชาการเรื่องความเก่าแก่ของศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง สิ่งที่นักวิชาการหลายคนเรียกร้องคือการใช้เหตุผลหลักฐาน การอ้างอิงทางภาษาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง และดูเหมือนว่าผลการค้นคว้าด้านนี้สามารถให้คำตอบที่ดีได้ระดับหนึ่ง

ด้วยข้อสังเกตและวิธีการตามที่แอนโทนี่ ดิลเลอร์ (2533) เสนอไว้ บางทีการศึกษาด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบอาจจะช่วยทำให้ความหวังเหล่านั้นได้กลายมาเป็นความจริงบ้างก็ได้ในอนาคตอันใกล้ เพียงแต่ผู้ศึกษาต้องมีความรู้หลายภาษาและต้องศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้น ๆ อย่างดีด้วย

3.7 ประวัติและพัฒนาการของอักษรไท

ในขณะที่นักวิชาการรุ่นบุกเบิกได้เข้าไปสำรวจศึกษากลุ่มผู้พูดภาษาไท-กะไดนั้น สิ่งที่พวกเขาพบและใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งคนไทก็คือเรื่องอักษร กล่าวคือ ได้แบ่งคนไทออกเป็นสองกลุ่ม คือคนไทที่มีอักษรใช้ กับคนไทที่ไม่มีอักษรใช้ กลุ่มคนไทที่มีอักษรใช้นั้นได้แก่ ไทอาหม กลุ่มคนไทในอัสสัม กลุ่มคนไทในพม่าและอาณาบริเวณใกล้เคียง คนไทในเชียงตุง และเชียงรุ้งสิบสองปันนา ลาว ไทย และกลุ่มคนไทบางกลุ่มในเวียดนาม (Dodd 1932)

เมื่อได้มีการศึกษารายละเอียดเพิ่มขึ้น กลุ่มคนไทที่มีอักษรใช้ก็ได้มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้เป็น 3 กลุ่มตามลักษณะของอักษรที่ใช้ คือ 1) กลุ่มอักษรแบบมอญ-เขมร ได้แก่ กลุ่มภาษาชาน (อาหม คำตี่ ผ่าเก ไต๋คง ฯลฯ) ไทย ลาว ไทขาว ไทดำ เป็นต้น 2) กลุ่มอักษรแบบจีน ได้แก่ภาษาจ้วงโบราณที่ใช้อักษรแบบจีน 3)กลุ่มอักษรละติน(ตะวันตก) ได้แก่กลุ่มภาษานุง และกลุ่มภาษาจ้วงปัจจุบัน ที่ใช้อักษร Pinyin แบบจีน เป็นต้น สองกลุ่มหลังไม่เป็นที่สนใจศึกษากันนักเพราะค่อนข้างที่จะรู้ที่มาอย่างแน่นอนแล้ว แต่กลุ่มแรกเป็นที่สนใจศึกษามากที่สุดและยังคงมีการศึกษามาจนถึงปัจจุบันนี้

นักวิชาการรุ่นบุกเบิกได้ศึกษาอักษรไทและได้เก็บต้นฉบับเป็นตัวอย่างประกอบ ดังในงานของ Grierson (1903) ที่ได้รวบรวมอักษรและตัวบทของภาษาไทอาหม คำตี่ ผ่าเก อ่ายตอน เป็นต้น หรืองานของ LaFont (n.d.) ได้รวบรวมแบบอักษรไทในลาวและเวียดนาม อันมีอักษรไทลื้อ ยวน ลาว ไทแดง ไทดำ และไทเหนือ ทางด้านเซเดส์และเบอร์นีย์ถือได้ว่าเป็นผู้

บุกเบิกการศึกษาอักษรไทยโดยเน้นการศึกษาศิลาจารึกของไทยตั้งแต่จารึกสุโขทัยและจารึกหลักอื่น ๆ

ข้อสันนิษฐานของนักวิชาการรุ่นนี้คือ ภาษาไทกลุ่มนี้มีลักษระอักษรแบ่งออกได้เป็นสองแบบตามลักษณะของภาษาที่มีอิทธิพล คือภาษามอญ และภาษาเขมร ซึ่งทั้งสองภาษาต่างได้พัฒนามาจากอักษรสมัยปัลลวะ อันเป็นแบบหนึ่งของอักษรคฤนถ์ที่ใช้กันทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย

อักษรไทที่ได้รับอิทธิพลจากอักษรมอญ (ซึ่งครั้งหนึ่งเชื่อกันว่าเป็นอิทธิพลของอักษรพม่า) ได้แก่อักษรไทใหญ่หรือชานทั้งกลุ่ม อันได้แก่ภาษาไทใหญ่ทั้งในพม่าและจีน อักษรคำตี่และอักษรไทในอัสสัมทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีอักษรลื้อและอักษรเขินอีกด้วย

ส่วนกลุ่มอักษรไทที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาเขมรหรือขอมโบราณได้กลุ่มภาษาไทยสุโขทัย ลาว ไทย ไทแดง ไทขาว และไทดำ

ผลงานศึกษาระยะแรกไม่ค่อยลงรอยกันนักเกี่ยวกับที่มาของอักษรไทว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น Louis Finot เชื่อว่าอักษรสมัยสุโขทัยได้รับต้นเค้ามาจากอักษรขอมหวัด และอักษรไทดำรับเอาต้นเค้ามาจากอักษรสุโขทัย ในขณะที่เซเดส์และเบอร์เนย์ (1927) เชื่อว่าอักษรไทดำน่าจะรับต้นแบบมาจากอักษรลาวหลวงพระบางมากกว่า

อักษรไทยมีมาก่อนสมัยสุโขทัยหรือเพิ่งเกิดขึ้นสมัยสุโขทัยยังคงเป็นประเด็นศึกษากันอยู่แม้ในปัจจุบัน บ้างเชื่อว่าแต่เดิมน่าจะมีอักษรไทใช้อยู่ก่อนแล้วก่อนสมัยสุโขทัย และมีใช้กันที่อื่นด้วยเช่นในลาวและในเขตผู้ใช้ภาษาไทดำ นั่นหมายถึงความเชื่อว่าอักษรไทอาจมีที่มาเดียวกัน แต่ไม่ได้มาหยิบยืมใช้กันเองภายหลัง

การศึกษาอักษรไทยในระยะหลังได้เบนความสนใจออกจากอักษรไทยสมัยสุโขทัย หรืออักษรไทยสยาม เมื่อการศึกษาท้องถิ่นเริ่มขึ้นอย่างจริงจัง จึงได้มีการศึกษาอักษรล้านนาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเปิดพรมแดนความรู้ ในถิ่นล้านนาไม่เพียงแต่มีเพียงอักษรธรรมล้านนา หากยังมีอักษรฝักขาม อักษรไทนิเทศ หรือแม้แต่อักษรไทลื้อและไทเขินใช้อยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอักษรไทอาหม อักษรไทใหญ่ ผลงานระยะหลังมักปรากฏในรูปของวิทยานิพนธ์และงานวิจัยของภาควิชาภาษาไทย สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออกแห่งมหาวิทยาลัยศิลปากรดังพบในงานของกำธร สถิรกุล (2526) ก่องแก้ว วีระประจักษ์ (2526) ธวัช ปุณโณทก (2522, 2530) นัยนา โปร่งธุระ (2525) กรรณิการ์ วิมลเกษม (2523) พรรณเพ็ญ เครือไทย (2533) และเรณู วิชาศิลป์ (2528) เป็นต้น

ผู้ที่ศึกษาประวัติและพัฒนาการของอักษรไทอย่างจริงจังมาเป็นเวลานานอีกท่านหนึ่งคือ Dr. Hans Penth (1984, 1989) ที่เชื่อว่าการหยิบยืมอักษรมอญของล้านนาไทยมาเป็นต้นแบบอักษรธรรม อักษรฝักขามหรืออักษรไทยสุโขทัย อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นครั้งเดียว แต่อาจจะเป็นสองครั้งก็เป็นได้ สังเกตได้ว่าอักษรไทนั้นมีจำนวนตัวอักษรไม่เท่ากัน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่มีอักษรพยัญชนะ 19-25 ตัว ได้แก่กลุ่มอักษรชานหรือไทใหญ่ และกลุ่มที่มีอักษรพยัญชนะมากกว่า 40 ตัวอันได้แก่อักษรไทย อักษรลาว เป็นต้น

น่าสังเกตว่าการศึกษาเกี่ยวกับที่มาและพัฒนาการของอักษรไทนั้น มักจะยึดตามแบบแผนเดิมเกี่ยวกับที่มาจากการยืมภาษามอญ-เขมร แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาไปที่การหยิบยืมระยะแรกว่าเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่เน้นการศึกษารูปแบบและพัฒนาการการเขียนหรือลักษณะตัวอักษรตามแนวการศึกษาจารึกและศึกษาเท่าที่มีหลักฐานพบในประเทศไทย

ความจริงการศึกษาเรื่องที่มาและพัฒนาการของอักษรไทเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ชาติพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ มาก แต่ผลงานส่วนใหญ่มุ่งเจาะประเด็นศึกษาทางด้านรูปอักษรเท่านั้น น่าแปลกใจว่าในวงการไทศึกษา มีผู้ศึกษาทางด้านนี้น้อยมาก ยังไม่มีการศึกษาประวัติและพัฒนาการของอักษรกลุ่มชานอย่างจริงจัง กว้างขวางและลึกซึ้ง ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดทางการเมืองการปกครองของพม่าและอินเดีย แม้แต่การศึกษาภาษาไทและอักษรไทในประเทศไทยก็ยังจำกัดอยู่ที่การศึกษาเฉพาะอักษร แต่ไม่มีการศึกษาที่จะให้ภาพรวมมองเห็นประวัติที่มาและพัฒนาการของอักษรไทในประเทศไทยได้อย่างกระจ่างและชัดเจน ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินตามแนวคิดของปราชญ์ด้านนี้คงเดิมไม่ว่าจะเป็นเซเดซ์หรือศาสตราจารย์ประเสริฐ ณ นคร เท่านั้น

มีการศึกษาที่น่าสนใจที่พูดถึงอักษรไทก่อนที่จะได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา ดังอักษรของจ้วงที่มีลักษณะการเขียนเป็นอักษรภาพเช่นเดียวกับอักษรจีน และอักษร “กุ่ยเจ่า" ที่หุมพัน (1996) เชื่อว่าน่าจะเป็นอักษรไทรุ่นแรกที่ใช้ในในกลุ่มลาว-ไต ที่เรียกตนเองว่า ผู้ไต หรือไตแดง อักษรชนิดนี้เขียนด้วยพู่กันจีน ลักษณะการเขียนแบบจีน เขียนจากบนลงล่าง และจากซ้ายไปขวา และได้พัฒนากลายมาเป็นอักษร “หางหมู” และต่อมาพัฒนาเป็นอักษรลาวโบราณ

การเปิดมุมมอง ค้นคว้าข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มเติม อาจจะทำให้การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของรูปแบบอักษรไทเป็นไปอย่างน่าสนใจมากขึ้นได้

4
เปรียบเทียบการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

การศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดมีขึ้นมานาน และได้ผ่านช่วงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงมามากตามยุคสมัยต่าง ๆ กว่าจะมาถึงปัจจุบัน การศึกษาเริ่มต้นจากการศึกษาภาษาไท-กะไดเฉพาะภาษา นำไปสู่การแบ่งกลุ่ม จัดเข้าตระกูลภาษา แบ่งกลุ่มย่อย และศึกษาต้นกำเนิดและพัฒนาการของภาษาไท-กะไดโดยรวม การจะทำเช่นนี้ได้ต้องผ่านการศึกษา ผ่านแบบเรียน รายการคำศัพท์และพจนานุกรม เพื่อให้เข้าใจความหมายและที่มาของคำอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่การศึกษาภาษาพูดเท่านั้น การศึกษาภาษาเขียนก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญและเป็นกุญแจไขไปสู่คำตอบหลายประการเกี่ยวกับการกระจายและความเคลื่อนไหวของผู้ใช้ภาษาไท-กะไดในประวัติศาสตร์ได้

ในเชิงภาษาและภาษาศาสตร์ แม้ว่าจะดูเหมือนว่าเส้นทางการศึกษาจะยาวไกล แต่หากพิจารณาจากผลงานจะเห็นได้ว่ายังมีเรื่องที่ต้องให้ความสนใจค้นคว้าเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในองค์ความรู้พื้นฐานเนื่องจากมีบริเวณเขตแดนหลายแห่งที่ยังต้องการการเข้าไปศึกษาภาษาไท-กะไดที่ยังไม่มีผู้ศึกษามาก่อน การรวบรวมคำศัพท์เพื่อทำพจนานุกรมยังมีความจำเป็น การศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเชิงภาษายังต้องการการค้นคว้าศึกษาวิจัยอีกมาก และประการสำคัญความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการจัดกลุ่มภาษาย่อย การแบ่งกลุ่มใหญ่ และการจัดเข้าตระกูลภาษายังรอการค้นคว้าเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได มีเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งที่น่าสนใจนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงเชิงทฤษฎีและกระบวนทัศน์แล้ว คือ การเปลี่ยนแปลงผู้ศึกษาและมุมมองของการศึกษา คนท้องถิ่นได้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการศึกษาภาษาของตนเอง พวกเขาไม่ใช่เป็นเพียงแต่ผู้บอกภาษาหรือผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น แต่ได้เข้ามามีบทบาททางวิชาการด้านนี้มากขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้ถือเป็นนิมิตหมายที่ดีของวงการศึกษาภาษาไท-กะได

อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างและข้อจำกัดระหว่างผู้ศึกษาสองกลุ่มอยู่มาก ความแตกต่างประการแรกคือ นักวิชาการตะวันตกที่เข้ามาศึกษานั้นส่วนใหญ่ได้ศึกษาภาษาต่าง ๆ มาก่อน มีความรู้เชิงทฤษฎีทางภาษาค่อนข้างมากและมีจุดยืนทางทฤษฎีที่ชัดเจน ผ่านการวิจัย และที่สำคัญและแตกต่างมากคือมีรู้และพูดหลายภาษา ที่ชัดเจนคือ สามารถพูดและรู้ภาษาท้องถิ่นมากกว่าหนึ่งภาษา เช่น ก่อนที่จะมาศึกษาภาษาไท-กะได นักวิชาการตะวันตกส่วนใหญ่จะรู้ภาษาจีน ภาษาเวียดนาม ภาษาเขมร ภาษาพม่า ภาษาอินเดีย ภาษาอินโดนีเซียและภาษาชาว

เกาะต่าง ๆ ภาษาใดภาษาหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งภาษา สิ่งนี้เป็นข้อได้เปรียบเพราะเสมือนได้เรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของภาษาใกล้เคียงหรือภาษาในบริบทมาก่อนที่จะเข้าศึกษาภาษาไท-กะได และทำให้การศึกษาภาษาไท-กะไดเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากขึ้นเพราะผู้พูดภาษาไท-กะไดส่วนใหญ่ที่นอกเหนือจากลาวและไทยแล้ว อยู่ในสถานภาพของชนกลุ่มน้อยที่ต้องศึกษาเรียนรู้ภาษาของชนกลุ่มใหญ่ การสื่อสารผ่านภาษาไท-กะไดต่างถิ่นเพียงประการเดียวนั้นไม่สามารถทำได้ดีนัก หากยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการเก็บข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาษาเป้าหมายที่ศึกษามีความแตกต่างกันมากจนถึงระดับไม่สามารถสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่นได้ การใช้ล่ามเป็นเรื่องที่ไม่สะดวกอย่างยิ่ง

ประการต่อมา การมีประสบการณ์เชิงทฤษฎีทางภาษาหลากหลาย การพูดได้หลายภาษา เป็นข้อได้เปรียบในการมองภาพรวมของภาษาที่กำลังจะเข้าไปศึกษาได้ชัดเจนมากขึ้น การแบ่งกลุ่มภาษา การจัดตระกูลภาษาจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยหากผู้ศึกษารู้เพียงภาษาเดียวหรือสองภาษาเท่านั้น และไม่สามารถมองเห็นความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาได้ ดังกรณีของการจัดตระกูลภาษา กลุ่มที่มีโอกาสศึกษาภาษาจีน-ทิเบตจะมองเห็นภาษาไท-กะไดว่าเป็นส่วนหนึ่งของตระกูลภาษานี้ ในขณะที่ผู้ศึกษามาจากสายออสโตรนีเซียจะมีความเห็นที่แตกต่างออกไป ความแตกต่างสะท้อนความรู้และความเข้าใจอันเป็นภูมิหลังของผู้ศึกษาได้อย่างดี ผู้ที่ได้เปรียบที่สุดคือผู้ที่รู้มากภาษาที่จะมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาต่าง ๆ ได้อย่างดี

ประการที่สาม นักวิชาการตะวันตกมีระบบจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ที่นักวิชาการตะวันตกด้วยกันสามารถศึกษาเป็นพื้นฐานและพัฒนาต่อไปได้ ด้วยเหตุผลว่าภาษาที่ใช้เขียนเป็นภาษาตะวันตกด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน ซึ่งภาษาหลักเหล่านี้ส่วนใหญ่นักวิชาการตะวันตกจะเข้าใจ พออ่านออกหรือเขียนได้ นักวิชาการเหล่านี้สามารถศึกษาค้นคว้าผลงานเก่า ๆ ได้เพราะระบบสารสนเทศและสารนิเทศที่ดี ทำให้นักวิชาการเหล่านี้ค่อนข้างที่จะมีความพร้อมในการลงมือศึกษาภาษาเป้าหมายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมเชิงทฤษฎีภาษาและความเข้าใจเกี่ยวกับงานศึกษาของภาษาเป้าหมาย

ประการสุดท้าย นักวิชาการตะวันตกได้รับการสนับสนุนการดำเนินการศึกษาวิจัยด้วยเงินทุนที่มากพอจะใช้จ่ายสำหรับค่าเดินทาง ที่พัก ล่าม จัดซื้อเอกสาร ฯลฯ ตลอดจนการจัดพิมพ์เผยแพร่ผลการศึกษา อีกทั้งนักวิชาการตะวันตกที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาหรือองค์การของรัฐยังได้รับการสนุนให้สามารถใช้เวลาในการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นระยะเวลานานนับปีหรือมากกว่านั้นได้ ดังจะเห็นได้จากผลงานด้านภาษาและภาษาศาสตร์ของนักวิชาการอเมริการะยะหลังจะเป็นผลงานของศาสตราจารย์ด้านภาษาศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับการสนับสนุนให้มาทำงานภาคสนามและนำผลงานศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ในรูปของบทความหรือหนังสือ และผลงานของนักศึกษาปริญญาโทและเอกที่ได้รับทุนให้มาศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์

โดยทางตรงกันข้าม สิ่งที่เป็นข้อได้เปรียบของนักวิชาการตะวันตก ได้เป็นข้อจำกัดของคนท้องถิ่นไปทั้งสิ้น ประการแรก นักวิชาการท้องถิ่นมักจะมีความรู้เพียงภาษาเดียวคือภาษา

ท้องถิ่น หรืออาจรู้ภาษาถิ่นมากกว่าหนึ่งภาษาซึ่งก็ยังเป็นข้อจำกัดหากไปศึกษานอกถิ่นประเทศของตนเอง อาจเป็นข้อได้เปรียบหากภาษาถิ่นมีความใกล้เคียงกัน การรู้เพียงภาษาเดียวและยังมีข้อจำกัดในการรู้ภาษาตะวันตกทำให้ไม่สามารถจะรับรู้สิ่งที่ได้เคยมีผู้ศึกษาวิจัยไว้ก่อนหน้านี้นอกจากรอการแปลให้เป็นภาษาท้องถิ่นของตน ทั้งยังทำให้เกิดข้อจำกัดในการรับรู้ เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีทางภาษา หลักการ แนวคิด และวิธีการดำเนินการวิจัยทางภาษาที่มีประสิทธิภาพที่มีการศึกษาเผยแพร่เป็นภาษาตะวันตก ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผลงานด้านนี้ของนักวิชาการท้องถิ่นค่อนข้างจะตื้นเขิน ไม่ครอบคลุม คับแคบ และขาดระบบการอ้างอิงที่ดี

ประการที่สอง นักวิชาการท้องถิ่นมักมุ่งศึกษาเฉพาะภาษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ขาดการศึกษาบริบทแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นบริบททางภาษาหรือทางสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำให้ดูเหมือนว่าภาษาเป้าหมายไม่มีบริบทอื่นใดนอกจากแวดล้อมด้วยภาษานั้นเพียงประการเดียว สิ่งนี้เป็นผลมาจากประการแรกเพราะรู้เพียงภาษาเดียว จึงไม่มีโอกาสที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมที่เป็นภาษาอื่น วัฒนธรรมอื่นได้ ทำให้มองไม่เห็นความสัมพันธ์กับภาษาและวัฒนธรรมอื่น ๆ มุมมองด้านการเปรียบเทียบขาดหายไป งานลักษณะนี้พบได้มากมายในงานของนักวิชาการท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการไทอาหม ไทใหญ่ในพม่าและจีน ไทย เวียดนามและลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดจากแนวคิดเรื่องกำเนิดภาษาเดียว ฉะนั้น การศึกษาจึงมุ่งไปหาภาษาดั้งเดิมหรือภาษาต้นกำเนิดภาษาเดียว แนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดข้อจำกัดหลาย ๆ ด้านตามมา ทำให้มองเห็นได้ว่า งานด้านนี้ส่วนใหญ่จึงดำเนินไปในแนวทางเดียวกันมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ

ประการที่สามซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดผลขึ้นดังสองประการแรกคือการขาดแหล่งวิชาการ แหล่งทุนสนับสนุนและการสนับสนุนด้านเวลา เข้าใจแต่เดิมสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นของภูมิภาคนี้ทั้งหมดไม่ได้เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่นักวิชาการตะวันตกได้ศึกษาวิจัยไว้ และไม่ได้มีสถาบันที่ทำงานด้านนี้โดยตรง ผู้ที่สนใจเองก็ไม่ได้รับทุนสนับสนุนในการดำเนินการและไม่เปิดโอกาสให้ใช้เวลาออกภาคสนามด้วยเช่นเดียวกัน หากมองย้อนไปในอดีตจะพบได้ว่า การศึกษาของตะวันตกเกิดจากสภาพเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจการค้า และการเผยแพร่คริสตศาสนาที่เป็นปัจจัยผลักดันให้รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุ่มเทงบประมาณและกำลังคนเพื่อศึกษาท้องถิ่นภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ การศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดเป็นเรื่องของความจำเป็น เป็นสิ่งที่ต้องทำด้วยจุดมุ่งหมายและผลประโยชน์มหาศาลมองเห็นได้ชัดเจน สิ่งนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับรัฐบาลท้องถิ่น การศึกษาด้านนี้จึงเป็นเพียงการศึกษาเพื่อองค์ความรู้ เพราะมองไม่เห็นว่านอกจากรู้ไว้สอนหนังสือแล้วจะไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้ไม่ ความสำคัญ ความจำเป็น และการมองเห็นประโยชน์เพิ่งเกิดขึ้นภายหลังเมื่อเกิดกระแสท้องถิ่นนิยมขึ้นเท่านั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ผลงานของนักวิชาการท้องถิ่นและนักวิชาการตะวันตกมีความแตกต่างกันมาก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเริ่มมีนักวิชาการท้องถิ่นที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก และมีสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่นที่จัดการศึกษาแบบตะวันตกได้เริ่มทำงานศึกษาด้านภาษาศาสตร์ภาษาไทกะไดเพิ่มขึ้น สามารถสร้างสรรค์ผลงานเทียบกับผลงานตะวันตกได้บ้าง

แล้ว แต่ก็ยังจัดว่ายังมีอยู่จำนวนน้อยมากเมื่อดูจากรายชื่อผลงานวิจัยของนักวิชาการท้องถิ่นทั้งหมด นักวิชาการตะวันตกยังคงมีอิทธิพลมากต่อวงการภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

5
ประเมินกระบวนทัศน์ภาพรวม ของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได

จากการประมวล วิเคราะห์ และตีความผลงานการค้นคว้าที่ผ่านมาทำให้พอสามารถที่จะประเมินกระบวนทัศน์ภาพรวมของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดได้อย่างดังต่อไปนี้

5.1 กระบวนทัศน์ในแง่ของกรอบคิด

ผลงานการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดส่วนใหญ่ตั้งแต่แรกเริ่มจนมาถึงปัจจุบันแม้ว่าจะมีปริมาณมาก แต่ก็สามารถจัดแบ่งเป็นกระบวนทัศน์ในแง่ของกรอบคิดได้เป็น 4 กรอบคิดคือ

1. มองภาษาไท-กะไดลักษณะภาษาชายขอบ ไม่มีไวยากรณ์ และเป็นภาษาของกลุ่มชนที่ล้าหลัง ลักษณะกรอบคิดเช่นนี้เห็นได้ชัดเจนในผลงานการศึกษาด้านพจนานุกรม ไวยากรณ์ และเป็นกระบวนทัศน์หลักที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคบุกเบิก แม้เวลาผ่านไปแล้วก็ตาม การมองภาษาไท-กะได ที่ไม่ใช่ภาษาของตนเองเป็นภาษาอื่น ภาษาที่ห่างไกลศูนย์กลางยังคงเกิดขึ้นกับผลงานบางชิ้นในรุ่นหลังเช่นเดียวกัน

2. กระบวนทัศน์หลักที่ใช้ในการศึกษากำเนิดและการแพร่กระจายของภาษาไท-กะไดยังคงเป็นกระบวนทัศน์ที่เชื่อในกำเนิดเดียว กล่าวคือ เชื่อว่า มีภาษาดั้งเดิมเพียงภาษาเดียวที่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบส่วนใหญ่ได้พยายามสืบสร้างเพื่อจะหาลักษณะของภาษาดั้งเดิมว่าเป็นอย่างไร มีถิ่นกำเนิดถิ่นเดียว และถิ่นนั้นจะอยู่ที่ใด ลักษณะกระบวนทัศน์เช่นนี้ทำให้เกิดสร้างแผนภูมิต้นไม้เพื่อที่จะอธิบายภาษาแม่ภาษาลูก ภาษาพี่ภาษาน้อง ฯลฯ เป็นต้น สืบเนื่องมาจากกระบวนทัศน์เรื่องกำเนิดเดียว ยังผลให้เชื่อในเรื่องการอพยพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพจากเหนือสู่ใต้ หรือจากตะวันออกสู่ตะวันตก หรือจากใต้สู่เหนือ หรืออาจจะเรียกว่ากรอบคิดนี้ว่าเป็นทฤษฎีแพร่กระจาย ผลงานทางภาษาและภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่แทบจะไม่มีผลงานที่ศึกษาค้นคว้าแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ในกระบวนทัศน์นี้

มีความเห็นขัดแย้งเป็นสองแนวใหญ่ ๆ คือแนวคิดตระกูลภาษาไท-กะไดที่มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตระกูลภาษาจีน-ทิเบต และแนวคิดภาษาออสโตร-ไท ที่เชื่อว่าภาษาไท-กะไดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาของชาวหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกมากกว่า

3. ลักษณะของกระบวนทัศน์ทางด้านกรอบคิดที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในพัฒนาการการศึกษาด้านนี้ก็คือ กระบวนทัศน์ด้านเอกวิชาการ กับสหวิชาการ กล่าวคือ นักภาษาและภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่เชื่อว่าการศึกษาภาษาเพื่อสืบย้อนกลับไปสู่ภาษาดั้งเดิม หรือเพื่อหาคำตอบทางประวัติศาสตร์ สังคม หรือวัฒนธรรมนั้น ต้องดูที่ภาษา ด้วยข้อมูลทางภาษาล้วน ๆ เท่านั้นที่จะสามารถให้คำตอบได้ ในขณะที่อีกกระบวนทัศน์หนึ่งเชื่อว่า การศึกษาทางด้านนี้ต้องศึกษาบริบท ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม หรือวัฒนธรรมโดยรวม ทั้งวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และสภาพแวดล้อมที่เป็นคนที่มีปฏิสัมพันธ์กัน สภาพภูมิศาสตร์ ฯลฯ ดังจะพบได้ว่าผลงานระยะแรกเกือบทั้งหมดล้วนศึกษาเป็นเอกวิชาการทั้งสิ้น ในขณะที่นักภาษาและนักภาษาศาสตร์รุ่นหลังบางคนได้เริ่มเปลี่ยนกระบวนของการศึกษาไปแล้ว

4. การศึกษาวิจัยด้วยการมองจากมุมมองของคนใน กระบวนทัศน์เช่นนี้เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่ผลักดันให้เจ้าของภาษา เจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้ศึกษาเอง หรือผู้วิจัยพยายามเข้าร่วมกิจกรรม สอบถามความรู้สึกนึกคิด และพยายามยืนอยู่บนจุดยืนของผู้วิจัยมากขึ้น แต่จากการศึกษาจากมุมมองของคนในนี้เองบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดบางประการขึ้นมาได้ ด้วยการตีความการศึกษาจากกลุ่มนักวิชาการไทยที่ไปศึกษาภาษาไทว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นิยม หรือเป็นพวกลัทธิรวมไท (Pan-Taism) มุมมองจากคนในทำให้มองเห็นความเชื่อมโยมกันอย่างลึกซึ้งด้านภาษาและวัฒนธรรม ดังปฏิบัติกันในสายการศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์ และภาษาศาสตร์เชิงสังคม หรือพัฒนาการของภาษา เป็นต้น

5.2 ทิศทางของการศึกษา

การศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์ได้พัฒนาจากเป้าหมายการศึกษาเพื่อครอบงำทางการเมืองและสังคม เปลี่ยนแปลงความคิด เพื่อความสะดวกในการสื่อสารเพื่อการปกครองและเผยแพร่ศาสนา จากนั้นได้นำไปสู่ศาสตร์ที่กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายในขณะนั้น คือการจัดกลุ่มภาษา การหาตระกูลภาษา และการสืบสร้างเพื่อหาภาษาดั้งเดิม ซึ่งโดยนัยะหมายถึงการอธิบายพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ด้วยวิธีการเปรียบเทียบ และการใช้ภาษาศาสตร์เชิงสถิติเข้ามาเป็นวิธีการหลักในการอธิบาย ดูเหมือนว่าทิศทางการศึกษาเช่นนี้ จะเป็นกระแสหลักของการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข้อมูลใหม่ ๆ ด้านภาษากะไดในเขตตอนใต้ของประเทศจีนมากขึ้น ในขณะที่การศึกษาภาษาไทกลุ่มตะวันตก

เฉียงใต้อันได้แก่ภาษาไทย ลาว ไทใหญ่ ลื้อ อาหม ฯลฯ ได้มีการศึกษาและมีรายละเอียดมากกว่าภาษาไทกลุ่มอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการทำพจนานุกรม ดูยังจะเป็นผลงานที่เหมือนกับเริ่มต้นอีกครั้งกับภาษาไท-กะไดที่นักวิชาการภายนอกเพิ่งมีโอกาสได้ไปเรียนรู้ สัมผัส และยังมีภาษาไท-กะไดอีกจำนวนมากที่ยังต้องการการเก็บคำเพื่อทำเป็นวิทยานิพนธ์ ในโลกยุคใหม่นี้ การทำถ่ายเสียงด้วยสัทอักษรแบบสากลหรืออย่างน้อยก็ใกล้เคียงกับสากล ทำให้ผลงานสามารถอ่านได้เข้าใจทั่วไปมากขึ้น

ทิศทางหนึ่งซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงนักคือการสร้างงานด้านภาษาและภาษาศาสตร์เพื่อผลประโยชน์ของคนภายนอก นักวิชาการ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ แต่สิ่งที่ยังเกิดขึ้นน้อยมาก คือ การผลิตผลงานวิจัยค้นคว้าเพื่อประโยชน์สุขของเจ้าของภาษาคนท้องถิ่น

5.3 แนวทางและวิธีการศึกษา

การศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ที่ผ่านมาใช้แนวทางและวิธีการศึกษาจากการออกภาคสนาม เก็บข้อมูลเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมภาษณ์จากผู้บอกภาษาเพียงไม่กี่คน หากเป็นการศึกษาทางด้านวรรณกรรม และการทำพจนานุกรมก็เช่นเดียวกันคือ การจ้างผู้บอกภาษามาให้ข้อมูลหรือแปลเอกสาร โดยใช่สุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ มากกว่าการออกสำรวจพื้นที่เพื่อหาแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมที่สุด หลังจากยุคสงครามเพื่ออิสรภาพและยุคสงครามเย็น การทำงานเกี่ยวกับภาษาไท-กะไดดำเนินไปได้ด้วยการสอบถามสัมภาษณ์จากผู้อพยพในเขตเวียดนามใต้ ภาคเหนือ และภาคอีสานของประเทศไทย เป็นหลัก ผู้ศึกษาส่วนใหญ่มีข้อจำกัดทางด้านภาษา กล่าวคือไม่สามารถพูดภาษาเป้าหมายได้ การสื่อสารต้องผ่านภาษาที่อื่นหรือผ่านล่ามเท่านั้น

หลังเริ่มเปิดพรมแดนความรู้ การมีโอกาสเข้าไปทำงานวิจัยในพื้นที่มีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบกับปัญหาเรื่องการสื่อสารไม่เข้าใจกันเช่นเดิม ฉะนั้น การใช้ล่าม หรือใช้ภาษากลางติดต่อกันยังเป็นแนวปฏิบัติและวิธีการแบบเดิม จนกว่าจะมีการศึกษาเตรียมตัวอย่างดีของผู้วิจัยที่จะต้องสามารถใช้ทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้เอง

การศึกษาที่ต้องการทักษะ ความสามารถ ความรู้ทางทฤษฎีสูงมาก คือ การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบ ที่ต้องมีความรู้เรื่องระเบียบวิธีเปรียบเทียบเป็นพื้นฐาน สามารถอ่านภาษาไท-กะไดได้หลายภาษา อย่างน้อยต้องอ่านและเข้าใจพจนานุกรมหรือรายการคำที่ผู้อื่นเก็บรวบรวมไว้ได้จึงจะสามารถดำเนินการศึกษาด้านนี้ได้อย่างแม่นยำ และหากเพิ่มเติมกระบวนทัศน์ด้านสหวิทยาการ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาสภาพแวดล้อม พัฒนาการทางสังคมและประวัติศาสตร์ของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได ด้วยเหตุนี้เอง การศึกษาแนวนี้จึงต้องการแนวทางในการศึกษาหลายแนวทางและหลายวิธีการเช่นเดียวกัน จึงไม่น่าแปลกใจนักว่า ผลงานด้านนี้พัฒนาไปได้น้อยและมีผู้สนใจศึกษาวิจัยจำนวนน้อยเช่นกัน

เมื่อมองเห็นภาพรวมของผลงานและการวิจัยทางด้านภาษาและภาษาศาสตร์ที่ผ่านมา อันเป็นผลพวงของการศึกษาวิจัยของชาวตะวันตกและคนท้องถิ่น ทั้งได้เรียนรู้ข้อได้เปรียบและข้ออ่อนของผู้ศึกษาวิจัยและผลงานที่ปรากฏแล้ว ทำให้ต้องกลับมาพิจารณาว่า สภาพดังที่ผ่านมาน่าจะเป็นบทเรียนที่ดีสำหรับนักวิชาการท้องถิ่นและวงวิชาการภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดท้องถิ่น และนำบทเรียนและประสบการณ์นี้เป็นแนวทางและนโยบายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการด้านนี้ให้เกิดขึ้นให้ได้ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักวิชาการไทย หากเราต้องการเป็นผู้นำทางด้านภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะได สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นไปได้ หากได้มีการพิจารณาดำเนินการจากบทเรียนและประสบการณ์ที่ผ่านมา

จุดเริ่มต้นของการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีมาก นอกจากได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ แล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักวิชาการด้านนี้ได้มาแลกเปลี่ยนความรู้ และได้เผยแพร่องค์ความรู้จากการประมวลทั้งหมดให้กับผู้สนใจด้านนี้ การศึกษาภาษาไท-กะไดเป็นภาระที่ต้องสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมารับผิดชอบทำการศึกษาวิจัยเพื่อสืบทอดและสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการด้านนี้ บทเรียนและประสบการณ์ของตะวันตกและท้องถิ่นบอกให้รู้ว่าการจะทำเช่นนั้นได้ จำเป็นต้องทำให้ผู้ศึกษาวิจัยมีความรู้เชิงทฤษฎีทางภาษาที่หนักแน่นเป็นพื้นฐาน มีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่นได้หลายภาษา หรืออย่างน้อยต้องรู้ภาษาของประเทศที่ผู้ใช้ภาษาไท-กะไดอาศัยอยู่ มีความรู้และความสนใจหลายสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษา สังคม และวัฒนธรรม ที่จะทำให้ภาพของการศึกษาภาษาเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่เป็นองค์รวมได้ นอกจากนี้ผู้สนใจศึกษาวิจัยพึงได้รับการสนับสนุนเชิงงบประมาณและเวลาเพื่อทุ่มเทให้กับการศึกษาได้อย่างจริงจังและเต็มที่อีกด้วย

5.4 ประเด็นสำคัญของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์

ที่ผ่านมา การศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดมีจุดเน้นเพียงไม่กี่ประการดังนี้ ประการแรกสุด การจัดกลุ่มภาษาเพื่อรวมเป็นตระกูลภาษา และจัดแยกกลุ่มเป็นสาขาต่าง ๆ แม้ว่าจะมีการศึกษามาแต่เริ่มแรก แต่นักภาษาและภาษาศาสตร์ก็ยังไม่มีมติเป็นเอกฉันท์เกี่ยวกับเรื่องนี้ การแบ่งกลุ่มย่อยในตระกูลภาษาไท-กะไดดูค่อนข้างจะลงตัวมากขึ้นกว่าการกำหนดเป็นภาษาตระกูลย่อยของภาษาตระกูลใหญ่ ประเด็นศึกษามีข้อโต้เถียงด้วยมีข้อจำกัดของการรู้ภาษาที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ทำให้นักวิชาการส่วนใหญ่ที่มีความรู้ภาษาน้อยภาษาไม่สามารถเข้าไปโต้แย้งได้ ประเด็นนี้รวมไปถึงการสืบสร้างจากภาษาลูก ๆ ไปหาภาษาแม่ด้วยเช่นเดียวกัน ผู้ศึกษาวิจัยมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ มีข้อมูลหลาย ๆ ภาษาลูกปัจจุบันหลายภาษาเพื่อให้การสืบสร้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังต้องเรียนรู้การยืมคำข้ามภาษาจารึกโบราณ เพื่อนำมาอ้างอิงเป็นหลักฐานได้ด้วย มิฉะนั้นการสืบสร้างจะเป็นเดินตามแนวเดิมที่มีการสืบสร้างมา

ประเด็นที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ การเรียนรู้ภาษาลูก ๆ ในกลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได เพื่อความสะดวกในการเรียนรู้คำศัพท์ วรรณกรรม วัฒนธรรม ฯลฯ เป้าหมายส่วนนี้จึง

เป็นเรื่องของการสร้างบทเรียน การทำรายการคำ และการทำพจนานุกรม เพื่อเป็นคู่มือการศึกษาวิจัยภาษาดังกล่าวได้ด้วยตนเองและทำได้อย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องผ่านภาษาที่สองหรือผ่านการแปล

ในกรณีที่ภาษาลูกบางภาษามีอักษรเป็นของตนเอง เช่น ภาษาอาหม ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทดำ ภาษาไทขาว หรือภาษานุง เป็นต้น การเรียนรู้อักษรเหล่านั้นกลายเป็นเรื่องจำเป็นพื้นฐานสำหรับการเข้าไปศึกษา ตำราแบบเรียนอักษรภาษาและพจนานุกรมภาษาเขียนเหล่านี้ คือความจำเป็นเร่งด่วนที่ถือเป็นประเด็นสำคัญที่สุด ปราศจากสิ่งเหล่านี้ จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่องานวิจัยอย่างสูง และที่สำคัญไม่น้อยเช่นเดียวกันคือการเรียนรู้ภาษากลางหรือภาษาของประเทศที่มีกลุ่มคนไท-กะไดอาศัยอยู่ เพราะในแง่ของการสื่อสารแล้ว ภาษากลางนี้ได้เข้าไปมีบทบาทอย่างสูงในภาษาพูดในชีวิตประจำวันของคนไท-กะไดเหล่านี้

ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญมาก คือ ผู้ที่ศึกษาวิจัยการมีกรอบคิด ทฤษฎี ที่มีลักษณะสหวิทยาการ ที่ไม่มองเพียงว่าการศึกษาภาษาคือการ "จ้าง" ผู้บอกภาษามาให้ข้อมูลเพียงคนหนึ่งหรือสองคน แต่การศึกษาต้องเป็นการศึกษาบริบททางภาษาของผู้พูดขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้พูดคนอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่ต่างกัน หรือการสืบสร้างภาษาดั้งเดิม ควรมีบริบทของภาษาในแง่ของสถานที่และเวลามากขึ้น ไม่ใช่เป็นการสืบสร้างที่ไม่ได้คำนึงถึงระยะเวลาและสถานที่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา บริบททางเวลาและสถานที่ครอบคลุมถึงบริบทของกลุ่มชนที่แวดล้อม และสภาพทางวัฒนธรรมและสังคมอื่น ๆ หากได้คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คำตอบทางภาษาศาสตร์ จะสามารถเข้าไปมีบทบาทในการศึกษาเรื่องพัฒนาการของภาษาและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได ตลอดจนการตอบคำถามเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างภาษาหรือระหว่างภาษาถิ่นได้ดียิ่งขึ้นด้วย

6
การสังเคราะห์ สรุปผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาประมวล วิเคราะห์และตีความเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาและภาษาศาสตร์ในด้านการกระจายของภาษาไท-กะได การทำแผนที่ รายการคำและพจนานุกรม แบบเรียนและคู่มือการเรียน ภาษาและวรรณกรรม การศึกษาแนวนิรุกติศาสตร์ การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบ และประวัติและพัฒนาการของอักษรไท ทั้ง ๗ หัวข้อนี้แล้ว ผู้วิจัยขอเสนอการสังเคราะห์ การสรุปผลและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคตดังนี้

6.1 การสังเคราะห์การศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์

หากมองย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้นของการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ตระกูลไท-กะได และพัฒนาการของการศึกษามาถึงปัจจุบัน จะพบได้ว่าหัวใจของการศึกษาทั้งหมดแม้จะอยู่ภายใต้กรอบคิดของการศึกษาภาษาแขนงต่างๆ ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย ด้วยทฤษฎีและแนวทางที่แตกต่างกัน ก็คือการศึกษาเรียนรู้มนุษย์ เพื่อเข้าใจมนุษย์-ซึ่งในที่นี้คือกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได และวัฒนธรรมจากแง่มุม หลักฐาน และเหตุผลทางภาษาและภาษาศาสตร์ จากประเด็นคำถามพื้นฐานชุดแรกเกี่ยวกับต้นกำเนิด ถิ่นกำเนิด การแพร่กระจาย ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ที่นำกรอบคิด ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ นิรุกติศาสตร์ และภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบมาตอบคำถาม โยงใยความสัมพันธ์ และสืบสร้างเพื่อหารากเหง้าและถิ่นกำเนิด

ประเด็นคำถามพื้นฐานชุดที่สอง คือคำถามเพื่อการเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ให้มากขึ้นโดยผ่านภาษาเป็นเครื่องมือทั้งการสื่อสารผ่านเสียงและอักษร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นนี้ การทำรายการคำ พจนานุกรม ตำราและแบบเรียนภาษาจึงได้เกิดขึ้นตามความจำเป็น เพื่อให้เข้าใจคน ผลผลิตของพวกเขาที่เป็นวัฒนธรรมและวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ประเด็นคำถามชุดนี้ยังนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาในรูปของการหยิบยืม อิทธิพลทางเสียง โครงสร้างทางไวยากรณ์ และรูปแบบของอักษร ที่สามารถบ่งบอกถึงระยะเริ่มแรกและพัฒนาการของอักษรได้

ผลงานการศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์โดยแท้จริงแล้ว ไม่ใช่เป็นผลงานที่มุ่งศึกษาเพื่อเข้าใจตัวภาษาบริสุทธิ์ แต่เป็นผลงานการศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความเข้าใจและตัวภาษาเองก็เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สามารถทำให้เข้าใจเจ้าของภาษาในมิติต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นหลักฐานที่จะสืบค้นพัฒนาการทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมได้ด้วย ผลงานของ

นักวิชาการในรุ่นบุกเบิกทั้งหมด กล่าวได้ว่าเป็นผลงานที่ใช้ภาษาเป็นสื่อและหลักฐานในการเข้าใจประวัติศาตร์ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มชาติพันธ์ ก่อให้เกิดการสร้างตระกูลภาษาที่อาศัยรูปแบบของภาษามาเป็นตัวกำหนด สร้างรายการคำ พจนานุกรมภาษาเพื่อเข้าใจคนพื้นเมือง อ่านเอกสารเพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ หรือเปรียบเทียบภาษาเชิงนิรุกติศาสตร์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไท-กะไดกับภาษาจีน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลังที่เชื่อความเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ เอกวิทยาการ ทำให้มีผลงานด้านนี้เป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อการเข้าใจผู้พูดหรือเจ้าของภาษา เพียงแต่ให้ข้อมูลลักษณะทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทาง เสียง คำ หรือประโยค แต่ไม่ได้นำไปสู่คำตอบเพื่อความเข้าใจเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมแต่อย่างใด แต่เป็นผลงานที่มีคุณค่าเป็นวัตถุดิบที่รอการหยิบใช้หรือนำไปประยุกต์เสริมกับข้อมูลด้านอื่นต่อไป

การศึกษาภาษาไท-กะได ที่กลุ่มผู้พูดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่อยู่ตามขอบตะเข็บชายแดน เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งผลประโยชน์ของผู้ศึกษาเป็นหลัก แทบจะไม่พบว่ามีผลงานชิ้นใดที่เป็นการศึกษาเพื่อเจ้าของภาษา ด้วยเหตุนี้เองแม้ว่าจะการศึกษาภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดจะได้เกิดขึ้นมาแล้วเป็นเวลานานกว่าศตวรรษก็ตาม อาจเรียกได้ว่าผลงานงานการศึกษาเกือบทั้งหมดเป็นของชาวตะวันตก หรือเป็นของ"คนนอก" ดำเนินตามแนวคิด กรอบทฤษฎีตะวันตก มีผลงานของคนท้องถิ่นเจ้าของภาษาเพียงน้อยนิด และเพิ่งเริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีการ "ฟื้นฟู" ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นในยุคหลัง

6.2 สรุปผลการวิจัย

6.2.1 การวิจัยด้านภาษาและภาษาศาสตร์ไท-กะไดที่ผ่านมาได้ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาไท-กะไดเป็นจำนวนมาก ทั้งในแง่ของการกระจาย ถิ่นที่อยู่ ที่เสนอออกมาในรูปของแผนที่ภาษา แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได แต่เนื่องจากการศึกษาด้านนี้ต้องหยุดชะงักลงเป็นเวลานานด้วยเหตุผลและข้อจำกัดทางการเมืองและสังคม และเป็นการศึกษาแบบแยกส่วนแบ่งพื้นที่ตามเขตของประเทศและเขตอาณานิคม ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นของเจ้าอาณานิคม ผลงานคนท้องถิ่นเพิ่งเริ่มขึ้นมาไม่นานนี้เอง

6.2.2 ผลงานวิจัยระยะแรกได้สร้างคุณูปการอย่างมากที่ได้รวบรวมรายการคำศัพท์ พจนานุกรม แต่การทำงานยุคนั้นทำได้เพียงบางท้องถิ่นด้วยจุดประสงค์เฉพาะ ทำให้ยังไม่สามารถรวบรวมคำและพจนานุกรมได้อย่างครบถ้วนนัก และยุคสมัยต่อมาเรื่องของภาษากลุ่มชาติพันธุ์และภาษาท้องถิ่นไม่เพียงแต่ไม่ได้รับความสนใจ แต่ไม่สนับสนุนให้มีการศึกษา แม้ว่าปัจจุบันมีการตื่นตัวด้านนี้มากขึ้น มีความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายด้านที่ไม่สามารถจะรวบรวมคำทำพจนานุกรมของภาษาไท-กะไดทุกภาษา หรือแม้แต่เฉพาะภาษาที่สำคัญได้มากนัก

6.2.3 คู่มือและแบบเรียนภาษาที่ผ่านมามุ่งไปเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน มีจำนวนน้อย และเฉพาะบางภาษาเท่านั้น คู่มือแบบเรียนเหล่านี้สร้างขึ้นตามเหตุผลทางการเมือง มากกว่าเกิดขึ้นด้วยเหตุผลทางวิชาการ ยังมีภาษาไท-กะไดอีกจำนวนมากมายที่ยังไม่มีแม้รายการคำ บทเรียนเพื่อให้นักวิชาการได้ศึกษา

6.2.4 การศึกษาด้านวรรณกรรมภาษาไท-กะไดมีข้อจำกัด ที่ผ่านมาต้องผ่านการแปล นักวิชาการไม่สามารถเข้าศึกษาเองได้โดยตรง ผลงานด้านนี้จึงเรียกว่ามีน้อยมาก ยกเว้นบางภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาไทในประเทศไทย

6.2.5 การศึกษาด้านนิรุกติศาสตร์มีมากในระยะแรกที่พยายามสืบค้นความหมายของคำ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา แต่ด้วยนักนิรุกติศาสตร์ซึ่งต้องมีความรู้หลายภาษา มีน้อย ทำให้ผลงานด้านนี้มีน้อยตามไปด้วย

6.2.6 ผลการศึกษาด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบยังผลให้เกิดการกำหนดตระกูลภาษาไท-กะได การแบ่งกลุ่มภาษา ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มภาษา อาจเรียกได้ว่ามีการศึกษาค้นคว้าและมีผลงานมากที่สุดก็ว่าได้ อย่างไรก็ตามยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และตระกูลภาษาอยู่ที่รอการใช้เหตุผลหลักฐานโต้แย้งกัน

6.2.7 การศึกษาด้านประวัติและพัฒนาการของอักษรไทยเป็นผลการศึกษาที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ แต่การศึกษาเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของอักษรไทกลุ่มอื่น ๆ ยังทำได้น้อยด้วยข้อจำกัดทางวิชาการและข้อมูล ที่ยังรอการค้นคว้าอีกต่อไป

จากผลงานทั้งหมดนี้ นักวิชาการไทยส่วนใหญ่ยังเข้าไปมีบทบาทสร้างสรรค์งานวิชาการด้านนี้น้อยมาก และยังไม่มีกรอบคิด ทฤษฎี หรือแนวทางที่เรียกได้เป็นของนักวิชาการไทยอย่างแท้จริง แต่ทั้งหมดนี้เกิดจากข้อจำกัดทางวิชาการ การเมือง และงบประมาณสนับสนุน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ก่อนที่พูดถึงการวิจัยสำคัญและเร่งด่วน สิ่งที่สำคัญก่อนหน้านั้นคือ การสร้างเวทีหรือศูนย์ไท-กะไดศึกษา ที่รวบรวมเอกสารผลงานส่วนใหญ่ด้านไทศึกษา จัดตั้งเครือข่ายไทศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ควบคู่การสร้างนักวิจัยไทศึกษาด้านภาษาและภาษาศาสตร์มืออาชีพ ไม่ใช่นักวิจัยที่มุ่งค้นคว้าเพียงเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์ นักวิจัยนี้ต้องมีความรู้ด้านภาษาและภาษาศาสตร์ในเชิงสหวิทยาการ มีความรู้หลายภาษา สามารถออกไปทำวิจัยออกภาคสนามระยะยาวได้เพื่อทำงานวิจัยต่อไปนี้คือ

6.3.1 เก็บรวบรวมรายการคำและทำพจนานุกรมภาษาไท-กะไดที่ยังไม่มีผลงานด้านนี้

6.3.2 เก็บรวบรวมวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ที่กำลังสูญหายมาก

6.3.3 จัดทำตำราคู่มือการเรียนภาษาเพื่อประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่จะทำวิจัยต่อไป

6.3.4 การจัดทำแผนที่ภาษาไท-กะไดฉบับสมบูรณ์ เพื่อความสะดวกของผู้วิจัยต่อไป

6.3.5 งานหลักด้านภาษาและภาษาศาสตร์คือการสนับสนุนการการวิจัยเพื่อสร้างแนวคิด ทฤษฎีทางภาษาและภาษาศาสตร์เพื่อการอธิบายความสัมพันธ์ การแตกตัวของภาษา และพัฒนาการของภาษากลุ่มต่าง ๆ ของภาษาตระกูลไท-กะได